

לקוטי תורה • פרשת תזריע • מאמר 4

וביום השמיני ימול וגו'

"וביום השמיני ימול"

השבת, היום השביעי, היא המענה של ה' לעבודת האדם: אור מאצילות, המותאם לזיכוכ שנועשה במשך השבוע. ברית המילה ביום השמיני ממשיכה מאדם קדמון, "רצון כל הרצונות", מתנה שאינה בהישג ידה של שום עבודה. לכן ברית מילה דוחה את השבת, ולכינורו של משיח יהיו שמונה נימים.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/likutei-torah/tazria/4](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/tazria/4)

הנקודה

השבת, היום השביעי, היא המענה של ה' לעבודת האדם: אור מאצילות, המותאם לזיכוכ שנועשה במשך השבוע. ברית המילה ביום השמיני ממשיכה מאדם קדמון, "רצון כל הרצונות", מתנה שאינה בהישג ידה של שום עבודה. לכן ברית מילה דוחה את השבת, ולכינורו של משיח יהיו שמונה נימים.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

שירת דוד "על השמינית" חוגגת את ברית המילה, הניתנת ביום השמיני. מדוע היום השמיני? תחילה מסביר אדמו"ר הזקן את עניינה של השבת. עבודת ימי החול מזככת את הניצוצות שנפלו בשבירת הכלים ומעלה אותם כמיין נוקבין (שם ב"ן); בשבת יורדים המיין דוכרין המגיבים (שם מ"ה) אל אצילות, בהתאם לעבודה שנועשה. מכיוון שאצילות מתלבשת בעולמות התחתונים, השבת חלה בכל מקום, אפילו במקומות שבהם יש קליפה. ברית המילה מגיעה למעלה יותר: היא מגלה את יסוד אדם קדמון, הדר, המלך השמיני — אתערוותא דלעילא ששום עבודה אינה מגיעה אליה, ושאינה מתלבשת בדבר; לכן הערלה יכולה להסתיר אותה ויש להסירה. דרך מילה בא נצח: נחישות איתנה שמקורה למעלה מן השכל ובגדלות הנשמה. לפני אדם קדמון כל הדרגות שוות, "כל העולם שלו", ולכן מעשי ברית המילה אינם בגדר מלאכה כלל. הכינור בעל שבעת הנימים הוא אור שם הוי' בתוך שבע המדות; הכינור בעל שמונת הנימים של משיח מחבר את שם הוי' העליון עם שם הוי' התחתון, כפי שיתגלה לעתיד לבוא.

מבנה

1	השאלה: מדוע היום השמיני?	11-3
	מזמורו של דוד "על השמינית" והעובדה שברית מילה דוחה את השבת מעלים את השאלה מה מוסיף היום השמיני? תחילה יש להבין את השבת.	
2	השבת: המענה לעבודת השבוע	11-5
	עבודת ימי החול מזככת את הניצוצות שנפלו ומעלה אותם (מיין נוקבין, ב"ן); בשבת נמשכים אל אצילות המיין דוכרין המגיבים של מ"ה, בהתאם לזיכוכ שנועשה.	
3	ברית מילה למעלה מאצילות	11-7
	ברית מילה מגלה את יסוד אדם קדמון, רצון כל הרצונות. השבת, שמקורה באצילות, מתלבשת ומגיעה אף למקומות של קליפה; האור של ברית המילה, שאינו מתלבש, יכול להיות מוסתר על ידי הערלה. מכאן היום השמיני שלאחר השבת, נבואתו של אברהם לפני ברית המילה שלו, והמשל על שתי המטרונות.	
4	במקום שיש מילה יש נצח	11-8
	הגילוי מאדם קדמון בא רק דרך נצח ויסוד; נצח הוא נתינה שנועשת בפועל מכוח נחישות, ששורשה למעלה מן השכל ובגדלות הנשמה; "החומה" ו"הכונים".	
5	כל העולם שלו	11-12
	המשל על עירוב וטלטול: העליות משפיעות רק על הפנימיות, ואילו אדם קדמון מקיים במידה שווה את החיצוניות של כל העולמות; הפנימיות שלו, היסוד, מוסתרת על ידי הערלה.	

ברית מילה דוחה את השבת, מפני שלפני אדם קדמון שום מעשה אינו נחשב מלאכה. הכינור הוא שם הוי' המאיר במנורת הנשמה: שבעה נימים מן השם הראשון, ושמונה מן החיבור של שני שמות הוי' לעתיד לבוא, הנמשך על ידי שמירת הברית.

השבת היא השער הפנימי ש"פונה למזרח" בלבד; ברית מילה היא מתנה מאדם קדמון שלמעלה מחכמה; שני הווי"ם של "מצוות" השבת והווי"ו המלאה של שלוש עשרה הבריתות.

נצח ומצח; המשל על עירוב מובא מחדש; הוי' ואדני' ושמונת בגדי הכהן הגדול; הקשר בין שני שמות הוי' באמצעות ברית המילה; תפארת ויסוד כשני הווי"ם.

מו ש ג י ם

אדם קדמון אדם קדמון

הדרגה הקדמונית שלמעלה מאצילות, המכונה "רצון כל הרצונות"; היא אינה מתלבשת בעולמות, וברית מילה מגלה את היסוד שבה.

אתערותא דלעילא ואתערותא דלתתא אתערותא דלעילא,

אתערותא דלתתא

השבת היא אתערותא דלעילא שבאה כמענה לעבודת האדם; ברית מילה ממשיכה אתערותא דלעילא ששום עבודה אינה מגיעה אליה, ולכן היא ניתנת כמתנה.

מ"ה וב"ן מ"ה וב"ן

שתי צורות של שם הוי', שערך המספרי 45 ו"52: מ"ה הוא האור המתקן והמשפיע, וב"ן הוא הדבר שמזככים ומעלים.

מיין נוקבין ומיין דוכרין מיין נוקבין, מיין דוכרין

"מים נקביים" — ההשתוקקות העולה מלמטה, ו"מים זכריים" — השפע המגיב מלמעלה.

נצח נצח

נתינה שנעשית בפועל מכוח נחישות, ה"מפרק" האחרון בקו הימני; שורשה למעלה מן השכל, והיא מתגלה רק לאחר מילה, חשיפת היסוד.

הדר, המלך השמיני הדר, מלך השמיני

המלך השמיני של אדום, שמותו אינו נזכר: שורש התיקון, המזוהה עם יסוד אדם קדמון ועם היום השמיני.

שני שמות הוי' כ' שמות הוי'

שם הוי' העליון שלמעלה מהשתלשלות ושם הוי' התחתון שבתוכה, המופרדים זה מזה בהפסק; חיבורם הוא הכינור בעל שמונת הנימים שלעתידי לבוא.

קטע 1 • 11-3

השאלה: מדוע היום השמיני?

1 וביום השמיני ימול¹ וגוי.

”וביום השמיני יימול” וגוי.

המאמר נפתח בפסוק מפרשת תזריע, המצווה למול תינוק ביום השמיני. המאמר כולו עוסק בשאלה מה מיוחד ביום השמיני, ומדוע ברית מילה ביום זה חשובה עד כדי כך שהיא דוחה אפילו את השבת.

2 למנצח על השמינית^{2,3} על מילה שניתנה בשמיני⁴. שבמרחץ ראה א”ע [את עצמו] ערום כו’. כיון שנזכר

במילה נתיישרה דעתו כו’ כדאיתא במנחות דף מ”ג ע”ב. וכן הוא ג”כ בירושלמי סוף מסכת ברכות.⁵

”למנצח על השמינית” — על ברית המילה, שניתנה ביום השמיני. שכן בבית המרחץ ראה [דוד] את עצמו ערום וכו’; משנזכר בברית המילה נחה דעתו וכו’, כפי שמוכח במנחות, דף מ”ג ע”ב. כך מובא גם בירושלמי, בסוף מסכת ברכות.

חז”ל דורשים את כותרת מזמור י”ב, ”למנצח על השמינית”, כשירו של דוד על ברית המילה, המצווה שניתנה ליום השמיני. כשנכנס דוד לבית המרחץ וראה את עצמו ללא בגדים, הצטער שאין עליו שום מצווה; כשנזכר בברית המילה שבבשרו, התנחם, ולאחר מכן חיבר את המזמור הזה. אדמו”ר הזקן מביא את הסיפור מן התלמוד הבבלי ומציין שהוא מופיע גם בתלמוד הירושלמי.

3 וצריך להבין למה היתה השירה על שניתנה בשמיני דוקא.⁶ אך הנה כתיב וביום השמיני ימול⁷ כו’ואפילו בשבת⁸ שמילה דוחה שבת.

קעת עלינו להבין מדוע השירה התייחסה לכך שהמילה ניתנה דוקא ביום השמיני. אך נאמר: ”וביום השמיני ימול” וכו’, ואף בשבת, שכן המילה דוחה את השבת.

השאלה היא מדוע שירת דוד מדגישה שהמילה ניתנה ”ביום השמיני”, ולא מסתפקת בחגיגת עצם הברית. אדמו”ר הזקן פותח את תשובתו בפסוק ”וביום השמיני ימול”, שחכמים למדו ממנו שהמילה מתקיימת גם ביום השמיני החל בשבת: המילה דוחה את השבת.

ולהבין יתרון ומעלה שיש במילה שהיא ביום השמיני לדחות מעלת ומדרגת קדושת השבת, צריך

להקדים ענין השבת כי בו שבת⁹ כו’.¹⁰

וכדי להבין את היתרון והמעלה שיש במילה, הנעשית ביום השמיני, שבכוחם לדחות את הרוממות והמדרגה של קדושת השבת, יש להקדים ולבאר את עניין השבת: ”כי בו שבת” וכו’.

כדי להבין מה יש ביום השמיני שמעניק למילה את הכוח לדחות את השבת, יש להבין תחילה את השבת עצמה. המילים ”כי בו שבת” מתארות את מנוחת ה’ ביום השביעי לבריאה, והפסקאות הבאות מסבירות מהי מנוחה זו.

קטע 2 • 41-5

השבת: המענה לעבודת השבוע

4 וְשׁוֹרֵשׁ הַדְּבָרִים הוּא כִּי הֵנָּה כָּל הַמִּלָּאכוֹת שְׂבִימוֹת הַחֹל לִיט מִלָּאכוֹת הַחֹרֶשׁ וְהַזּוֹרֵעַ כּוֹי הֵם בְּחַיִּי

תִּיקוֹן וּבִירּוֹר לְהַעֲלוֹת מִכַּח הַצּוּמָח אֲשֶׁר בָּאָרֶץ לְהַצְמִיחַ כָּל מֵאֵכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל הָאָדָם וְחַי בָּהֶם

שׁוֹרֵשׁ הַדְּבָרִים הוּא כֵךְ: כָּל הַמִּלָּאכוֹת שֶׁל יָמוֹת הַחֹל, שְׁלוּשִׁים וְתִשְׁעַ הַמִּלָּאכוֹת — הַחֹרֶשׁ וְהַזּוֹרֵעַ וְכוּ' — הֵן בְּבַחֲנִית תִּיקוֹן וּבִירּוֹר: לְהַעֲלוֹת מִכּוּחַ הַצּוּמָח שֶׁבָּאָרֶץ, כְּדֵי לְהַצְמִיחַ אֶת כָּל הַמֵּאֵכֶל שֶׁהָאָדָם אוֹכֵל וְחַי מִמֶּנּוּ;

מִלָּאכוֹת יָמוֹת הַחֹל, הַנִּכְלָלוֹת בְּשְׁלוּשִׁים וְתִשְׁעַ הַמִּלָּאכוֹת הַאֲסוּרוֹת בַּשַּׁבָּת, מִתְחִילוֹת בַּחֲרִישָׁה וּבְזִרְעָה, שֶׁבְּאֲמִצְעוֹתָן כּוּחַ הַצּוּמָח שֶׁבָּאָרֶץ מֵגִיב מִזּוֹן. בַּחֲסִידוֹת עֲבוּדָה זֶה הֵיא תִיקוֹן וּבִירּוֹר: תִּיקוֹן הָעוֹלָם הַגִּשְׁמִי וּבִירּוֹר הַקְּדוּשָׁה שֶׁבּוּ, כְּדֵי שֶׁהַצּוּמָח יוֹכֵל לִקְיִים אֶת חַיֵּי הָאָדָם.

כִּי הוּא יִכְרֹךְ עַל הַמֵּאֵכֶל בְּתַחֲלָה וּבִסּוּף וּמִמְשִׁיךְ בּוֹ קְדוּשָׁה וְגַם אַחֲ"כ כֶּשֶׁמֶקְבֵּל חַיּוֹת מִזֶּה הַמֵּאֵכֶל נִכְלָל חַיּוֹת הַמֵּאֵכֶל בְּחַיּוֹת הָאָדָם וּמִתְחַזֵּק כַּחוֹ וּשְׁכָלוֹ וּבִכְחַ

שֶׁהָרִי הוּא מִבְּרֶךְ עַל הַמֵּאֵכֶל בְּתַחֲלִיתוֹ וּבִסּוּפוֹ, וּמִמְשִׁיךְ בּוֹ קְדוּשָׁה; וְגַם לֵאחֲרַי מִכֵּן, כֶּשֶׁהוּא מִקְבֵּל חַיּוֹת מִן הַמֵּאֵכֶל הַזֶּה, חַיּוֹת הַמֵּאֵכֶל נִכְלָלִת בְּחַיּוֹת הָאָדָם, וְכוּחוֹ וּשְׁכָלוֹ מִתְחַזְּקִים; וּבִכּוּחַ

אֲכִילָה עִם בְּרַכָּה לִפְנֵיהַ וּלְאַחֲרֶיהָ מִמְשִׁיכָה קְדוּשָׁה אֶל הַמֵּאֵכֶל. לֵאחֲרַי מִכֵּן חַיּוֹת הַמֵּאֵכֶל נַעֲשִׂית חֵלֶק מִחַיּוֹתוֹ שֶׁל הָאָדָם וּמִתְחַזְּקִים אֶת גּוּפוֹ וְאֶת שְׁכָלוֹ.

וּשְׁכָל זֶה מִתְפַּלֵּל וְלוֹמֵד וּמִקְיִים מִצְוֹת לִכְךָ גַּם חַיּוֹת הַמֵּאֵכֶל עוֹלָה עִמּוֹ וְנִכְלָל בְּאֶחָד וְאַהֲבַת¹¹ כּוֹי, וְעַד"ז הֵן כָּל הַמִּלָּאכוֹת כֹּאפִיָּה וּבִישׁוּל שֶׁהֵן תִּיקוֹן הַמֵּאֵכֶל שִׁיחָא רָאוּי לְאַכִּילַת אָדָם.

וּשְׁכָל אֵלֶּה [שְׁבָאוֹן] מִכּוּחַ זֶה, הוּא מִתְפַּלֵּל, לוֹמֵד וּמִקְיִים מִצְוֹת. לִכֵּן גַּם חַיּוֹת הַמֵּאֵכֶל עוֹלָה עִמּוֹ וְנִכְלָלִת בִּ"אַחַד" וּבִ"וְאַהֲבַת" וְכוּ'. וְכֵךְ גַּם כָּל הַמִּלָּאכוֹת, כְּגוֹן אֲפִיָּה וּבִישׁוּל, שֶׁהֵן תִּיקוֹן הַמֵּאֵכֶל כְּדֵי שִׁיחָה רָאוּי לְאַכִּילַת אָדָם.

מִכִּיּוֹן שֶׁהָאָדָם מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּכּוּחַ הַזֶּה כְּדֵי לְהַתְפַּלֵּל, לְלַמּוֹד וּלְקִיִּים מִצְוֹת, חַיּוֹת הַמֵּאֵכֶל עוֹלָה עִמּוֹ לְעִבּוּדַת ה': אֶל הָאַחַדוֹת שֶׁבִּיחֵי אַחַד"י וְאֶל הָאַהֲבָה שֶׁבִּ"וְאַהֲבַת" בְּקִרְיָאֵת שְׁמַע. אֲפִיָּה וּבִישׁוּל, הַהוֹפְכִים אֶת הַמֵּאֵכֶל לְרָאוּי לְאַכִּילָה, שִׁיכִים לְאוֹתוֹ תִּהְיֶה שֶׁל הַעֲלָאָה.

5 וְכֵן הָאוֹרֵג שְׁנֵי חוּטֵי¹² כּוֹי וְכִיּוּצָא בּוֹ הוּא תִיקוֹן לְהִיּוֹת רָאוּי לְלִבּוּשֵׁי הָאָדָם. וְהַבּוֹנֶה וְכִיּוּצָא בּוֹ הוּא תִיקוֹן לְהִיּוֹת רָאוּי לְבֵית אֲשֶׁר יְדוֹר בּוֹ הָאָדָם,

בְּדוּמָה לִכְךָ, אֲרִיגַת שְׁנֵי חוּטִים וְכוּ', וְכִיּוּצָא בּוֹ, הֵיא תִיקוֹן הַמִּכְשִׁיר אֶת הַחוּמֵר לְלִבּוּשֵׁי שֶׁל הָאָדָם; וּבִנְיִיָּה וְכִיּוּצָא בָּהֶּ הֵיא תִיקוֹן הַמִּכְשִׁיר אֶת הַחוּמֵר לְבֵית שֶׁבּוֹ הָאָדָם יְגוֹר.

הַמִּשְׁנָה מוֹנֶה אֶת "הָאוֹרֵג שְׁנֵי חוּטֵי" בֵּין הַמִּלָּאכוֹת הַאֲסוּרוֹת בַּשַּׁבָּת. אֲרִיגָה, הַיּוֹצֵרֶת בְּגָדִים, וּבִנְיָיָה, הַיּוֹצֵרֶת בֵּית, מֵרָאוֹת כִּי הַבְּגָדִים וְהַמַּחֲסֶה, כְּמוֹ הַמּוֹזוֹן, הֵם תִּיקוֹן הַהוֹפֵךְ חוּמֵר גּוֹלְמִי לְדִבְרֵי הַמִּשְׁמָשׁ אֶת חַיֵּי הָאָדָם.

כי דרך כלל כל¹³ המלאכות כולן הן במזונות ולבושים ובתים הן היכלות כו' כמ"ש במ"א וכל בירור זה הוא מרפ"ח ניצוצין שנפלו בשבה"כ [בשבירת הכלים] בבי"ע

כי ככלל, כל המלאכות כולן קשורות למזון, לבגדים ולבתים — שהם היכלות וכו', כפי שנתבאר במקום אחר. וכל הבירור הזה הוא של רפ"ח ניצוצין שנפלו בשבירת הכלים בכריאה, יצירה ועשיה,

כל המלאכות משמשות את המזון, הבגדים או הבתים, שהטקסט מזהה עם ההיכלות, "החדרים" של העולמות הקבליים, כפי שנתבאר במקום אחר. מה שמתברר באמצעותן הם 288 הניצוצות הקדושים שנפלו לשלושת העולמות התחתונים כאשר נשברו הכלים של עולם התוהו, לפי תיאור הבריאה של האריז"ל.

וצריך להעלותם מבי"ע לאצילות כי אצילות הוא עולם התיקון שכבר נתקן שלא ע"י האדם אך התיקון של האדם הוא בבי"ע שניתן להאדם לתקן ולברר כו' (ועמ"ש בפ' בראשית בביאור ע"פ כי כאשר השמים¹⁴ החדשים¹⁵).

וצריך להעלותם מכריאה, יצירה ועשיה לאצילות. כי אצילות הוא עולם התיקון, שכבר נתקן שלא על ידי האדם; אך התיקון שבידי האדם הוא בכריאה, יצירה ועשיה, שניתנו לאדם כדי שיתקן ויברר וכו'. (ועיין במה שנתבאר בפרשת בראשית בביאור על הפסוק "כי כאשר השמים החדשים").

אצילות, העולם העליון, תוקן בידי ה' עצמו ואינו זקוק לעבודת האדם; בריאה, יצירה ועשיה נותרו בידי האדם לתקן, באמצעות העלאת הניצוצות שבהם לאצילות. אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על הפסוק "כי כאשר השמים החדשים" בתורה אור, בראשית, בעניין זה.

וזוהי עבודת האדם ימי החול, אבל בשבת אין בו בירור ותיקון כלל רק האכילה היא מלמעלה למטה צדיק אוכל לשובע נפשו¹⁶ כו'

וזוהי עבודת האדם בימי החול. אבל בשבת אין בירור ותיקון כלל; אלא האכילה היא מלמעלה למטה: "צדיק אוכל לשובע נפשו" וכו'.

עבודת ימי החול היא עבודה מלמטה למעלה. שבת שונה: אין בה בירור, וסעודות השבת ממשיכות קדושה מלמעלה למטה, בדומה לאכילתו של הצדיק, "לשובע נפשו", שאינה מבררת את המאכל.

(כמ"ש בת"א [בתורה אור] פ' חיי שרה בדי"ה יגלה לן טעמי¹⁷ כו') והן תלת סעודתי דשבתא ג"פ [ג' פעמים] ביום השביעי, תלת זימנין נטיף טלא דעתיקא כו'

(כפי שנתבאר בתורה אור, פרשת חיי שרה, במאמר המתחיל "יגלה לן טעמי" וכו'). ואלה הן שלוש סעודות השבת — שלוש פעמים ביום השביעי; שלוש פעמים נוסף של עתיקא וכו',

שלוש סעודות השבת מקבילות ללימוד הקבלי שלפיו בשבת "טל של עתיקא" — עתיק יומין, הדרגה הפנימית ביותר שבכתר — נוסף שלוש פעמים. הסעודות הן צינורות לאור היורד מן המקור העליון ביותר, ולא פעולות של בירור.

שהוא מבחי' ענג העליון ויכל אלהים ביום השביעי ויכל לשון כלות הנפש^{18, 19} מחמת תענוג דהיינו שהמשיך תענוג העליון²⁰

שהוא מבחינת התענוג העליון. "ויכל אלקים ביום השביעי" — "ויכל" הוא לשון כלות הנפש מחמת תענוג; כלומר, הוא המשיך את התענוג העליון.

האור הזה הוא התענוג העליון. אדמו"ר הזקן מפרש את "ויכל", "סיים", כלשון כלות הנפש — כמיהה עזה של הנפש — כפי שהמדרש מפרש את המילה הקשורה "ויכול" כלשון של כמיהה. בשבת ה' המשיך את תענוגו שלו אל תוך הבריאה.

והוא המ"ד [המייך דוכרין] שמברר המ"נ [המייך נוקבין] שכל ההעלאה שבימי החול הוא בחי' מ"נ [מייך נוקבין] ובשבת נמשך המ"ד [המייך דוכרין] באצ"י בעולם התיקון שהוא מבחי' מ"ה [שם מ"ה] והוא המ"ד המברר את המ"נ. כי כל העלייה שבימי החול היא מבחינת מ"נ, ובשבת נמשך המ"ד באצילות, בעולם התיקון, שהוא מבחינת מ"ה (45),

בקבלה, מ"נ (מים נוקבין) מבטאים את התנועה כלפי מעלה של הדרגה התחתונה, ומ"ד (מים דוכרין) הם השפע הבא מלמעלה ומשיב לה ומברר אותה. העליות של ימי החול הן מ"נ; בשבת יורדים המ"ד לאצילות, עולם התיקון, השייך לשם מ"ה (45).

כי ההעלאות דמ"נ [דמייך נוקבין] הוא מבחי' ב"ן [שם ב"ן] והתיקון הוא המ"ד [המייך דוכרין] שנמשך ממ"ה [משם מ"ה] המברר הב"ן [השם ב"ן] וזהו אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שאחר אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] מי שטרח בעי"ש [בערב שבת]²¹ כו', ועיין מ"ש מזה ע"פ ראו²²

כי העלאות המ"נ הן מבחינת ב"ן (52), והתיקון הוא המ"ד הנמשך ממ"ה ומברר את ב"ן. וזהו אתערותא דלעילא שלאחר אתערותא דלתתא: "מי שטרח בערב שבת" וכו'. ועיין במה שנתבאר על הפסוק "ראו"

שם הוי' במילוי אחד עולה בגימטריה 45 (מ"ה), והוא הכוח המשפיע והמתקן; ובמילוי אחר הוא עולה 52 (ב"ן), והוא הדרגה המתבררת. שבת היא ההתעוררות מלמעלה שבאה כמענה להתעוררות מלמטה של ימי החול, כפי שאמרו חז"ל: "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת".

כי²³ ה' נתן לכם השבת והיינו שכפי ערך עליי' [עלייה] הב"ן [השם ב"ן] המתברר כך ערך המשכת המ"ד [המייך דוכרין] המברר וכמ"ש וירא אלקים את כל אשר עשה²⁴

"שה' נתן לכם את השבת". כלומר, ככל שיעור העלייה של ב"ן שמתברר, כך גם שיעור ההמשכה של מ"ד המברר [אותו]. וכמו שכתוב: "וירא אלקים את כל אשר עשה",

אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על הפסוק "ראו כי ה' נתן לכם את השבת". העיקרון הוא שאור הנמשך בשבת הוא בהתאם לביטוי שנעשה במשך השבוע.

והנה טוב מאד²⁵ שהוכשר בעיניו מאד לכך ויכולו שנכללו בתענוג עליון וכלתה נפשם כו' ומזה נמשך להיות ויכל ביום השביעי, וזהו ענין כי בו שבת²⁶ כאדם ששובת ממלאכתו שהיה טרוד בה

"והנה טוב מאוד": הדבר היה ראוי מאוד בעיניו. לכן נאמר "ויכולו" — הם נכללו בתענוג העליון, ונפשם כלתה בערגה וכו'; ומכך נמשכה הבחינה של "ויכל ביום השביעי". וזהו פירוש "כי בו שבת": כמו אדם השובת ממלאכתו שהיה טרוד בה,

ה' ראה שהבריאה היא "טוב מאוד", כלומר ראוייה באמת, ולכן נאמר "ויכולו": הכול נאסף ונכלל בתענוג העליון, וכוסף אליו; כך באה לידי ביטוי הבחינה של "ויכל ביום השביעי". את "שבת" הוא מסביר באמצעות דימוי לאדם המפסיק את מלאכתו שהיה עסוק בה.

כמו אם הוא מטריד שכלו לכתוב איזה דבר שאזי השכל מלובש במעשה הכתיבה וכששובת חוזר השכל למקורו כו', כך נכללו כל ההעלאות בעולם התיקון

כמו אדם המעסיק את שכלו בכתיבת דבר כלשהו, ואז שכלו מלובש במעשה הכתיבה; וכשהוא שובת, השכל חוזר למקורו וכו'. כך גם כל העליות נכללו בעולם התיקון.

בשעת הכתיבה שכלו של אדם מלובש במעשה, וכשהוא מפסיק, שכלו חוזר לעצמו. כך בשבת כל העליות של השבוע נאספות בחזרה אל עולם התיקון, אצילות.

ולכן אין בו מלאכה מפני שכבר נשלם הבירור מעבודת האדם ממטה למעלה אלא הוא המשכת המ"ד [המ"ן דוכרין] באצילות עולם התיקון וכל זה הוא ענין השבת:

לכן אין בה מלאכה, מפני שהבירור שנעשה בעבודת האדם מלמטה למעלה כבר הושלם; אלא יש בה המשכה של מ"ד באצילות, עולם התיקון. וכל זה הוא ענין השבת.

זה הטעם לכך שאסורה מלאכה בשבת: עבודת הבירור מלמטה כבר הושלמה, והשבת היא זמן לקבלת השפע מלמעלה באצילות. בכך מסתיים ההסבר על השבת, שלעומתו תיבחן מעלתה של המילה.

קטע 3 • 61-7

ברית מילה למעלה מאצילות

6 ב אבל מילה היא מדרגה הגבה מאד נעלה מבחי' אצילות שניתנה בשמיני דהנה כל הז' מלכים וימלך וימת כו'²⁷

2. אך ברית מילה היא בחינה נעלית בהרבה מאצילות, שכן היא ניתנה ביום השמיני. על כל שבעת המלכים נאמר: "וימלך... וימת" וכו',

סעיף ב עובר לעסוק בברית מילה, שמגיעה למעלה מאצילות, מקור השבת. הסימן לכך הוא היום השמיני: ברשימת מלכי אדום שבתורה נאמר על כל אחד משבעת הראשונים "וימלך... וימת", ועל פי הקבלה הדבר מתאר את שבע המדות של עולם התווה, ש"מתו" כאשר עליהם נשברו.

עד מלך השמיני הוא הדר²⁸ שרש התיקון הוא יסוד דא"ק [דאדם קדמון] שמשם הארת מ"ה [שם מ"ה] שהוא ממצחא דא"ק [דאדם קדמון],²⁹ (ויסוד דא"ק [דאדם קדמון] הוא המשפיע בחי פנימי)³⁰

עד המלך השמיני, הדר, שהוא שורש התיקון — יסוד אדם קדמון. משם מאיר שם מ"ה, היוצא ממצח אדם קדמון. (יסוד אדם קדמון הוא המשפיע את הבחינה הפנימית).

המלך השמיני, הדר, הוא שורש התיקון. אדמו"ר הזקן מזהה אותו עם יסוד אדם קדמון, שממנו נמשך אור מ"ה, אשר לפי תורת הארז"ל יוצא ממצח אדם קדמון; היסוד הוא ערוץ ההשפעה הפנימית ביותר.

שהוא למעלה מבחי מ"ה [שם מ"ה] שבאצי" שכבר נמשך ונתלבש בעולם התיקון אבל שרש שם מ"ה [שם מ"ה] למעלה בא"ק [באדם קדמון] הוא גבוה מאד ונשא ממעלת מדרגת אצילות

בחינה זו נעלית ממדרגת מ"ה שבאצילות, שכבר נמשכה והתלבשה בעולם התיקון; ואילו שורש שם מ"ה, שלמעלה באדם קדמון, גבוה ונעלה מאוד ממדרגת אצילות.

מ"ה הפועל בתוך אצילות כבר נמשך והתלבש בעולם התיקון המסודר. שורשו באדם קדמון, שלמעלה מאצילות, נעלה ממנו לאין ערוך, וברית מילה ממשיכה משורש זה.

(וזהו כתר עליון³¹ כוי מלגאו³² איהו שם מ"ה דאיהו אורח אצי" כוי ועד"ז בא"ק [באדם קדמון] שהוא כתר דכללות ועי' בד"ה ענין האבות הן הן המרכבה³³ ומשם יובן למה נק' ז"א ג"כ שם מ"ה, ועמ"ש בביאור דמזוזה מימין³⁴ בענין אור שהוא ג"כ בכתר ובז"א)

(וזהו "כתר עליון... מלגאו איהו שם מ"ה, דאיהו אורח אצילות" וכוי; ועל דרך זו גם באדם קדמון, שהוא כתר של כללות. ועיינו במאמר "עניין האבות הן הן המרכבה", ומשם יובן מדוע גם ז"א נקרא שם מ"ה. ועיינו במה שכתוב בביאור "מזוזה מימין" בעניין אור, שגם הוא בכתר ובז"א.)

ההערה שבסוגריים מביאה לכך סיוע מתיקוני זוהר: בתוך כתר עליון נמצא שם הוי' במילוי אלפין, שערכו מ"ה, והוא "אורח אצילות"; וגם אדם קדמון הוא כתר של מכלול העולמות. אדמו"ר הזקן מפנה עוד לשני מאמרים בתורה אור: האחד מכאן מדוע גם ז"א נקרא מ"ה, והאחר עוסק באויר, הנמצא הן בכתר הן בז"א.

ונק' רעוא דכל רעיון פ"י מקור כל הרצונות קדמון לכל הקדומי' [הקדומים] כי בריאת העולמות הוא מפני שכשעלה ברצונו כוי

והוא נקרא "רעוא דכל רעיון", כלומר מקור כל הרצונות, הקודם לכל הקדום. שהרי בריאת העולמות היא מפני ש"כשעלה ברצונו" וכוי;

אדם קדמון נקרא "רעוא דכל רעיון" — מקורו של כל רצון, הקודם לכל מה שקדם. הרצון של ה' לברוא את העולמות, הרצון ש"עלה" בו, הוא רצון מסוים; מדרגה זו היא מקור עצם הרצון.

אבל להיות רצון לרצון דלאו מכל מדות כו' הוא מבחי' רעוא דכל רעיון³⁵ ונקי' אדם קדמון לכל הקדומים,

אך שתהיה בחינה של רצון לרצון, אצל מי ש"לאו מכל מדות" וכו', היא מבחינת "רעוא דכל רעיון". והיא נקראת אדם קדמון, הקדמון לכל הקדומים,

למעלה מהרצון לברוא עומד "רצון לרצון" אצל ה' עצמו, אשר בלשון תיקוני זוהר "לאו מכל מדות". שורש הרצון הזה נקרא אדם קדמון — "קדמון לכל הקדומים".

שהוא לפני האצי' עד שאין ערוך אליו אפי' [אפילו] בחי' אצי' שהיא בחי' חכמה וכתוב כולם בחכמה עשית³⁶ שחכמה ועשייה³⁷ שוים שם

שהוא לפני אצילות, עד שאפילו בחינת אצילות, שהיא בחינת חכמה, אינה בערך אליו כלל. ונאמר: "כולם בחכמה עשית" — חכמה ועשייה שוות שם.

אדם קדמון קודם לאצילות באופן מוחלט, עד שאצילות, שהיא חכמה, אינה בערך אליו כלל. הפסוק "כולם בחכמה עשית" נדרש כך: ביחס למדרגה זו, חכמה, הגבוהה שבכוחות, ועשייה, הפעולה הנמוכה ביותר, שוות.

(והיינו ע"ד שנתבאר בפ' וירא בד"ה אנת הוא חד³⁸ ולא בחושבן דקאי על כתר עליון שאינו ערוך אליו כלל כי התהוות החכמה מהכתר הוא מאין ממש כו' ע"ש באריכות).

(וזה על דרך המבואר בפרשת וירא, במאמר "אנת הוא חד ולא בחושבן", שעוסק בכתר עליון, שאין דבר בערך אליו כלל, שהרי התהוות החכמה מן הכתר היא מאין ממש וכו'; עיינו שם באריכות).

אדמו"ר הזקן משווה זאת לביאורו בתורה אור, וירא, על "אנת הוא חד ולא בחושבן", העוסק בכתר עליון. אין דבר הנמשך לאחר הכתר שווה לו, מפני שהחכמה מתהווה מן הכתר כמשהו הנוצר מאין מוחלט.

ומבואר בע"ח [בעץ חיים] שמ"א פ"ד ובשע"ק [ובשערי קדושה] ח"ג [חלק ג']³⁹ שער א' שדרך כלל אצילות הוא חכמה וא"ק [ואדם קדמון] הוא כתר⁴⁰ כו')

וכמבואר בעץ חיים, שער מ"א, פרק ד', ובשערי קדושה, חלק ג', שער א', שבכללות אצילות היא חכמה ואדם קדמון הוא כתר וכו')

הוא מביא גם את עץ חיים ואת שערי קדושה כמקורות לכלל שלפיו במבנה הכולל של העולמות אצילות מקבילה לחכמה ואדם קדמון לכתר. בשערי קדושה חמשת העולמות יוצרים שם הוי' אחד: קוץ הוי' הוא אדם קדמון, והי"ד היא אצילות.

ולכן שבת נוהגת בכל מקום⁴¹ לפי שבחיי ומדרגת אצילות יכולה להתפשט ולהתלבש אפי' [אפילו] במקום שיש זה לעומת זה⁴² מפני שהאצילות היא עולם התיקון שכבר ניתקן ונתלבש ובהתלבשות ולכן שבת נוהגת בכל מקום, מפני שהבחינה והמדרגה של אצילות יכולות להתפשט ולהתלבש אפילו במקום שיש בו "זה לעומת זה", שכן אצילות היא עולם התיקון, שכבר תוקן והתלבש. ועל ידי ההתלבשות,

השבת נמשכת מאצילות, שכבר תוקנה ויכולה להתלבש במדרגות נמוכות ממנה. לכן שבת נוהגת בכל מקום, גם במקומות שבהם הקדושה וההפך ממנה ניצבים זה לצד זה, בבחינת "זה לעומת זה".

הנה הע"ס [העשר ספירות] דאצילות מלובשים בבריאה ובריאה ביצירה ויצירה בעשייה עד שנמצא שיש התלבשות אצילות בעשייה⁴³ ג"כ (וכמ"ש בספר הגלגולים פרק⁴⁴ כ' הובא בס"ב [בספר של בינונים]).⁴⁵ עשר הספירות של אצילות מלובשות בבריאה, ובריאה ביצירה, ויצירה בעשייה, כך נמצא שאצילות מתלבשת גם בעשייה (כמו שכתוב בספר הגלגולים, פרק כ', הובא בספר של בינונים [תניא]).

עשר הספירות של אצילות מלובשות בבריאה, בריאה ביצירה ויצירה בעשייה, כך שאצילות נוכחת אפילו בעולם הנמוך ביותר. אדמו"ר הזקן מביא את ספר הגלגולים, כפי שהוא מצוטט בתניא, כמקור לשרשרת ההתלבשויות הזאת.

ובהתלבשות זו נמצא שיש זה לעומת זה ואפילו כנגד עולם האצילות יש קליפות ויש אריך דקליפה דאצילות כו' וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] אברהם שיצא ממנו ישמעאל ויצחק שיצא ממנו עשו⁴⁶ ורישי [ורשיה] דעשו בעטפוי דיצחק⁴⁷

ובהתלבשות זו נמצא שיש "זה לעומת זה": אפילו כנגד עולם האצילות יש קליפות, ויש אריך של קליפת האצילות וכו'; וכמאמר רבותינו ז"ל: "אברהם שיצא ממנו ישמעאל, ויצחק שיצא ממנו עשו", וכן "ראשו של עשו בחיקו של יצחק",

משום שאצילות יורדת באמצעות התלבשות, היא פוגשת את ההפך ממנה: יש קליפות המקבילות אפילו לאצילות, ובהן "אריך" של קליפה. דברי חז"ל על ישמעאל שיצא מאברהם ועל עשו שיצא מיצחק, וכן המסורת שראשו של עשו נח בחיקו של יצחק, ממחישים כיצד הקליפה יונקת מן המדרגות עצמן של האבות, שהם מרכבה לאצילות.

כי עשו הוא ז"א דקליפה דאצילות כו' רק שמעמד ומצב קליפות דאצילות הם בבריאה ומ"מ יונקים החיות מאצילות כו'

כי עשו הוא ז"א של קליפת האצילות וכו'. אלא שמקומן ומעמדם של קליפות האצילות הוא בבריאה, ואף על פי כן הן יונקות את החיות מאצילות וכו'.

עשו מקביל לז"א של קליפת האצילות. קליפות אלה מצויות בבריאה, מתחת לאצילות, ובכל זאת הן יונקות את החיות שלהן מאצילות.

ולכן אפילו במקום הקליפות⁴⁸ יכול להיות התפשטות הארת קדושת שבת לישראל⁴⁹ ואין הקליפות מונעים ומעכבים כו' מאחר שהוא דרך התלבשות כנ"ל.

ולכן אפילו במקום הקליפות יכולה להתפשט לישראל הארת קדושת השבת, והקליפות אינן מונעות ומעכבות זאת וכו', מאחר שהדבר נעשה בדרך התלבשות, כנזכר לעיל.

מאחר שקדושת השבת נמשכת בדרך של התלבשות, היא יכולה להתפשט לישראל אפילו במקום הקליפות, והן אינן יכולות לחסום אותה. אור שאינו מתלבש שונה מכך, כפי שיוסבר בפסקה הבאה: כיסוי יכול לחסום אותו, ולכן יש להסיר את הערלה באמצעות ברית מילה.

7 וזהו דוקא ענין שבת שהוא אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] לפי האתעדל"ת [האתערותא דלתתא] שהיא מבחינת התיקון מ"ד [מיינ דוכרין] דמ"ה [דשם מ"ה] לברר המ"ן [המיינ נוקבין] דב"ן [דשם ב"ן].

וזהו דוקא עניינו של שבת: התעוררות מלמעלה בהתאם להתעוררות מלמטה, והיא מבחינת התיקון — מ"ד דמ"ה לברר את המ"ן דב"ן.

שבת היא התעוררות מלמעלה שעונה להתעוררות מלמטה ומתאימה לה: תגובתו של ה' היא לפי מידת המאמץ האנושי. היא שייכת לסדר התיקון, שבו המ"ד דמ"ה מבררים את המ"ן דב"ן.

אבל יש אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שהיא הגבה מאד נעלה מכפי אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] שאין אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] מגעת שם והיינו בחי א"ק [אדם קדמון]

אבל יש התעוררות מלמעלה שהיא נעלית הרבה מאוד מן ההתעוררות מלמטה, כי ההתעוררות מלמטה אינה מגיעה לשם; וזהו בחינת אדם קדמון,

יש, עם זאת, התעוררות מלמעלה גבוהה יותר, שהמאמץ האנושי אינו יכול להגיע אליה או לזכות לה. זוהי בחינת אדם קדמון.

שהוא לפני אצילות שאינו מתלבש כלל בעולמות ושם הוא מקום המילה שהערלה חופפת ומסתרת על גילוי זה שא"א לו להתגלות במקום שיש ערלה וקליפה ח"ו [חס ושלום]

שלמעלה מאצילות, ואינו מתלבש כלל בעולמות. ושם נמצא מקום המילה: הערלה מכסה ומסתירה את הגילוי הזה, שכן הוא אינו יכול להתגלות במקום שיש בו ערלה וקליפה, חס ושלום.

אדם קדמון קודם לאצילות ואינו מתלבש בעולמות, והוא מקור המילה. מכיוון שאור זה בא בלי שום לבוש, כיסוי כמו הערלה, המייצגת את הקליפה, יכול להסתיר אותו; לכן יש להסיר את הערלה.

וזהו ואתה את בריתי תשמור⁵⁰ אתה וזרעך אחריו לדרתם כו' וערל זכר אשר לא ימול⁵¹ כו'

וזהו [פירוש] "ואתה את בריתי תשמור אתה וזרעך אחריו לדרתם" וכו', ו"וערל זכר אשר לא ימול" וכו',

הציווי שבתורה לאברהם לשמור את הברית בכל הדורות, והאזהרה על הזכר הערל, מראים עד כמה חיונית הסרת הערלה.

ונכרתה הנפש ההיא⁵² כו', וצ"ל מילה מלשון כריתה כמו אמילם⁵³ כו' ומלשון מוללין מלילות וגם מל מלשון גילוי

"ונכרתה הנפש ההיא" וכו'. ויש לומר שמילה היא מלשון כריתה, כמו "אמילם" וכו', ומלשון "מוללין מלילות"; וגם "מל" הוא מלשון גילוי,

אדמו"ר הזקן דורש שלוש משמעויות משורש המילה: כריתה, כמו "אמילם"; הסרת הקליפה מן התבואה, כמו "מוללין מלילות"; וגילוי. המילה כורתת ומקלפת את הכיסוי כדי לגלות את מה שמתחתיו.

דהיינו שיהא גילוי⁵⁴ בחינת א"ק [אדם קדמון] שאע"פ [שאף על פי] שלא שייך בו התלבשות מ"מ הארת גילוי זה מוכרח להיות בישראל דוקא.

כלומר, שיהיה גילוי של בחינת אדם קדמון. אף שאין שייך בו עניין של התלבשות, בכל זאת הארה מגילוי זה מוכרחה להיות בישראל דווקא.

מה שהמילה מגלה הוא בחינת אדם קדמון. אף שאור זה אינו מתלבש בשום דבר, בכל זאת גילוי מוכרח להיות בישראל, והמילה היא הדרך שבה הוא מתגלה.

(וזהו ענין שארז"ל [שאמר רבותינו זכרונם לברכה] בענין מילה בשמיני כדי שיעבור עליו שבת אחת^{55, 56} כי אחר שנמשך בחינת הגלוי דשבת שהיא האתעדל"ע [האתערותא דלעילא] שע"י האתעדל"ת [האתערותא דלתתא] (וזהו ענין דברי חז"ל על המילה ביום השמיני, "כדי שיעבור עליו שבת אחת". לאחר שנמשכה בחינת הגילוי של שבת, שהיא ההתעוררות מלמעלה הבאה באמצעות ההתעוררות מלמטה,

חז"ל מסבירים שהמילה נדחית ליום השמיני כדי ששבת תעבור תחילה על הילד. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כסדר של גילוי: תחילה אור השבת, ההתעוררות מלמעלה העונה להתעוררות מלמטה.

אזי יכול להיות נמשך ומתגלה בו האתעדל"ע [האתערותא דלעילא] שהיא הגבה מאד נעלה מאתעדל"ת [מאתערותא דלתתא] שזהו ענין המילה ועמ"ש בענין פתחי לי⁵⁷ כו' ואני אפתח לך כו' בד"ה אני ישנה⁵⁸).

אזי יכולה להימשך ולהתגלות בו ההתעוררות מלמעלה שהיא נעלית הרכה מאוד מן ההתעוררות מלמטה, וזהו ענין המילה. ועיין במה שנכתב בענין "פתחי לי" וכו', "ואני אפתח לך" וכו', בד"ה "אני ישנה".

רק לאחר אור השבת יכולה להתגלות באמצעות המילה ההתעוררות הנעלית מלמעלה, שאין מאמץ אנושי מגיע אליה. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על "אני ישנה", העוסק ב"פתחי לי" ובתשובה "ואני אפתח לך".

וראשונה לא נצטוו אלא במילה להסיר הערלה הגסה והקשה ואח"כ במדבר נצטוו על הפריעה^{59, 60} ג"כ להסיר עור הדק ג"כ שיהיה גילוי יותר כו'

בתחילה נצטוו רק על המילה, להסיר את הערלה הגסה והקשה; לאחר מכן, במדבר, נצטוו גם על הפריעה, להסיר גם את העור הדק, כדי שתהיה התגלות רבה יותר וכו'.

המילה מסירה את הערלה העבה, והפריעה חושפת לאחר מכן את הקרום הדק שמתחתיה. אדמו"ר הזקן אומר שבתחילה נצטוו רק על המילה, והפריעה נוספה מאוחר יותר, במדבר, לשם התגלות מלאה יותר; הגמרא מספרת שהפריעה לא ניתנה לאברהם.

משא"כ בגילוי בחינת אצילות שם מ"ה [שם מ"ה] שבעולם התיקון מאחר שהוא ע"י התלבשות אין הקליפות מונעים ומעכבים

לא כן בהתגלות בחינת אצילות, שם מ"ה שבעולם התיקון: כיוון שהיא באה באמצעות התלבשות, הקליפות אינן מונעות אותה ואינן מעכבות אותה.

אור שבא באמצעות התלבשות, כגון שם מ"ה שבאצילות, אינו נחסם בידי הקליפות. משום כך השבת, שמקורה באצילות, אינה מצריכה הסרה כזאת.

ולכן היה אברהם נביא⁶¹ גם קודם המילה וכמה נבואות דבר עמו הקב"ה קודם המילה ויאמר ה' אל אברם⁶² שהיה מרכבה לבחינת אצילות,

לכן היה אברהם נביא גם לפני המילה, והקב"ה דיבר עמו נבואות רבות לפני המילה: "ויאמר ה' אל אברם"; שכן הוא היה מרכבה לבחינת אצילות.

כך מתבאר מדוע קיבל אברהם נבואה עוד לפני שנימול, החל ב"ויאמר ה' אל אברם: לך לך": הוא היה מרכבה לאצילות, שאורה מתלבש ואינו נחסם בידי הערלה.

אבל כדי שיאיר עליו גילוי יסוד דא"ק [דאדם קדמון] נצטווה על המילה דוקא להכרית הערלה החופפת כו' שבהארה זו

אבל כדי שהתגלות יסוד דא"ק תאיר עליו, נצטווה דווקא על המילה, לכרות את הערלה המכסה וכו'; שכן בהארה זו כדי לקבל את האור הנעלה של יסוד דא"ק, היה על אברהם להצטוות למול את עצמו ולחתוך את הערלה שכיסתה עליו.

הנה הערלה מסתרת ומעלמת מלהאיר גילוי כזה שהוא בלי התלבשות כלל שהארה זו אינה מלוכשת בגדר עלמין כלל מקום מלך השמיני כו'.

הערלה מסתירה ומעלימה, ולכן התגלות כזאת, שהיא בלא התלבשות כלל, אינה יכולה להאיר; שכן הארה זו אינה מתלבשת כלל בגדרי העולמות: [זהו] מקומו של המלך השמיני וכו'.

אור זה אינו מתלבש כלל בגדרי העולמות; זהו "מקומו של המלך השמיני", הדר. כיוון שאינו מתלבש, הערלה יכולה להסתיר אותו ולמנוע ממנו להאיר.

וזשארז"ל [וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] בירושלמי ספ"ג [סוף פרק ג'] דנדרים אמר רבי אלעזר בי רבי אבינא מצוות שבת מלא (בשני וי"ן דכתיב ואת שבת קדשך להם הודעת ומצוות וחוקים וכ"ה ברבות בשלח ס"פ כ"ה) להודיעך שהיא

וזהו שאמרו חז"ל בירושלמי, בסוף פרק ג' דנדרים: "אמר רבי אלעזר בן רבי אבינא: מצוות של שבת כתובה בכתיב מלא" (בשתי וי"ו, כפי שנאמר: "ואת שבת קדשך הודעת להם, ומצוות וחוקים"; וכך גם במדרש רבה, בשלח, סוף פרשה כ"ה), "להודיעך שהיא

הירושלמי מציין שהמילה "מצוות" בפסוק על השבת בנחמיה כתובה בכתיב מלא, בשתי וי"ו. בסוגריים מובאים הפסוק וההערה שגם בשמות רבה נאמר כך.

שקולה כנגד כל⁶³ מצותיה של תורה (ועמ"ש מזה בד"ה ראו כי⁶⁴ ה' נתן לכם השבת)

שקולה כנגד כל מצוות התורה" (ועיינו כמה שנכתב על כך במאמר הפותח במילים "ראו כי ה' נתן לכם את השבת");

מן הכתיב הזה לומד הירושלמי שהשבת שקולה כנגד כל מצוות התורה. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על "ראו כי ה' נתן לכם את השבת".

והמילה דוחה אותה משל לשני מטרונות שהיו באות זו על גב זו ואין אתה יודע איזו גדולה מחברתה זו שהיא יורדת מפני חברתה את יודע שחברתה גדולה ממנה כו',

"והמילה דוחה אותה. משל לשתי מטרונות שהיו הולכות זו לצד זו, ולא ידעת איזו מהן גדולה מחברתה; זו שפונה מפני חברתה — יודע אתה שחברתה גדולה ממנה" וכו'.

ובכל זאת, המילה דוחה את השבת. במשל על שתי המטרונות, כשאחת מפנה את הדרך לאחרת, מתברר שהאחרת גדולה ממנה; כך המילה גדולה מן השבת.

ועיין כעין לשון זה ברבות ס"פ בא פ' י"ט והיינו שע"י המילה נמשך ומאיר בבחינת מלי מבחינה העליונה יותר (ועיין זח"א [זהר חלק א] פ"ט א' צ"ח א').

ועיינו בלשון דומה במדרש רבה, סוף פרשת בא, פרק י"ט. כלומר, באמצעות המילה [אור] נמשך ומאיר בבחינת מלכות מבחינה עליונה יותר (ועיינו בזהר חלק א', פ"ט ע"א וצ"ח ע"א).

אדמו"ר הזקן מסביר את המשל: באמצעות המילה נמשך אור מבחינה גבוהה מזו של שבת, והוא מאיר במלכות, ה"מטרונות"א". הוא מפנה ללשון דומה במדרש, ולשני מקומות בזהר העוסקים בכך שלאחר מילת אברהם שרו עליו המדרגות העליונות.

וזהו מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] במשנה ספ"ג [סוף פרק ג'] דנדרים⁶⁵ גדולה מילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות ופי' במק"מ [במקדש מלך] פ' פנחס דרל"ג ע"ב

וזהו מאמר חז"ל במשנה, סוף פרק ג' במסכת נדרים: "גדולה מילה, שנכרתו עליה שלוש עשרה בריתות". ובפירוש מקדש מלך לפרשת פנחס, דף רל"ג ע"ב, מכואר

המשנה משבחת את המילה, משום שנכרתו עליה "שלוש עשרה בריתות" — ולפי המסורת, אלה הן שלוש עשרה הפעמים שבהן מופיעה המילה "ברית" בפרק בתורה העוסק במילת אברהם. מקדש מלך, פירוש על הזוהר, מסביר זאת כמונחים קבליים.

דהיינו שנמשך מיסוד דא"א שיש בו י"ג ת"ד [תיקוני דיקנא] שהם י"ג מדות הרחמים שזהו למעלה מבחינת שבת

שהכוונה היא שנמשך מיסוד דאריך אנפין, שבו יש י"ג תיקוני דיקנא, שהם י"ג מידות הרחמים; והרי זה למעלה מבחינת שבת,

לפי מקדש מלך, המילה ממשיכה מיסוד דאריך אנפין, שבו נמצאים שלושה עשר "תיקוני הדיקנא", שהם שלוש עשרה מידות הרחמים. מקור זה נעלה מבחינת שבת.

שהוא מבחינת חכמה מוחין דאבא ועמ"ש בד"ה שבת שכתון הוא לכם⁶⁶ והמשכה זו נמשך בבחינת מלכות וע"כ נקראת עי"ז מטרוניתא יותר גדולה:^{67, 68, 69}

שהיא מבחינת חכמה, המוחין דאבא; ועיינו במה שכתוב במאמר המתחיל "שבת שכתון הוא לכם". והמשכה זו נמשכת בבחינת מלכות, ולכן על ידי כך היא נקראת המטרוניתא הגדולה יותר.

שבת נובעת מחכמה, מהמוחין דאבא, ואילו שלוש עשרה מידות הרחמים הן למעלה מחכמה. כאשר אור עליון זה נמשך במלכות, מלכות נעשית "המטרוניתא הגדולה יותר", ולכן המילה דוחה את השבת.

קטע 4 • 81-11

במקום שיש מילה יש נצח

8 ג וזהו ענין מ"ש בת"ז [בתיקוני זוהר] תמן מל⁷⁰ תמן נצח⁷¹ כי כל התפשטות אורות עליונות מריש כל דרגין הוא רק מבחינת נה"י [נצח הוד יסוד] דא"ק [דאדם קדמון] ולמעלה מנה"י [מנצח הוד יסוד] לית מחשבה תפיסא⁷² ביה ואין שם שום גילוי ולא

3. וזהו פירוש דברי תיקוני זוהר: "במקום שיש מ"ל יש נצח". כל התפשטות האורות העליונים מראש כל הדרגות היא רק מבחינת נה"י דא"ק; למעלה מנה"י אין המחשבה תופסת בו, ואין שם שום גילוי כלל. ולא

סעיף 3 מבאר את האמירה "במקום שיש מ"ל יש נצח". ההמשכה מאדם קדמון, "ראש כל הדרגות", מתגלה רק באמצעות הספירות התחתונות שלו — נצח, הוד ויסוד; מה שלמעלה מהן הוא למעלה מכל תפיסה של מחשבה ואינו מתגלה כלל.

כמו שאר פרצופי אצילות עתיק וא"א ואי"א [ואבא ואימא] כו' שהז"ת [שהז' תחתונות] דעתיק הם מלובשים בא"א⁷³ וכן ז"ת [ז' תחתונות] דא"א מלובשים באי"א [באבא ואימא] כו'

כמו בפרצופי אצילות האחרים — עתיק, אריך אנפין, אבא ואמא וכו' — שבהם שבע הספירות התחתונות של עתיק מלובשות באריך אנפין, וכך גם שבע הספירות התחתונות של אריך אנפין מלובשות באבא ואמא וכו'.

פרצופי אצילות פועלים באופן שונה: כל פרצוף עליון מלביש את שבע הספירות התחתונות שלו בפרצוף הבא אחריו — עתיק בתוך אריך אנפין, אריך אנפין בתוך אבא ואמא, וכן הלאה.

ועי' אמר⁷⁴ אבא אחיד ותליא בחדס⁷⁵ הוא חסד דא"א ואימא אחיד ותליא בגבורה הוא גבורה דא"א שאי"א [שאבא ואימא] הם המלבישים זרועות דא"א כו' אבל בא"ק [באדם קדמון] אינו כן רק הנהי"י [הנצח הוד יסוד] לבד כו'.

ועל כך נאמר: "אבא אחיד ותליא בחדס" — זהו חסד דאריך אנפין — "ואימא אחיד ותליא בגבורה" — זו גבורה דאריך אנפין; שכן אבא ואמא הם המלבישים את זרועות אריך אנפין וכו'. אבל באדם קדמון אין הדבר כך; רק נהי"י לבדם וכו'.

הזוהר אומר שאבא "תלוי" בחדס ואימא בגבורה: אלו הן ה"זרועות" של אריך אנפין, שאבא ואמא מלבישים. באדם קדמון אין הלבשה כזאת של הבחינות האמצעיות; רק נצח, הוד ויסוד מגיעים אל מחוץ לו. משום כך הגילוי מאדם קדמון צריך לעבור דרך נצח ויסוד.

9 וזהו תמן נצח פ"י נצח דא"ק [באדם קדמון] דהיינו גילוי ההשפעה שההשפעה היא מצד החסד ונצח הוא ענף החסד,

וזהו [הפירוש של] "שם נצח": הנצח של אדם קדמון, כלומר גילוי השפע. שכן ההשפעה באה מצד החסד, והנצח הוא ענף של החסד;

"שם נצח" מתייחס לנצח של אדם קדמון, לגילוי השפע בפועל. הנצח שייך לקו הימין של הספירות, קו החסד, והוא "ענף" שלו.

אלא שהחסד הוא ההשפעה מצד המדה עצמה שכך הטבע להיטיב ונצח הוא ההשפעה מצד שכך עלה במוסכם והוא ענין נתינת ההשפעה בלבד.

אלא שהחסד הוא השפעה מכוח המידה עצמה, שכן טבעה להיטיב, ואילו הנצח הוא השפעה מפני שכך הוחלט והוסכם; והוא עניין נתינת ההשפעה בלבד.

החסד נותן משום שהנתינה היא טבעו; הנצח נותן משום שהוחלט לתת, בלי קשר לנטייה הטבעית. לכן הנצח הוא עצם פעולת הנתינה, שמגיעה לידי ביצוע.

כי הנה נודע שיש ג' פרקין בהשפעה חח"ן [חכמה חסד נצח] חכמה שבחסד שהאהבה היא מצד הדעת וחסד שבחסד היא האהבה מצד הטבע

שהרי ידוע שיש שלושה פרקים בהשפעה: חח"ן — חכמה, חסד ונצח. חכמה שבחסד היא כשהאהבה באה מצד הדעת; חסד שבחסד הוא אהבה שבאה מצד הטבע;

בקו הימין יש שלושה "פרקים": חכמה, חסד ונצח. ביחס לאהבה, חכמה שבחסד היא אהבה שנוולדת מתוך הבנה ודעת, וחסד שבחסד הוא אהבה הנובעת מטבעו של האדם.

אבל נצח שבחסד אינה מצד מדת האהבה רק כמו דרך עקשות שנותן שלא כמדתו רק אעפ"כ [אף על פי כן] כך עלה ונגמר אצלו לעשות חסד והוא גילוי הבא לבחינת מעשה בלבד.

אבל נצח שבחסד אינו נובע ממידת האהבה, אלא הוא מעין עקשנות: הוא נותן שלא בהתאם למידתו, ובכל זאת כך עלה והוכרע אצלו לעשות חסד. זהו גילוי שמגיע רק לבחינת המעשה.

נצח שבחסד הוא נתינה שאינה נובעת כלל מאהבה, אלא מהחלטה עיקשת: הנותן פועל בניגוד לטבעו, מפני שכך החליט. זהו גילוי שמגיע עד המעשה.

אך כדי להיות תמן גילוי הנצח דא"ק [דאדם קדמון] צ"ל תחלה תמן מל להיות גילוי בחינת יסוד דא"ק [דאדם קדמון] פנימית השפעה כי מל לשון גילוי ולשון כריתה ומלילה כנ"ל.

אך כדי שיתגלה שם הנצח של אדם קדמון, צריך תחילה שיהיה שם "מל" — כלומר שיתגלה יסוד דאדם קדמון, פנימיות ההשפעה. שכן "מל" הוא לשון גילוי, וגם לשון כריתה ומלילה, כנזכר לעיל.

כדי שנצח דאדם קדמון יתגלה, צריך תחילה להתגלות היסוד שלו, פנימיות ההשפעה: "מל" קודם ל"נצח". "מל" פירושו גם גילוי וגם כריתה, ולכן המילה מסירה את הכיסוי ומגלה את היסוד.

(ועמ"ש בע"ח [בעץ חיים] שער האונאה פ"ג [פרק ג'] שאין החסדים דנו"ה [דנצח והוד] דז"א יורדים במקומם כו' כל זמן שלא כרתו הערלה כו' ע"ש).

(ועיינו במה שכתוב בעץ חיים, שער האונאה, פרק ג', שחסדי נצח והוד דז"א אינם יורדים למקומם כו' כל עוד לא נכרתה הערלה כו', עיינו שם.)

ההערה מצטטת את עץ חיים: החסדים של נצח והוד דז"א אינם יכולים לרדת למקומם עד שהערלה נכרתה. זהו מקביל קבלי לרעיון שגילוי הנצח תלוי במילה.

וגם מל בגימטריא שבעים להיות גילוי כל הז' עליונות ע"י מילה זו כי להיות גילוי נצח צ"ל הארה הבאה מלמעלה מעלה

וגם "מל" בגימטריה שבעים, כדי שעל ידי המילה הזאת יתגלה כל שבעת העליונים. שכן כדי שנצח יתגלה, דרוש אור שבא מלמעלה מעלה.

אותיות "מל" עולות בגימטריה שבעים, ואדמו"ר הזקן קושר זאת לגילוי כל שבעת העליונים באמצעות המילה. אף שהנצח הוא מדרגה נמוכה, דרוש אור שמקורו גבוה מאוד כדי לגלותו.

כי הגם שנצח הוא בחי' ומדרגה תחתונה בבחי' סוף המעשה מ"מ שרשה הוא ממדרגה יותר עליונה וכנודע מ"ש

שהרי אף שהנצח הוא בחינה ומדרגה נמוכה, בבחינת סוף המעשה, מכל מקום שורשו במדרגה נעלית יותר, כידוע ממה שכתוב,

הנצח הוא השלב הנמוך ביותר בהמשכת השפע, "סוף המעשה", ואף על פי כן שורשו במדרגה נעלית יותר. הפסוק הבא ממחיש זאת.

כי עם קשה עורף הוא וסלחת⁷⁶ כו' שבזה תלוי סליחת העון לפי שישראל יש להם בחי' מדת קשה עורף "כי עם קשה עורף הוא, וסלחת" וכו': סליחת העון תלויה בכך, משום שלישראל יש בחינה של מידת קשה עורף.

משה מבקש סליחה דווקא משום שישראל הם "עם קשה עורף". לפי אדמו"ר הזקן, הסליחה תלויה דווקא בתכונה זו של ישראל — עקשנות ששורשה למעלה מן השכל.

כי להיות עקשות הוא ממה שכך עלה ברצונו שלא ניתן להשגת והבנת טעם המושג וה"ז [והרי זה] למעלה מן הדעת אלא כשבא וירד למטה מתלבש בבחי' שלמטה מן הדעת כו',

העקשנות נובעת מכך שכך עלה ברצון, ואין הדבר נתון להשגה ולהבנה של טעם מובן; הרי זו למעלה מן הדעת. אלא שכאשר היא באה ויורדת למטה, היא מתלבשת בבחינה שלמטה מן הדעת וכו'.

עקשנות היא רצון שאינו תלוי בטעם שאפשר להשיג; במובן זה היא למעלה מן הדעת. כשהיא יורדת למטה, היא מתלבשת בדרגות שמתחת לדעת.

ולכן אנו רואין בתינוק שההליכה ברגליו היא באה לו באחרונה אחר שנשלמו גמר מוחין דיניקה כו' הגם שמבין ויודע מקודם גם יודע קצת לדבר כו'

לכן אנו רואים אצל תינוק שההליכה על רגליו באה לו לבסוף, לאחר שהמוחין של תקופת היניקה הושלמו וכו', אף שהוא מבין ויודע קודם לכן, ואף יודע לדבר מעט וכו'.

התינוק ממחיש זאת: הוא מתחיל ללכת אחרון, לאחר שהתפתחותו הושלמה, אף שהוא כבר מבין ואף מדבר מעט. הרגליים, כמו נצח, הן החלק התחתון ביותר בגוף, אך מלוא כוחן מופיע רק בסוף.

(ועמ"ש בביאור ע"פ אלה מסעי⁷⁷ גבי פי אל עליון גומל חסדים טובים, ובמ"א נתבאר⁷⁸ שהנצח נמשך מבחינת גדולה כי כל איש רחב לבב בגדולה יתירה כן לפי ערך תגדל ותתפשט מדת הניצוח אצלו להיות הדבר כרצונו דווקא שיהיה ידיה נצח.

(ועיינו במה שנכתב בביאור על הפסוק "אלה מסעי", בעניין פירוש "אל עליון גומל חסדים טובים"; ובמקום אחר נתבאר שנצח נמשך מבחינת גדולה: ככל שאדם רחב לב ובעל גדולה רכה יותר, כך, לפי ערך זה, מידת הניצוח גדלה ומתפשטת בו, עד שהוא רוצה שהדבר יהיה דווקא כרצונו, ושדו שלו תהיה על העליונה.

אדמו"ר הזקן מפנה לביאור שלו על "אלה מסעי", ולמקום אחר: נצח נמשך מגדולה — מרחב הלב. ככל שלבו של אדם רחב וגדול יותר, כך גובר בו הרצון לראות את רצונו מתקיים.

משא"כ מי שהוא קטן בעיניו לא יתפעל בניצוח כ"כ [כל כך] שיהיה הדבר דוקא כרצונו אלא מיד ירכ לכו כו'.

לא כך מי שקטן בעיני עצמו: הוא לא יתעורר כל כך לנצח, ולדרוש שהדבר יהיה דווקא כרצונו; אלא לבו יתרכ מיד וכו'.

מי שקטן בעיני עצמו אינו מתעקש לנצח, אלא מוותר מיד. השאיפה לגבור נובעת מתחושת גדולה.

ועד"ז יובן ג"כ בעבודת ה' שבח"י הנצח להיות קשה עורף נגד היצה"ר [היצר הרע] הרוצה להחטיאו נמשך דוקא מהגדולה ורוממות הנשמה ע"ד ויגבה לבו בדרכי^{80, 79} ה' וכמ"ש

ועל דרך זו יובן גם בעבודת ה': בחינת הנצח — להיות קשה עורף מול היצר הרע שרוצה להחטיאו — נמשכת דווקא מגדלותה ורוממותה של הנשמה, בדומה ל"ויגבה לבו בדרכי ה'"; וכמו שכתוב,

בעבודת ה', "קשה העורף" שאינו נכנע ליצר הרע נובע מגדלותה ורוממותה של הנשמה, כמו אצל המלך יהושפט, שעליו נאמר "ויגבה לבו בדרכי ה'".

כי מי גוי גדול⁸¹ כו' וע"ז נאמר ואעשך לגוי גדול^{82, 83} כמ"ש ברבות ר"פ לך⁸⁴ לך והיינו ששרש הנשמות מבחי' סוכ"ע אשר ולגדולתו אין חקר⁸⁵ וכמ"ש וקרבתנו מלכנו⁸⁶ לשמך הגדול וכמ"ש ומה תעשה לשמך הגדול⁸⁷

"כי מי גוי גדול" וכו'; ועל כך נאמר "ואעשך לגוי גדול", כפי שכתוב במדרש רבה, ריש פרשת לך לך. כלומר, שורש הנשמות הוא בבחינת סוכב כל עלמין, שעליו נאמר "ולגדולתו אין חקר"; וכמו שכתוב "וקרבתנו מלכנו לשמך הגדול", וכמו שכתוב "ומה תעשה לשמך הגדול".

ישראל נקראים "גוי גדול", וה' הבטיח לאברהם: "ואעשך לגוי גדול" — שני פסוקים שהמדרש קושר ביניהם. שורש הנשמות הוא באור המקיף את כל העולמות, שעליו נאמר "ולגדולתו אין חקר"; הנשמות קשורות גם ל"שמו הגדול" של ה', כפי שנאמר בברכה שלפני קריאת שמע ובתחינתו של יהושע.

(ביהושע סי' ז') ועמ"ש בד"ה אני ה' אלקיכם דפי' ציצית גבי בשעה שישראל עונין אמן יהא שמיה רבא מברך כו' ע"ש.

(בספר יהושע, פרק ז'). ועיינו במה שנכתב במאמר הפותח במילים "אני הוי' אלקיכם", בפרשת ציצית, בעניין "בשעה שישראל עונין אמן, יהא שמיה רבא מברך" וכו'; עיינו שם.

הסוגריים מציינים שהפסוק האחרון הוא מיהושע פרק ז'. אדמו"ר הזקן מפנה גם למאמר שלו על "אני הוי' אלקיכם", בפרשת ציצית, בעניין תשובת ישראל: "אמן, יהא שמיה רבא מברך".

וזהו לך ה' הגדולה כו'. והנצח⁸⁸ וזהו וגם נצח ישראל⁸⁹ לא ישקר כו' כי לא אדם הוא⁹⁰ שעיקר תוקף בחי' הנצח נמשך מבחי'

וזהו [פירוש] "לך ה' הגדולה" וכו', "והנצח". וזהו [פירוש] "וגם נצח ישראל לא ישקר" וכו', "כי לא אדם הוא": שכן עיקר התוקף של בחינת נצח נמשך מבחינת

הפסוק מונה את מידותיו של ה': "הגדולה... והנצח", ומציב את הנצח אחרי הגדולה. "נצח ישראל לא ישקר, כי לא אדם הוא" מלמד שתוקפו של הנצח נמשך מבחינה שהיא "לא אדם".

כי לא אדם הוא שהוא בחינה שלמעלה מסדר ההשתלשלות כמ"ש במ"א,⁹¹ ועיין בזח"ג [בזהר חלק ג] נשא דקל"ו ע"ב⁹²

"כי לא אדם הוא", כלומר, בחינה שלמעלה מסדר ההשתלשלות, כפי שמבואר במקום אחר. ועיינו בזהר חלק ג, נשא, דף קל"ו ע"ב,

"לא אדם" פירושו בחינה שלמעלה מהשתלשלות, מעל לצורתו ה"אנושית" של מערך הספירות. אדמו"ר הזקן מפנה לאידרא רבא שבוהר, העוסקת במצח הנגלה של הרצון שברצונות, שבו בתי הדין נקראים נצח.

וברכות אמור⁹³ פ"ל ועמ"ש במ"א ע"פ מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] והנצח זו ירושלים⁹⁴ פ"ט דברכות דנ"ח סע"א [סוף עמוד א] וירושלים היינו יראה שלם יראת ה' אוצרו. היא נמשכה מבחי' הנצח.^{95, 96}

ובמדרש רבה, אמור, פרק ל'. ועיינו במה שנתבאר במקום אחר על מאמר רז"ל "והנצח זו ירושלים" (פרק ט' דברכות, דף נ"ח ע"א). וירושלים פירושה יראה שלם: "יראת ה' היא אוצרו". היא נמשכת מבחינת הנצח.

הוא מביא גם את המדרש ואת הגמרא: "והנצח" שבפסוק הוא ירושלים. ירושלים נדרשת כ"יראה שלם", "יראת ה' היא אוצרו", ויראה שלמה זו נמשכת מבחינת הנצח.

10 וזהו ג"כ מ"ש בשה"ש [בשיר השירים] רבה קרוב לסופו ע"פ אם חומה היא^{97,98} אם מעמיד דבריו כחומה כו'

וזהו גם [פירוש] מה שנאמר במדרש שיר השירים רבה, סמוך לסופו, על הפסוק "אם חומה היא": "אם הוא מעמיד את דבריו איתנים כחומה" וכו';

המדרש דורש את הפסוק "אם חומה היא, נבנה עליה טירת כסף" על אברהם: אם הוא מעמיד את דבריו איתנים כחומה, ה' יבנה אותו. העמידה האיתנה כחומה היא תכונת הנצח.

היינו ע"ד בחי' וגם נצח ישראל לא ישקר נבנה עליה הוא בנין ירושלים יראה שלם.

כלומר, בדומה לבחינה של "וגם הנצח של ישראל לא יכזב". "נבנה עליה" — זהו בנין ירושלים, יראה שלם.

אדמו"ר הזקן קושר את העמידה האיתנה ל"נצח של ישראל לא יכזב". "נבנה עליה" הוא בנין ירושלים, הנקראת יראה שלם — יראה שלמה, הנמשכת מן הנצח.

11 ועמ"ש בד"ה וכל בניך⁹⁹ בענין בוניך. ופי' וכל בניך למודי^{100,101} ה' היינו ע"י המילה כמ"ש בפ' אמור דף צ"א ע"ב והיינו כי תמן מל תמן נצח כנ"ל להיות אני חומה.¹⁰²

ועיינו כמה שנכתב במאמר הפותח במילים "וכל בניך", בענין "בוניך". פירוש "וכל בניך למודי ה'" הוא באמצעות המילה, כפי שנכתב בפרשת אמור, דף צ"א ע"ב. והיינו, "תמן מל, תמן נצח", כפי שהוזכר לעיל, כדי שתתקיים בחינת "אני חומה".

חז"ל דורשים את המילים "כל בניך" כאילו נאמר "בוניך". הזוהר מסביר ש"וכל בניך למודי ה'" מתייחס למי שנכנסו בברית המילה: באמצעות המילה באה מידת נצח, הנחישות שב"אני חומה".

ועי"ז יהיה בחי' בוניך שהוא ענין נבנה עליה ועמ"ש בד"ה לסוסי¹⁰³ ברכבי¹⁰⁴ בשה"ש [בשיר השירים] בענין כי אמרתי עולם חסד יבנה.¹⁰⁵

ובכך תהיה בחינת "בוניך", שהיא ענין "נבנה עליה". ועיינו כמה שנכתב במאמר הפותח במילים "לסוסי ברכבי" שבשיר השירים, בענין "כי אמרתי עולם חסד יבנה".

באמצעות נחישות זו נעשים ישראל "בוניך" — "נבנה עליה" שבפסוק. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על "לסוסי" ולפסוק "עולם חסד יבנה".

קטע 5 • 121-15

כל העולם שלו

12 ובוה יובן מה דאיתא במדרש בראשית רבה פ"א [פרק י"א] ששאל מין¹⁰⁶ אי מרבי עקיבא¹⁰⁷ אם כדברין

שהקב"ה מכבד את השבת אל ישיב בה

ובכך יובן האמור במדרש, בראשית רבה, פרק י"א: מין אחד שאל את רבי עקיבא: "אם כדברין, שהקדוש ברוך הוא מכבד את השבת, שלא יגרום בה לרוחות לנשב

המדרש מספר שמין הקשה על רבי עקיבא: אם ה' מכבד את השבת, מדוע הוא ממשיך להפעיל בה את העולם, לשלוח רוחות וגשמים ולגרום לעשב לצמוח?

רוחות אל יוריד בה גשמים אל יצמיח בה עשב, והשיב לו משל מעירוב והוצאה שכרשות¹⁰⁸ אי אי"צ [אין צריך / אינו צריך] עירוב להוצאה כך כל העולם שלו הוא כו'.

ולא יוריד בה גשמים ולא יצמיח בה עשב". השיב לו במשל מדיני עירוב וטלטול: ברשות אחת אין צורך בעירוב כדי לטלטל; כך גם העולם כולו שלו וכו'.

רבי עקיבא השיב באמצעות הלכות עירוב: כשחצר שייכת לאדם אחד בלבד, מותר לו לטלטל בה בלי עירוב. העולם כולו הוא רשות אחת של ה', ולכן המשך הפעילות בעולם דומה לטלטול בתוך רשותו הפרטית של אדם.

[ועיין מזה עוד בשמות רבה פ' משפטים פ"ל]. ולכאורה אינו מובן¹⁰⁹ שהרי כל שאר חילוקי מלאכות אינן תלויות בחילוק רשויות כלל כגון הזורע כו'.

[ועוד בעניין זה ראו שמות רבה, פרשת משפטים, פרק ל']. ולכאורה אין הדבר מובן, שהרי שאר אבות המלאכה אינן תלויים כלל בחלוקה לרשויות, כגון הזורע וכו'.

אדמו"ר הזקן מפנה גם לשמות רבה בעניין זה. אולם התשובה נראית תמוהה: היא מסבירה רק מדוע איסור העברה מרשות לרשות אינו שייך אצל ה', ואילו מלאכות אחרות, כגון זריעה, אינן קשורות כלל לרשויות.

אך ע"פ הנ"ל יובן שעיקר תכלית המלאכות הוא להיות בירור מרפ"ח ניצוצין שנפלו בשב"כ [בשכירת הכלים] ולהעלותם מבי"ע לאצי" כנ"ל.¹¹⁰

אך על פי הנזכר לעיל יובן, שעיקר תכליתן של המלאכות הוא בירור רפ"ח הניצוצות שנפלו בשכירת הכלים והעלאתם מבריא, יצירה ועשיה לאצילות, כנזכר לעיל.

התשובה מבוססת על מה שנאמר לעיל: עיקרן של כל המלאכות הוא בירור הניצוצות שנפלו והעלאתם מהעולמות התחתונים לאצילות, מדרגה לדרגה. בפסקאות הבאות מוסבר כיצד מעבר זה בין מדרגות דומה למעבר בין רשויות.

13 והנה כל העליות הם בבחי' פנימית העולמות כנודע מעליית שבת שהרי גשמית הארץ לא נזדככה.

והנה, כל העליות הן בפנימיות העולמות, כידוע מעליית השבת, שהרי הגשמיות של הארץ לא נזדככה.

כל עלייה של העולמות, כגון העלייה בשבת, מתרחשת בפנימיותם. הארץ הגשמית עצמה אינה מזדככת בשבת; מה שעולה הוא החיות הרוחנית שבתוכה.

ואין עלי' [עליה] רק להרוחניות והחיות שבתוך העולם משא"כ בחיצוניות כו'. אך להבין מאחר שעולה פנימית החיות מאין מקבלת החיצוניות ההארה להיות בבחי' חיצוניות.

העלייה היא רק לרוחניות ולחיות שבתוך העולם, ולא לחיצוניות וכו'. אך יש להבין: מאחר שפנימיות החיות היא שעולה, מאין מקבלת החיצוניות את ההארה המאפשרת לה להתקיים במדרגת חיצוניות?

רק החיות הפנימית עולה, ולא החיצוניות. מכאן עולה השאלה: אם החיות הפנימית עולה ומסתלקת, מה מקיים בינתיים את החיצוניות, את הממד הגשמי?

הענין הוא ע"פ מה שנודע שכל פרצופים ואורות עליונים מסתיימי' [מסתיימים] באצ"י עד הפרסא שבין¹¹¹ אצילות לביי"ע

העניין הוא על פי הידוע, שכל הפרצופים והאורות העליונים מסתיימים באצילות, עד הפרסא שבין אצילות לבריאה, יצירה ועשיה;

התשובה נפתחת בעיקרון קבלי ידוע: כל הפרצופים והאורות של אצילות מסתיימים בפרסא, המחיצה המפרידה בין אצילות לשלושת העולמות התחתונים.

רק שמתלבשים בביי"ע ע"י התלבשותם במלי' שבוקעת המסך כו'. אבל רגלי א"ק [אדם קדמון] הם בעשייה ממש¹¹² תחתית העקב שלו הוא ראש העשי' [העשיה]¹¹³ כו'.

אלא שהם מתלבשים בבריאה, ביצירה ובעשיה באמצעות התלבשותם במלכות, הבוקעת את המסך וכו'. אבל רגלי אדם קדמון נמצאות בעשיה עצמה: תחתית העקב שלו היא ראש העשיה וכו'.

האורות מגיעים לבריאה, ליצירה ולעשיה רק באמצעות התלבשותם במלכות, הבוקעת את המסך שבין העולמות. אדם קדמון שונה: "רגליו" מגיעות ישירות לתוך עשיה, כך שתחתית "העקב" שלו היא ממש ראש עשיה.

14 וביאור ענין זה הוא כי כל הפרצופים הם דרך השתלשלות חו"ב [חכמה ובינה] ומדות כו' ויש הפרש

במקום משכנם כמו משכן המוחין הוא בראש דוקא כו'

ההסבר לכך הוא שכל הפרצופים בנויים בסדר של השתלשלות: חכמה ובינה, אחריהן המדות וכו'; ויש הבדל במקום שבו הן שוכנות, שכן המוחין שוכנים דווקא בראש וכו'.

כל פרצוף בסדר ההשתלשלות בנוי בדומה למבנה האדם: חכמה ובינה למעלה, ואחריהן המדות, ולכל אחת יש "מקום" משלה, כשם שהמוחין שוכנים בראש.

אבל בחי' א"ק [אדם קדמון] שהוא למעלה מעלה מבחי' וגדר ההשתלשלות הכל שוה לפניו כחשכה כאורה.¹¹⁴ ועמ"ש מזה בביאור ע"פ יונתי בחגוי^{115, 116} גבי פי' כי לא מחשבותי מחשבותיכם.¹¹⁷

אבל בחינת אדם קדמון, שנמצאת למעלה לאין ערוך מבחינתה ומגדר ההשתלשלות, הכול שווה לפניו, "כחשכה כאורה". וראו מה שנכתב על כך בביאור על הפסוק "יונתי בחגוי", בעניין פירוש "כי לא מחשבותי מחשבותיכם".

אדם קדמון נמצא מעל לסדר הזה לגמרי, ולכן מבחינתו אין הבדל בין מעלה למטה: "כחשכה כאורה". אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על "יונתי בחגוי הסלע", העוסק בפסוק "כי לא מחשבותי מחשבותיכם".

15 והנה מזה נמשך חיות להיות חיצוניות העולמות כולם בהשואה אחת וכמו העור המקיף את בשר האדם שאין הפרש בין עור המקיף את הראש לעור המקיף את הרגל שהכל בחי' עור א' ואין הפרש

והנה מכאן נמשכת החיות לחיצוניות של כל העולמות, באופן שווה; בדומה לעור המקיף את בשר האדם: אין הבדל בין העור המקיף את הראש לעור המקיף את הרגל, שכן הכול עור אחד, ואין הבדל

מאדם קדמון נמשכת החיות לחיצוניות של כל העולמות, באופן אחיד. העור הוא משל לכך: עור הראש ועור הרגל הם אותו עור.

אלא בבחי' פנימית החיות שבראש הן המוחין כו' ולכן העלייה היא בבחי' פנימית (ועמ"ש סדי"ה ויאמר משה אכלוהו היום)^{118, 119} שנתעלו המדות והדבור להיות בבחי' חו"ב [חכמה ובינה]¹²⁰

אלא בחיות הפנימית יש הבדל: בראש מצויים המוחין וכו'. לכן העלייה היא בפנימיות (ועיינו במה שנכתב בסוף המאמר הפותח "ויאמר משה אכלוהו היום"): המדות והדיבור מתעלים להיות בדרגת חכמה ובינה.

ההבדל בין הראש לרגל הוא רק בחיות הפנימית שבהם: בראש מצויים המוחין, וכן הלאה. לכן העליות, כמו בשבת, הן בפנימיות: המדות והדיבור מתעלים לדרגת חכמה ובינה.

אבל בבחינת חיצוניות אין שם עלייה לפי שמקבל מבחי' שלמעלה מעלה המקיף את כולם בהשואה אחת (ע"ד מה שנת' [שנתבאר] בד"ה יביאו לכוש מלכות^{121, 122} שהתהוות הגשמי הוא מהארת הסוכ"ע כו' ע"ש).

אבל בחיצוניות אין עלייה, מפני שהיא מקבלת מבחינה הנעלית למעלה מעלה, המקיפה את כולם בשווה (בדומה למה שהתבאר במאמר הפותח "יביאו לכוש מלכות", שהתהוות הגשמיות היא מהארת סובב כל עלמין וכו'; עיינו שם).

החיצוניות אינה מתעלה, משום שהיא מקבלת מבחינה נעלית מאוד, המקיפה את כל העולמות בשווה. כפי שמסביר אדמו"ר הזקן במקום אחר, עצם מציאותה של הגשמיות נובעת מהארת סובב כל עלמין.

וזוהו שהשיב המשל מעירוב והוצאה לפי שכל העולם שלו הוא פיי שלא שייך שם עלייה ממדרגה למדרגה כמו בפנימית שיש שם מדרגות רבות והרי הם כמשל חילוק רשויות¹²³

וזוהו שהשיב במשל של עירוב והוצאה: "מפני שכל העולם שלו הוא". כלומר, לא שייכת שם עלייה מדרגה לדרגה, כפי שהיא שייכת בפנימיות, שבה יש מדרגות רבות, והן דומות למשל של חלוקת רשויות;

כך מתבאר המדרש: "כל העולם שלו הוא" פירושו שבחיצוניות אין עלייה מדרגה לדרגה. בפנימיות יש מדרגות רבות, והן דומות לרשויות נפרדות.

אבל בבחי' א"ק [אדם קדמון] המקיף את כולם בהשוואה אחת הרי כל העולם שלו הוא והכל בבחי' השוואה אחת לפניו כחשכה כאורה¹²⁴ (ועמ"ש כה"ג [כהאי גוונא] סד"ה עד דלא ידעי¹²⁵ בין¹²⁶ כו' בענין הא דפורים מותר בעשיית מלאכה).

אבל בדרגת אדם קדמון, המקיפה את כולם בשווה, כל העולם שלו הוא, והכול שווה לפניו: "כחשכה כאורה". (ועיינו במה שנכתב בדומה לכך בסוף המאמר הפותח "עד דלא ידע בין" וכו', בעניין ההיתר לעשות מלאכה בפורים).

אבל מנקודת המבט של אדם קדמון, המקיף את הכול בשווה, כל העולם הוא רשות אחת, שלו, ו"כחשכה כאורה". אדמו"ר חזקן משווה לכך את הסברו בתורה אור על ההיתר לעשות מלאכה בפורים.

אך היינו בחיצוני' א"ק [אדם קדמון] תחתית העקב הוא ראש העשייה כנ"ל אבל בבחי' גילוי פנימיותו והוא בבחי' גילוי יסוד דא"ק [דאדם קדמון] אדרבה הערלה מכסה כו' כנ"ל.

אך הדברים אמורים בחיצוניות אדם קדמון, שתחתית עקבו היא ראש העשייה, כנזכר לעיל. אבל בגילוי פנימיותו, היינו בגילוי יסוד דאדם קדמון, אדרבה, הערלה מכסה [אותו] וכו', כנזכר לעיל.

השוויון הזה קיים בחיצוניות אדם קדמון, ש"עקב" שלו מגיע לעשייה. פנימיותו, גילוי היסוד שלו, היא להפך: הערלה מסתירה אותו, ולכן דרושה מילה.

(וקרוב לזה נתי' [נתבאר] בענין עבדים היינו¹²⁷ לפרעה¹²⁸ האוחז בעורף דא"א אשר שם כחשכה כאורה אבל בגילוי הפנימיות אז ויוציאנו ה' אלקינו כו')

(ודומה לכך התבאר בעניין "עבדים היינו לפרעה": פרעה אחז בעורף של אריך אנפין, ושם "כחשכה כאורה"; אבל עם גילוי הפנימיות, אז "ויוציאנו ה' אלקינו" וכו';

הבחנה דומה מופיעה בעניין "עבדים היינו לפרעה": פרעה אחז בעורף של אריך אנפין, ושם חושך ואור שווים. יציאת מצרים באה בעקבות גילוי הפנימיות: "ויוציאנו ה' אלקינו".

וכמ"ש יאר ה' פניו אליך¹²⁹ ועמ"ש סדי"ה יביאו לבוש מלכות הנ"ל החילוק בין בחי' לבוש מלכות לבחי' כתר מלכות שהוא בחי' בעטרה שעטרה לו אמו¹³⁰ דוקא כו' וכעין זה יובן גם כאן):

וכמו שכתוב: "יאר ה' פניו אליך". ועיינו במה שנכתב בסוף המאמר הפותח "יביאו לבוש מלכות", שהוזכר לעיל, על ההבדל בין בחינת לבוש מלכות לבחינת כתר מלכות, שהיא בחינת "בעטרה שעטרה לו אמו" דוקא וכו'; ועל דרך זה יובן גם כאן.)

ברכת הכוהנים, "יאר ה' פניו אליך", עוסקת בפנים, בפנימיות. אדמו"ר הזקן מזכיר גם את ההבחנה שלו בין "לבוש מלכות", דרגה חיצונית, ל"כתר מלכות", הדרגה הפנימית של "בעטרה שעטרה לו אמו".

קטע 6 • 161-22

הכינורות בעלי שבעה ושמונה נימים

16 וע"פ כל הנ"ל יובן הטעם שמילה דוחה שבת שכל מלאכת שבת שעושה חבורה ופורע ומוצץ אינן נחשבות למלאכה כלל לגבי בחינת א"ק [אדם קדמון] שהוא המקיף את כולם בהשוואה אחת וכל העולם שלו הוא כו' כנ"ל.¹³¹

לאור כל האמור לעיל יובן מדוע מילה דוחה שבת: כל מלאכות השבת [הנעשות בה] — עשיית חבורה, פריעה ומציצה — אינן נחשבות למלאכה כלל ביחס לבחינת אדם קדמון, המקיף את כולם במידה שווה, וכל העולם שלו וכו', כנזכר לעיל.

כעת מובן מדוע מילה דוחה שבת. מעשי המילה שהיו נחשבים אחרת למלאכה בשבת — עשיית חבורה, פריעה ומציצה — אינם נחשבים "מלאכה" כלל ביחס לאדם קדמון, שלפניו "כל העולם שלו".

ומילה היא להיות בחי' גילוי יסוד דא"ק [דאדם קדמון] הדר מלך השמיני¹³² מילה שניתנה בשמיני ולגבי גילוי זה כל המלאכות בטלים ודו"ק [ודוק].

עניינה של המילה הוא גילוי יסוד דאדם קדמון, הדר, המלך השמיני — מילה שניתנה ביום השמיני; וביחס לגילוי זה כל המלאכות בטלות. ויש לעיין בזה היטב.

המילה מגלה את יסוד אדם קדמון, הדר, המלך השמיני, ולכן ניתנה ביום השמיני. לנוכח גילוי זה, כל סוגי המלאכה בטלים.

וע"ד הנ"ל יש להבין ג"כ מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] ס"פ שני דערכין ד"ג ע"ב רבי יהודה אומר כנור של מקדש שבעת נימין הי' [היה] שנאמר שובע שמחות את פניך (תלים י"ו) אל תקרי שובע אלא שבע.

על דרך האמור לעיל אפשר להבין גם את מאמר חז"ל בסוף הפרק השני של מסכת ערכין, דף י"ג ע"ב: "רבי יהודה אומר: כינור של מקדש היה בן שבעה נימין, שנאמר: 'שובע שמחות את פניך' (תהילים ט"ז); אל תקרי 'שובע' אלא 'שבע';

הגמרא מספרת שבכינור שבבית המקדש היו שבעה נימין, ולומדת זאת מן המילים "שובע שמחות", שנקראות כ"שבע שמחות".

(וכ"ה ברבות בהעלותך פט"ו [פרק ט"ו / פרשה ט"ו])¹³³ ושל ימות המשיח שמונה שנאמר למנצח¹³⁴ על השמינית.¹³⁵ על נימא שמינית.

(וכך הוא גם במדרש רבה, בהעלותך, פרק ט"ו) ושל ימות המשיח — בן שמונה, שנאמר: "למנצח על השמינית" — על נימא שמינית".

בכינור של ימות המשיח יהיו שמונה נימין, כפי שנאמר "למנצח על השמינית"; כך מובא גם בבמדבר רבה.

ופי' מהרש"א [מהרש"א] שם שבע נימין כל הקדושות הולכים בשבע¹³⁶ ע"ד שבת שהוא השביעי כו' ושל ימות המשיח נוסף בחי' ¹³⁷א' שמשם נמשך החירות כו' (ועיין מזה ג"כ בבחי' ר"פ נשא).

המהרש"א מפרש שם: שבע נימין, משום שכל ענייני הקדושה מתנהלים במספר שבע, בדומה לשבת שהיא היום השביעי וכו'; ואילו בכינור של ימות המשיח מתווספת בחינה אחת, שממנה נמשכת החירות וכו'. (וראו על כך גם ברבנו בחיי, בתחילת פרשת נשא).

המהרש"א מסביר שהקדושה בנויה במתכונת של שבע, כמו שבת, היום השביעי; בכינור של ימות המשיח מתווספת בחינה נוספת, שהיא המקור לחירות. בהמשך מסביר אדמו"ר הזקן את עניינם של שבע ושמונה באופן אחר.

אך עפמש"ל [על פי מה שכתוב לעיל] יש לפרש כי הנה פי' כנור פי' בת"ז [בתיקוני זוהר] סוף תיקון כ' ¹³⁸וז"ל [וזה לשונו] כנור כ"ו נר ¹³⁹הקב"ה דאיהו ¹⁴⁰הוי' נהיר בנר דאיהי שכינתא דילי' [דיליה] כו' וע' בפרדס ערך כנור ובמא"א [ובמאורי אור] אות כ' סל"ה.¹⁴¹

אך לפי האמור לעיל אפשר לפרש כך: פירוש המילה "כינור" מובא בתיקוני זוהר, בסוף תיקון כ', וזו לשונו: "כינור — כ"ו נר: הקב"ה, שהוא הוי', מאיר בנר, שהיא השכינה שלו" וכו'. ראו גם בפרדס, בערך "כינור", ובמאורי אור, אות כ', סעיף ל"ה.

תיקוני זוהר מפרש את המילה "כינור" כצירוף של כ"ו, הגימטריה של הוי', ושל "נר": הוי' מאיר ב"נר", השכינה. אדמו"ר הזקן מבסס על כך את פירושו לכינורות בעלי שבעה ושמונה נימין.

17 והנה ביאור ענין הארת שם הוי' בבחי' נר יובן ע"פ מ"ש בת"א [בתורה אור] פ' מקץ ע"פ

עתה יובן ביאור ענין הארת שם הוי' [המאיר] בבחינת נר, על פי מה שכתוב בתורה אור, פרשת מקץ, על הפסוק

כדי להסביר כיצד הוי' מאיר ב"נר", אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו בתורה אור, פרשת מקץ, על דברי דוד: "כי אתה נרי הוי'".

כי אתה נרי ¹⁴² הוי' כו' דהיינו מה שמאיר בחי' שם הוי' בנר הוי' נשמת אדם. ¹⁴³

"כי אתה נרי הוי'" וכו'; כלומר, בחינת שם הוי' מאירה כ"נר הוי' נשמת אדם".

ה"נר" הוא נשמת האדם, כפי שנאמר: "נר ה' נשמת אדם", ושם הוי' מאיר בה.

והנה מבואר שם בפ' סיום הפסוק והוי' יגיה חשכי דהיינו שיש ב' שמות הוי' ופסיק טעמא בגווייהו.

ומבואר שם בפירוש סיום הפסוק, "והוי' יגיה חשכי", שיש שני שמות הוי', וביניהם מפסיק טעם.

הפסוק מסתיים במילים "והוי' יגיה חשכי", ובו מופיע שם הוי' פעמיים, עם הפסק ביניהם. אלה שתי בחינות של הוי', שהפסקאות הבאות מבחינות ביניהן.

18 וזהו ההפרש בין כנור של שבעת נימין שהוא ההמשכה משם הוי' הראשון בבחי' נר ונשמת אדם. ¹⁴⁴

וזהו ההבדל בין כינור בעל שבעה נימים, שהוא המשכה משם הוי' הראשון אל הבחינה של "נר" ו"נשמת אדם", [ובין הכינור בעל שמונת הנימים].

הכינור בעל שבעת הנימים הוא האור של שם הוי' הראשון, הנמשך אל ה"נר" — נשמת האדם. הכינור בעל שמונת הנימים, שמקורו בשם השני, יוסבר בהמשך.

ולכן הוא של שבעת נימין היינו שמאיר מבחי' ז' מדות שבפסוק לך הוי' הגדולה והגבורה ¹⁴⁵ כו'.

לכן יש לו שבעה נימים: כלומר, הוא מאיר מבחינת שבע המדות שבפסוק "לך הוי' הגדולה והגבורה" וגו'.

יש לו שבעה נימים מפני שאור זה מאיר משבע המדות הנזכרות בפסוק "לך הוי' הגדולה והגבורה..." — מחסד ועד מלכות.

19 ועיין זח"א [זהר חלק א] ס"פ מקץ דף ר"ד ע"ב ¹⁴⁶ אבל לימוה"מ [לימות המשיח] שנאמר הנה ישכיל עבדי ¹⁴⁷

ירום ונשא כו'

ועיינו בזוהר, חלק א, סוף פרשת מקץ, דף ר"ד ע"ב. אבל בימות המשיח, כפי שנאמר: "הנה עבדי יצליח; ירום ונישא" וכו',

אדמו"ר הזקן מפנה לסוף פרשת מקץ בזוהר. בימות המשיח, שעליו אומר ישעיהו "הנה עבדי יצליח", יאיר אור נעלה יותר.

יאיר ויתגלה בבחי' נר ונשמת אדם מבחי' שם הוי' שלמעלה מסדר ההשתלשלות שמשם שרש המשכות י"ג מדה"ר [מדות הרחמים] כו' ע"ש ועז"נ [ועל זה נאמר] ומל' ה' את לבבך כו' והביאך כו' והטיבך והרבך מאבותיך¹⁴⁸ כו'.¹⁴⁹

[האור] יאיר ויתגלה בבחינת "נר" ו"נשמת אדם", מבחינת שם הוי' שלמעלה מסדר ההשתלשלות, שמשם שורש המשכת שלוש עשרה מידות הרחמים וכו'; עיינו שם. ועל כך נאמר: "וה' ימול את לבבך" וכו', "והביאך" וכו', "והיטיבך והרבך מאבותיך" וכו'.

אז תקבל הנשמה, ה"נר", אור משם הוי' שלמעלה מההשתלשלות, שהוא מקור שלוש עשרה מידות הרחמים. על כך הוא מביא את הפסוקים "וה' ימול את לבבך", "והביאך" אל הארץ, ו"והיטיבך והרבך מאבותיך": מילה של הלב מלמעלה, לעתיד לבוא.

20 ולכן יהי [יהיה] כנור של שמונת נימין שיומשך הגילוי מלמעלה מבחי' זי"ן מדות הנ"ל שהם הנק' ימי עולם כי אם יאיר הארה מבחי' ימי קדם כו'.

לכן יהיה הכינור בעל שמונה נימים: הגילוי יימשך ממדרגה שלמעלה משבע המדות שהוזכרו לעיל, המכונות "ימי העולם"; אלא שיאיר אור ממדרגת "ימי קדם" וכו'.

לכינור של ימות המשיח יהיו שמונה נימים, משום שהאור שבו יגיע ממדרגה שלמעלה משבע המדות, המכונות "ימי העולם", ממדרגת "ימי קדם", הקודמת להן.

ועמ"ש בד"ה ועשית ציץ^{150, 151} גבי קדש למ"ד מלמטה והוי' מלמעלה. דבחי' שם הוי' מלמעלה היינו מה שאין אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] מגעת שם.

ועיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "ועשית ציץ", בעניין "קדש" והאות למ"ד למטה והוי' למעלה. מדרגת הוי' שלמעלה היא המדרגה שאליה אתערותא דלתתא אינה מגיעה.

על ציץ המצח של הכהן הגדול נכתבו המילים "קדש לה'", כשהמילה "קדש" והאות למ"ד למטה, והוי' למעלה. אדמו"ר הזקן מסביר שהוי' "שלמעלה" מסמלת את המדרגה שאליה אתערותא דלתתא אינה יכולה להגיע.

21 והוא כנז' [כנזכר] למעלה בענין הגילוי שע"י המילה כו'. והיא ניתנה בשמיני דוקא. וכענין זה הוא הכנור של שמונת נימין כו' וע' עוד מענין למנצח על השמינית^{152, 153, 154} בזח"ג [בזהר חלק ג] פנחס דרכ"ג ע"ב.

וזהו כפי שנזכר למעלה בעניין הגילוי שנפעל באמצעות המילה וכו'. היא ניתנה דווקא ביום השמיני. בדומה לכך, יש כינור בעל שמונה נימים וכו'. וראו עוד בעניין "למנצח על השמינית" בזהר חלק ג, פינחס, דף רכ"ג ע"ב.

הכינור בעל שמונת הנימים מתאים לגילוי שנפעל באמצעות המילה, שניתנה ביום השמיני. אדמו"ר הזקן מפנה לזוהר על פינחס, שגם מפרש את הביטוי "למנצח על השמינית".

ויש לפרש דבריו עם מ"ש בת"ז [בתיקוני זוהר] תיקון כ' דנ"א סע"א [סוף עמוד א']¹⁵⁵ דפ"י על השמינית הוא חיבור ד' אותיות הוי" עם ד' אותיות אד'.

אפשר להסביר את דבריו על פי מה שכתוב בתיקוני זוהר, תיקון כ', דף נ"א סוף ע"א, שמפרש את "על השמינית" כחיבור של ארבע אותיות הוי" עם ארבע אותיות אדני,

הוא קורא את דברי זוהר יחד עם תיקוני זוהר, שמפרש את "השמינית" כאיחוד ארבע אותיות הוי" עם ארבע אותיות אדני — שמונה אותיות בסך הכול.

כי איהו בנצח ואיהי בהוד¹⁵⁶ ועד"ז פי במ"ע [במצות עשה] אופן ס"ו ענין למנצח על השמינית על שמונת ימי חנוכה.

כי הוא בנצח והיא בהוד. ועל דרך זו מפרש המגלה עמוקות, אופן ס"ו, את "למנצח על השמינית" כמתייחס לשמונת ימי חנוכה.

הוי", "הוא", קשור לנצח, ואדני, "היא", להוד, שאותה הזוהר מכנה הספירה השמינית. בדומה לכך, המגלה עמוקות קושר את "על השמינית" לשמונת ימי חנוכה.

אך עוד אפשר לומר בזה ע"ד מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] ספ"ג [סוף פרק ג'] דפסחים ע"פ ביום ההוא¹⁵⁷ יהי' [יהיה] הוי' אחד ושמו אחד שיהי' [שיהיה] נק' כמו שנכתב כו' משא"כ עכשיו כו' ע"ש.

אך אפשר לומר בזה עוד, על פי מאמר חז"ל בסוף פרק ג' בפסחים על הפסוק "ביום ההוא יהי' הוי' אחד ושמו אחד": שלעתיד לבוא יקראו את השם כפי שהוא כתוב וכו', שלא כמו עכשיו וכו'; עיינו שם.

הסבר נוסף: התלמוד אומר שבעולם הזה שם ה' נכתב הוי' אך נקרא אדני, ואילו בעולם הבא יקראו אותו כפי שהוא כתוב. זהו פירוש הפסוק "ביום ההוא יהי' הוי' אחד ושמו אחד".

והנה הכתיב הוא בעולם ההעלם והקרי הוא עלמא דאתגלייא (וכמ"ש בביאור ע"פ וקבל היהודים בסופו).¹⁵⁸

והנה הכתיב הוא בעולם ההעלם, והקרי הוא בעולם הגילוי (כפי שמוסבר בביאור על הפסוק "וקיבל היהודים", בסופו).

צורת הכתיב שייכת לעולם הנסתר, וצורת הקרי לעולם הגלוי. אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על הכתיב והקרי בפסוק "וקיבל היהודים" שבמגילת אסתר.

ולע"ל [ולעתיד לבוא] שיהי' [שיהיה] נקרא כמו שנכתב א"כ יתחבר ההעלם עם הגילוי וזהו על השמינית שבחיי ד' אותיות הויה שבבחי' הכתיב וההעלם יהיו מאירים ומתגלים בבחי' ד' אותיות הקרי.

ולעתיד לבוא, כאשר יקראו כפי שכתוב, יתחבר ההעלם עם הגילוי. וזהו "על השמינית": ארבע אותיות הוי', שהן בבחינת הכתיב וההעלם, יאירו ויתגלו בארבע אותיות הקרי.

כאשר יקראו את השם כפי שהוא כתוב, ההעלם יתחבר עם הגילוי. זהו "על השמינית": ארבע אותיות השם כפי שהוא כתוב, הוי', יאירו בתוך ארבע האותיות כפי שהוא נקרא.

ועזי"נ [ועל זה נאמר] ולא יכנף עוד מוריק¹⁵⁹ כו' וזהו ע"ד מ"ש ויקרא¹⁶⁰ הוי' הוי' שקורא וממשיך מהוי' דלעילא שלמעלה מסדר ההשתלשלות להוי' דלתתא שבסדר ההשתלשלות. שהיה פסיק טעמא בגווייהו כו' ועתה נעשה להיות קישור וחיבור ב' הויות כנ"ל.¹⁶¹

ועל כך נאמר "ולא יכנף עוד מוריק" וכו'. וזה על דרך מה שכתוב "ויקרא הוי' הוי'": הוא קורא וממשיך מהוי' שלמעלה, שלמעלה מסדר ההשתלשלות, אל הוי' שלמטה, שבתוך סדר ההשתלשלות. שכן היה פסיק טעמא ביניהם וכו', וכעת נוצר קשר וחיבור בין שתי הוי', כנוצר לעיל.

או "ולא יכנף עוד מוריק". בפסוק "ויקרא הוי' הוי'", הוי' העליון, שלמעלה מהשתלשלות, נקרא ונמשך אל הוי' התחתון, שבתוך ההשתלשלות; והפסק שהפריד בין שתי הוי' מתחלף בקשר ובחיבור ביניהן.

22 ואזי הוא על השמינית כו' כנור של שמונת נימין ע"ש קישור וחיבור ב' שמות ההוי' ומזה נמשך שיהיה נקרא כמו שנכתב וזהו ושמו אחד.¹⁶²

ואזי הוא "על השמינית" וכו' — כינור של שמונה נימים, על שם הקשר והחיבור בין שני שמות הוי'. מכך נמשך שיהיה נקרא כפי שהוא נכתב, וזהו "ושמו אחד".

הקשר בין שני השמות הוא הכינור בעל שמונת הנימים, "על השמינית". מכך נמשך שהשם ייקרא כפי שהוא נכתב: "ושמו אחד".

וזהו מ"ש מי יעלה לנו השמימה.^{163, 164} ר"ל [רוצה לומר] מילה וס"ת [וסופי תיבות]¹⁶⁵ הוי' כלומר שע"י שמירת אות הברית ממשיך בחי' הוי' עד סוף כל דרגין

וזהו [פירוש] הכתוב: "מי יעלה לנו השמימה?" — ראשי התיבות הם מילה, וסופי התיבות הם הוי'. כלומר, על ידי שמירת אות הברית ממשיכים את בחינת הוי' עד סוף כל הדרגות,

בתיקוני זוהר מצוין שראשי התיבות של "מי יעלה לנו השמימה" הם מילה, וסופי התיבות הם שם הוי'. שמירת ברית המילה ממשיכה את שם הוי' עד לדרגה הנמוכה ביותר.

דהיינו מה שלע"ל [שלעתיד לבוא] יהיה ולא יכנף עוד כו' שיהיה גילוי שם הוי' גם למטה כו':

וזהו מה שיהיה לעתיד לבוא, "ולא יכנף עוד מוריק" וכו': שם הוי' יתגלה גם למטה וכו'.

וזהו הגילוי העתידי המתואר במילים "ולא יכנף עוד מוריק": שם הוי' יתגלה גם למטה.

קטע 7 • 231-28

סיכום: השבת, המתנה ושני הווי"ם

23 קיצור ענין. ¹⁶⁶ למנצח על השמינית. גם כנור של ¹⁶⁷ ימוה"מ [ימות המשיח]. של שמונת נימין. ויש להקדים ענין מילה שדוחה שבת.

תמצית העניין. "למנצח, בנגינה של השמינית". גם הכינור של ימות המשיח הוא בן שמונה נימים. תחילה יש לבאר את ענין המילה הדוחה את השבת.

התמצית חוזרת לשני הפסוקים שבמאמר: "למנצח, בנגינה של השמינית" והכינור בן שמונת הנימים של ימות המשיח, ופותרת מחדש בענין המילה הדוחה את השבת.

הנה כל ההעלאה שבימות החול נקרא אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] והעלאת מ"ן [מין נוקבין] מבי"ע. ועיקר גילוי האתעדל"ע [האתערותא דלעילא] הנק' מ"ד [מין דוכרין] מבחינת אצילות הוא נמשך בשבת כל העלייה של ימות החול נקראת אתערותא דלתתא והעלאת מ"ן נוקבין מבי"ע. עיקר גילוי האתערותא דלעילא, הנקראת מ"ן דכורין ונמשכת מבחינת אצילות, נמשך בשבת.

עבודת ימות החול היא אתערותא דלתתא, המעלה מ"ן נוקבין משלושת העולמות התחתונים; השבת היא האתערותא דלעילא, המ"ן דכורין הנמשכים מאצילות.

וזהו ענין חצר הפנימית הפונה קדים כו' וביום השבת יפתח ¹⁶⁸ ועמ"ש מענין גילוי זה שבשבת בד"ה והיה מדי חדש בחדשו. ^{169, 170}

וזהו ענין החצר הפנימית "הפונה מזרחה" וכו', "וביום השבת יפתח". וראו מה שנכתב על גילוי זה שבשבת במאמר הפותח במילים "והיה מדי חודש בחדשו".

השער הפנימי של יחזקאל, הסגור בששת ימי המעשה ונפתח בשבת, מבטא את הגילוי של שבת. הוא "פונה מזרחה" (קדים): פונה אל הבחינה של "קודם" (קדם), אך אינו אותה בחינה עצמה.

אבל מילה היא המשכה מלמעלה מאצילות. שלכן נכרתו עליה שלש עשרה בריתות ¹⁷¹ שהן יג"מ [י"ג מדות] הרחמים שהן למעלה מהחכמה

אבל המילה היא המשכה מלמעלה מאצילות. לכן נכרתו עליה שלוש עשרה בריתות, שהן שלוש עשרה מידות הרחמים, שהן למעלה מחכמה,

המילה נמשכת ממדרגה מלמעלה מאצילות. "שלוש עשרה הבריתות" שנכרתו עליה הן שלוש עשרה מידות הרחמים, הנמצאות למעלה מחכמה.

שהיא אצילות והוא מבחי' רעוא דכל רעוין ונקי' אדם קדמון שלמעלה מהחכמה הנקי' ראשית וחצר הפנימית היא רק הפונה קדים.

שהיא אצילות. ואילו המילה היא מבחינת רצון כל הרצונות, הנקראת אדם קדמון, שלמעלה מחכמה הנקראת "ראשית"; ואילו החצר הפנימית רק "פונה מזרחה" (קדים).

חכמה היא אצילות, "ראשית"; למעלה ממנה נמצא רצון כל הרצונות, אדם קדמון, שממנו נמשכת המילה. שער השבת רק "פונה" אל מדרגה זו.

24 ועמ"ש בד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה.¹⁷² ובד"ה ששת ימים תאכל מצות.^{173, 174} גבי ברוח קדים עזה.¹⁷⁵

וראה מה שנכתב במאמר המתחיל "בשעה שהקדימו ישראל נעשה", ובמאמר המתחיל "ששת ימים תאכל מצות", בעניין "ברוח קדים עזה".

אדמו"ר הזקן מוסיף שני מאמרים קשורים: האחד על כך שישראל הקדימו "נעשה" ל"נשמע", והשני על "ששת ימים תאכל מצות", בקשר לרוח קדים עזה שבקעה את הים. שניהם קשורים לנושא של קדים — מזרח וקודם.

ובכל נפש צ"ל¹⁷⁶ גילוי מבחי' זו ועמ"ש בד"ה ולא אבה^{177, 178} הוי' אלקיך לשמוע אל בלעם בענין שם הוי' שיש בנפש ומהו בחי' קוצו של יו"ד ומ"ש בד"ה ענין ק"ש [קריאת שמע] בפ' ואתחנן.¹⁷⁹ ובכל נפש צריכה להיות התגלות מבחינה זו. וראה מה שנכתב במאמר המתחיל "ולא אבה הוי' אלקיך לשמוע אל בלעם", בענין שם הוי' שבנפש ומהי בחינת קוצו של יו"ד; וכן מה שנכתב במאמר המתחיל "ענין קריאת שמע" בפרשת ואתחנן.

המדרגה העליונה הזאת צריכה להתגלות בכל נפש יהודית. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על כך שהי' לא שעה לבלעם, העוסק בשם הוי' שבנפש וב"קוצו של יו"ד", המדרגה המקבילה לאדם קדמון, וכן למאמרו על קריאת שמע בפרשת ואתחנן.

25 וזהו ענין אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] שלמעלה מאתעדל"ת [מאתערותא דלתתא] ועמ"ש בד"ה הוי' לי בעוזרי^{180, 181} בפ"י כל האזרח בישראל.^{182, 183}

וזהו עניינה של אתערותא דלעילא שלמעלה מאתערותא דלתתא. ראו גם את הכתוב במאמר הפותח במילים "הוי' לי בעוזרי", בביאור משמעות "כל האזרח בישראל".

ברית המילה היא אתערותא דלעילא הנעלית מאתערותא דלתתא. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על "הי' לי בעוזרי", המבאר את משמעות הביטוי "כל האזרח בישראל".

וזהו ג"כ ענין מ"ה [שם מ"ה] שנותנין לו ששרש המשכה זו הוא משם מ"ה [שם מ"ה] דא"ק [דאדם קדמון] ובמא"א [ובמאורי אור] אות מ' סעיף קי"א אורות דמ"ה [דשם מ"ה] באו בדרך מתנה.

וזהו גם עניין המ"ה שניתן לו: שורש המשכה זו הוא משם מ"ה דאדם קדמון. ובמאורי אור, אות מ', סעיף קי"א, נאמר: "אורות דמ"ה באו בדרך מתנה".

זהו גם עניין "המ"ה שניתן": אור ברית המילה נמשך משם מ"ה דאדם קדמון, וכפי שנאמר במאורי אור, הוא בא "בדרך מתנה" ולא בתגובה לדבר שהאדם זכה בו.

26 ופי' מתנה זהו אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] מבחי' שאין אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] מגעת שם ע"כ בא רק דרך מתנה וע"כניתנה בשמיני.

פירוש "מתנה" הוא התערורות מלמעלה מבחינה שהתערורות מלמטה אינה מגיעה אליה; לכן היא באה רק בדרך של מתנה. ומשום כך היא ניתנה ביום השמיני.

מתנה נמשכת מבחינה ששום עבודה מלמטה אינה יכולה להגיע אליה, ולכן היא יכולה לבוא רק כמתנה. משום כך ניתנה המילה ביום השמיני, למעלה משבעת הימים.

כי שבה"כ [שבירת הכלים] היה רק בשבע מדות וזהו האתעדל"ת [האתערותא דלתתא] לברר שבע מדות הרעות ועי"ז נמשך האתעדל"ע [האתערותא דלעילא] ביום השביעי שהוא שבת. משא"כ בחינת מלך השמיני הדר.

שהרי שבירת הכלים הייתה רק בשבע המדות, וזהו עניינה של ההתערורות מלמטה: לברר את שבע המדות הרעות. ועל ידי כך נמשכת ההתערורות מלמעלה ביום השביעי, שהוא שבת. אבל לא כך היא בחינת המלך השמיני, הדר:

שבירת הכלים פגעה רק בשבע המדות; בירורן הוא ההתערורות מלמטה במשך השבוע, והיום השביעי, שבת, הוא המענה לה. הדר, המלך השמיני, שונה מהם.

זהו מבחי' שלמעלה מהאתעדל"ת [מהאתערותא דלתתא] של ז' המדות, ועמ"ש מענין פי' שבעה רועים ושמונה נסיכי אדם¹⁸⁴ סדי"ה ת"ר [תנו רבנן] נר חנוכה.¹⁸⁵

הוא מבחינה שלמעלה מההתערורות מלמטה של שבע המדות. ועיין כמה שנכתב על פירוש "שבעה רועים ושמונה נסיכי אדם", בסוף המאמר המתחיל "תנו רבנן: נר חנוכה".

הדר הוא למעלה מההתערורות מלמטה של שבע המדות. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו בתורה אור על "שבעה רועים ושמונה נסיכי אדם", בסוף המאמר "תנו רבנן: נר חנוכה".

וזהו שאמרו בירושלמי¹⁸⁶ מצוות שבת מלא¹⁸⁷ בשני וויין¹⁸⁸ (בנחמיי [בנחמיה] סי' טי' י"ד) להודיעך שהיא שקולה כנגד כל מצותיה של תורה. ואעפ"כ [ואף על פי כן] מילה היא בחי' עליונה יותר.

וזהו שאמרו בירושלמי: "מצוות שבת" כתוב מלא, בשני וויין (בנחמיה, פרק ט, [פסוק] 14), כדי ללמדך שהיא שקולה כנגד כל מצוותיה של תורה. ואף על פי כן, המילה היא בחינה עליונה יותר.

דברי הירושלמי מלמדים על שני הצדדים: שבת, שבה "מצוות" נכתבת בכתב מלא, שקולה כנגד כל מצוות התורה, ואף על פי כן המילה דוחה אותה, מפני שהיא נעלית ממנה.

וענין שני וויין תמצא בזח"ב [בזהר חלק ב'] יתרו ס"ח¹⁸⁹ א' שהן בחי' משה ויוסף¹⁹⁰ ועיי' בהרמ"ז [בהרב משה זכות] גם בפ' תרומה קנ"ה בענין י"ב חלות דלחם הפנים

ענין שני הוי"ן נמצא בזוהר, חלק ב, יתרו, דף 68א, שהם בחינת משה ויוסף; ועיי' שם ברמ"ז. וכן בפרשת תרומה, דף 155, בענין י"ב חלות לחם הפנים,

שני הוי"ן נידונים בזוהר, שם מתוארים משה ויוסף יחד כ"שני וויין כאחד". גם שתיים עשרה חלות לחם הפנים, המסודרות בשתי שורות של שש, הן כנגד שני וויין.

שהם שני וויין כמשי"ש [כמה שכתוב שם] המק"מ [המקדש מלך] והרמ"ז [והרב משה זכות] ועיי' בפרדס שער האותיות באות וא"ו ובמא"א [ובמאורי אור] תחלת אות וא"ו.

שהם שני וויין, כפי שכתבו שם מקדש מלך והרמ"ז. ועיי' בפרדס, שער האותיות, באות וא"ו, ובמאורי אור, בתחילת האות וא"ו.

אדמו"ר הזקן מפנה לפירושי מקדש מלך והרמ"ז על הזוהר, וכן לספרי הקבלה פרדס ומאורי אור, העוסקים באות וא"ו.

27 ויש לפרש כי הוא"ו זהו המשכה בחי' ונהר יוצא מעדן¹⁹¹ להשקות. ובחי' וא"ו א' זהו כשמקור המשכה נמשך מבחי' בינה שממנה שורש הששה מדות כענין כונן שמים בתבונה.¹⁹²

אפשר לפרש שהווי"ו היא המשכה, בחינת "ונהר יוצא מעדן להשקות". ובחינת וי"ו אחת היא כאשר מקור ההמשכה נמשך מבחינת בינה, שממנה שורש שש המדות, כענין "כונן שמים בתבונה".

האות וי"ו מייצגת המשכה, כמו הנהר "היוצא מעדן להשקות את הגן". וי"ו אחת היא המשכה שמקורה בבינה, שורש שש המדות, ככתוב: "כונן שמים בתבונה".

ולכן בכל מצוה יש וי"ה. המשכה בחי' ונהר יוצא מעדן כמ"ש ויניחם בג"ע [בגן עדן] לעבדה¹⁹³ ולשמרה. לעבדה זו רמ"ח מ"ע [מצות עשה].¹⁹⁴

לכן בכל מצווה יש וי"ה: המשכה, בחינת "ונהר יוצא מעדן", כמו שכתוב: "ויניחם בגן עדן לעבדה ולשמרה". "לעבדה" — אלו רמ"ח מצוות עשה.

בכל מצווה יש וי"ה, שתי האותיות האחרונות של השם: המשכה (ו') אל מלכות (ה'). אדם הונח בגן עדן "לעבדה", והזוהר מפרש זאת כרמ"ח מצוות עשה.

אבל בשבת נמשך עוד ו' והיא המשכה ממוחין דאבא וכמ"ש במ"א ע"פ מאמר הזח"ג [הזהר חלק ג] ¹⁹⁵
אמור

אבל בשבת נמשכת וי"ו נוספת, והיא המשכה מהמוחין של אבא, כמו שמבואר במקום אחר על מאמר הזהר חלק ג,
אמור,

בשבת מתוספת וי"ו שנייה: המשכה מהמוחין של אבא, חכמה, שהיא למעלה מבינה. אדמו"ר הזקן מפנה לביאורו על דברי הזהר "בזמנא
דנטלא מבי אבא".

ד"ק ע"ב בענין בזמנא דנטלא מבי אבא ¹⁹⁶ כו', גם אפ"ל [אפשר לומר] שרש ב' ווי"ן זהו מה שאו"א [שאבא
ואימא] יונקים מבי מזלות ונוצר ונקא ¹⁹⁷ כו'.

דף ק' ע"ב, בענין "בזמנא דנטלא מבי אבא" וכו'. אפשר גם לומר ששורש שתי הווי"ן הוא שאבא ואמא יונקים משני
המזלות "ונוצר" ו"ונקה" וכו'.

אפשרות נוספת היא ששתי הווי"ן מושרשות בשני המזלות של אריך אנפין, "ונוצר" ו"ונקה", שהם שתיים מי"ג מידות הרחמים, שמהן אבא
ואמא יונקים.

28 ועכ"ז [ועם כל זה] מילה היא דוחה את השבת כי הוא המשכה מבחי' שלמעלה גם מהחכמה כנ"ל.

אף על פי כן, ברית מילה דוחה את השבת, משום שהיא המשכה מבחינה שלמעלה אפילו מחכמה, כפי שהוזכר
לעיל.

אף שיש בשבת שתי וי"ן, ברית מילה דוחה אותה, משום שהיא ממשיכה מדרגה שלמעלה מחכמה, מקור הווי"ן השנייה של השבת.

ושלש עשרה בריתות שנכרתו עליה ¹⁹⁸ זהו וא"ו שמילוי האל"ף שבתוך השני ווי"ן זהו בחי' פלא עליון
בחי' כתר שלמעלה משני ווי"ן עצמן כמ"ש בזח"ג [בזהר חלק ג] פ' אחרי דס"ו ע"ב: ¹⁹⁹

ושלוש עשרה הבריתות שנכרתו עליה הן הווי"ן במילואה — וי"ו-אל"ף-וי"ו: האל"ף שבין שתי הווי"ן היא בחינת
פלא עליון, בחינת כתר, שלמעלה משתי הווי"ן עצמן, כפי שנכתב בזהר חלק ג, פרשת אחרי, דף ס"ו ע"ב.

"שלוש עשרה הבריתות" הן האות וי"ו כשהיא כתובה במילואה — וי"ו-אל"ף-וי"ו — שסך אותיותיה שלוש עשרה. האל"ף שבין שתי הווי"ן
היא "פלא עליון", כתר, שלמעלה משתי הווי"ן; גם בזהר נאמר שהווי"ו הכתובה במילואה כוללת את שלוש עשרה המידות.

סיכום: נצח, תחומים ושני השמות

29 ג וזהו ענין למנצח על השמינית תמן נצח תמן מל.²⁰⁰ כי יש ג' פרקין חח"ן [חכמה חסד נצח] והנצח הוא בחי' היותר אחרונה.

3. וזהו פירוש "למנצח על השמינית": "תמן נצח, תמן מל". שכן יש שלושה פרקים — חח"ן: חכמה, חסד ונצח — ונצח הוא הבחינה האחרונה ממש.

סעיף 3 בסיכום חוזר לכותרת המזמור: המילה "למנצח" כוללת את המילה "נצח", ועל כך נאמר "תמן נצח, תמן מל". מבין שלושת ה"פרקים" של הקו הימני — חכמה, חסד ונצח — נצח הוא האחרון.

ומבחי' רעוא דכל רעוין א"א להיות הגילוי רק מבחינת נצח וכמ"ש סד"ה קול דודי בענין מדלג על ההרים.²⁰¹

ומבחינת רעוא דכל רעוין יכולה להתגלות לבוא רק מבחינת נצח, כפי שנכתב בסוף המאמר הפותח במילים "קול דודי", בעניין "מדלג על ההרים".

מן הרצון שברצונות, אדם קדמון, ההתגלות באה רק דרך הנקודה התחתונה שבו — נצח. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על "קול דודי... מדלג על ההרים".

30 וזהו ענין ועמדו רגליו²⁰² דוקא. וכדי להיות גילוי הנצח צ"ל תחלה מל וזהו למנצח. וגם רומז שעיי' ג"כ נמשך גילוי כל השבעה העליונות שלמעלה מנה"י [מנצח הוד ויסוד].

וזהו ענין "ועמדו רגליו" דוקא. וכדי שתהיה התגלות של נצח, צריך תחילה מ"ל, וזהו "למנצח". הדבר גם רומז שבאמצעות זאת נמשכת התגלותם של כל שבעת המדרגות העליונות שמעל נצח, הוד ויסוד.

הפסוק "ועמדו רגליו", שנאמר על הגאולה העתידה, מתאים לעניין זה: הרגליים, בדומה לנצח, הן המקום שבו ההתגלות מלמעלה מוצאת מנוחה. המילה "למנצח" עצמה מראה את הסדר: אותיותיה הראשונות הן מ"ל, ואחריהן נצח; מ"ל, שערכו שבעים, רומז שגם שבע המדרגות שמעל נצח, הוד ויסוד מתגלות באמצעותו.

ונצח ומצח הכל אחד²⁰³ והרי מצח הוא גלגלתא דחפיא על מו"ס [מוחא סתימאה] בחי' שתוק כך עלה במחשבה.²⁰⁴

נצח ומצח הם דבר אחד. והמצח הוא גלגלתא המכסה על מוחא סתימאה, בחינת "שתוק", כך עלה במחשבה,

נצח ומצח נבדלים באות אחת בלבד והם "דבר אחד". המצח מכסה על המוח הנעלם, בחינת המחשבה הקדומה שבה השיב ה' למשה: "שתוק, כך עלה במחשבה".

שהיא מחשבה הקדומה רעוא דכל רעוין. ועמ"ש בד"ה ועשית ציץ.²⁰⁵ גם הנצח נמשך מהגדולה בחי' ולגדולתו אין חקר:²⁰⁶

שהיא המחשבה הקדומה, רצון כל הרצונות. ועיין במה שכתוב במאמר המתחיל "ועשית ציץ". גם נצח נמשך מן הגדולה, בחינת "ולגדולתו אין חקר".

המחשבה הקדומה הזאת היא רצון כל הרצונות. גם נצח נמשך מגדולה, כפי שהוסבר לעיל: "ולגדולתו אין חקר".

31 ד וזהו מ"ש ברכות בראשית פי"א [פרק י"א] משפטים פי"ל משל מעירוב והוצאה שברשות אחד אי"צ [אין

צריך / אינו צריך] עירוב להוצאה כך כל העולם שלו הוא^{207, 208} המכוון שההשפעה באה מבחינה

4. וזהו שנאמר במדרש רבה, בראשית, פרק יא, [וב] משפטים, פרק ל: המשל מעירוב והוצאה, שברשות אחת אין צורך בעירוב לצורך הוצאה; כך גם "כל העולם שלו הוא". הכוונה היא שההשפעה באה מבחינה

סעיף 4 חוזר ומנסח את הסבר המדרש: "כל העולם שלו הוא" פירושו שההשפעה באה מבחינה שלמעלה מכל ה"רשויות".

שלמעלה מחילוק רשויות שבסדר ההשתלשלות שמקיף כל העולמות בהשואה אחת וא"כ זהו גבוה מעליות העולמות שבשבת. וכנ"ל שבחינת א"ק [אדם קדמון] רעוא דכל רעוין גבוה מהשבת²⁰⁹ שהוא רק הפונה קדים כנ"ל.

שלמעלה מחלוקת הרשויות שבסדר ההשתלשלות, המקיפה את כל העולמות בשווה; ואם כן, בחינה זו גבוהה מעליות העולמות בשבת. וכאמור לעיל, בחינת אדם קדמון, הרצון של כל הרצונות, גבוהה משבת, שהיא רק "הפונה קדים", כפי שנתבאר לעיל.

הבחינה הזאת, המקיפה את כל העולמות בשווה, גבוהה מעליות העולמות בשבת. אדם קדמון, הרצון של כל הרצונות, נמצא למעלה משבת, שרק "פונה קדים".

ולכן המילה שהיא להיות גילוי מבחינה זו היא דוחה שבת שכל מלאכות שבת אינן נחשבות למלאכה כלל לגבי גילוי בחי' זו שהיא למעלה מחילוק רשויות כו':

ולכן המילה, שנועדה להביא גילוי מבחינה זו, דוחה את השבת: כל מלאכות השבת אינן נחשבות למלאכה כלל ביחס לגילוי של בחינה זו, שהיא למעלה מחלוקת הרשויות וכו'.

לכן המילה, המגלה בחינה זו, דוחה את השבת: ביחס אליה, מלאכות השבת אינן נחשבות למלאכה כלל.

32 ה ועפ"ז [ועל פי זה] י"ל [יש לומר] עוד בפ"י על השמינית. שהם חיבור ויחוד ד' אותיות הוי' בארבעה אותיות

שם אדני שהם היכל לשם הוי'

5. לפי זה אפשר להסביר הסבר נוסף את "על השמינית": הכוונה לחיבור ולייחוד של ארבע אותיות הוי' עם ארבע אותיות השם אדני, שהן היכל לשם הוי'.

סעיף 5 מציע הסבר נוסף ל"שמינית": ייחוד ארבע אותיות הוי' עם ארבע אותיות אדני. השם הקשור למלכות, הוא ה"היכל" שבו שורה הוי'.

וזהו ג"כ ענין שמנה בגדים של כה"ג [כהן גדול] ד' בגדי לבן שהם רחמים נמשכים מארבע אותיות שם הוי' וד' בגדי זהב נמשכים מד' אותיות שם אדני כו'.

וזהו גם עניינם של שמונת בגדי הכהן הגדול: ארבעת בגדי הלבן, שהם בחינת רחמים הנמשכים מארבע אותיות שם הוי', וארבעת בגדי הזהב, הנמשכים מארבע אותיות שם אדני, וכו'.

שמונת בגדי הכהן הגדול מציגים את אותו צמד: ארבעת בגדי הלבן, השייכים לרחמים, נמשכים מהוי', וארבעת בגדי הזהב נמשכים מאדני.

כי צ"ל ב' הבחינות עמ"ש בת"א [בתורה אור] פ' לך לך²¹⁰ בענין מגן אברהם ועמ"ש בביאור ע"פ וכל בניך.

כי נדרשות שתי הבחינות; ראו את הכתוב בתורה אור, פרשת לך לך, בענין "מגן אברהם", ואת הכתוב בביאור על הפסוק "וכל בניך".

נדרשות שתי הבחינות: אור הוי' וה"היכל" המקבל אותו. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על "מגן אברהם" בתורה אור, ולביאורו על הפסוק "וכל בניך".

33 ולע"ל [ולעתיד לבוא] יהיה גילוי שם הוי' ממש וכמ"ש ולא יכנף עוד²¹¹ והיינו ע"י גילוי מבחי' שלמעלה

מסדר ההשתלשלות דהיינו מה שיש ב' שמות הוי' ופסיק טעמא בגווייהו.

ולעתיד לבוא תהיה התגלות של שם הוי' עצמו, כפי שכתוב: "מוריך" לא יסתיר עוד את עצמו"; כלומר, באמצעות התגלות מבחינה שלמעלה מסדר ההשתלשלות. זאת אומרת שיש שני שמות הוי', וביניהם הפסק.

לעתיד לבוא יתגלה שם הוי' עצמו, "מוריך" לא יסתיר עוד את עצמו", באמצעות התגלות שלמעלה מההשתלשלות. כיום יש שני שמות הוי', וביניהם הפסק.

ולע"ל [ולעתיד לבוא] יהי [יהיה] גילוי שם הוי' שלמעלה מסדר ההשתלשלות ואזי יהי [והיה] הוי' לי לאלקים²¹² וזהו למנצח על השמינית קשר וחיבור ב' שמות הוי'.

ולעתיד לבוא תתגלה בחינת שם הוי' שלמעלה מסדר ההשתלשלות, ואז "והיה הוי' לי לאלקים". וזהו "למנצח על השמינית": הקשר והחיבור בין שני שמות הוי'.

אז תתגלה בחינת הוי' העליונה, ו"הוי' יהיה לי לאלקים": הוי', שלמעלה מההשתלשלות, יתגלה גם בתוך אלקים, שם המבטא את האלקות כפי שהיא נסתרת בטבע. החיבור בין שני שמות הוי' הוא "על השמינית".

34 וזהו ענין הכנור של שמונת נימין וכ"ז [וכל זה] נמשך ע"י המילה שהיא העברת המסך המבדיל כו' ועמ"ש

בפ' לך לך בד"ה והבדילה הפרוכת.^{213, 214}

וזהו עניינו של הכנור בעל שמונת המיתרים. כל זה נמשך באמצעות המילה, שהיא הסרת המסך המבדיל וכו'. ועיינו במה שנכתב בפרשת לך לך, במאמר המתחיל "והבדילה הפרוכת".

כל זה — הכנור בעל שמונת המיתרים והקשר בין השמות — נמשך באמצעות המילה, המסירה את ה"מסך" המבדיל. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו בתורה אור, לך לך, על הפסוק "והבדילה הפרוכת".

עוד יש להעיר לענין שני ווי"ן הנ"ל שהן תפארת ויסוד ממ"ש ברע"מ [ברע"א מהימנא] ר"פ תשא ע"פ העשיר לא ירבה²¹⁵ מבואר שת"ת [שתפארת] נק' עשיר לפי שעולה עד הכתר וזהו אין עשיר אלא בדעת שת"ת [שתפארת] ודעת הכל אחד.

אפשר להעיר עוד, לענין שתי הווי"ן שהוזכרו לעיל, שהן תפארת ויסוד, על פי מה שנכתב ברע"א מהימנא בתחילת פרשת כי תשא, על הפסוק "העשיר לא ירבה": מבואר שתפארת נקראת "עשיר" משום שהיא עולה עד הכתר. וזהו "אין עשיר אלא בדעת", שכן תפארת ודעת הן דבר אחד.

הערה נוספת על שתי הווי"ן, תפארת ויסוד: הרע"א מהימנא מפרש את "העשיר לא ירבה" על תפארת, הנקראת "עשיר" משום שהיא עולה עד הכתר, כענין "אין עשיר אלא בדעת"; תפארת ודעת הן דבר אחד.

והדל לא ימעיט זהו צדיק היינו יסוד שנק' דל וזהו ענין יוסף יתום מאמו כי בינה רק עד הוד אתפשטת כו' א"כ מזה מובן מעלת מצוות דשבת בשני ווי"ן כו':

"והדל לא ימעיט" — זהו הצדיק, כלומר יסוד, הנקרא "דל". וזהו ענין היותו של יוסף "יתום מאמו", שכן בינה מתפשטת רק עד הוד וכו'. אם כן, מכאן מובנת מעלת מצוות השבת, [הכתובות] בשתי ווי"ן וכו'.

"והדל לא ימעיט" הוא יסוד, הצדיק, הנקרא "דל", משום שבינה מתפשטת רק עד הוד ואינה מגיעה אליו; לכן יוסף, שהוא יסוד, הוא "יתום מאמו". מכאן מובנת מעלתן של מצוות השבת, שהמילה "מצוות" שבהן נכתבת בשתי ווי"ן: היא כוללת הן את תפארת, המגיעה עד הכתר, והן את יסוד.

בעבודה

המאמר מפיק את ההוראה שלו מנצח: העמידה התקיפה כנגד היצר הרע, המבקש להביא את האדם לידי חטא, נובעת מגדלות הנשמה ורוממותה, ששורשן באור המקיף את כל העולמות, כמי ש"גבה לבו בדרכי ה'". ועל ידי שמירת אות הברית ממשיך יהודי את שם הוי' עד לדרגה הנמוכה ביותר; כל נשמה צריכה גילוי מדרגה זו, שהיא למעלה מכל עבודה.

שאלות לשיחה

1. כיצד יכולה קדושת השבת להתפשט גם למקומות של קליפה, בעוד שאור ברית המילה יכול להיות מוסתר על ידי הערלה?
2. איך ייתכן שגילוי גדול יותר דווקא משום שעבודת האדם אינה יכולה להגיע אליו, ומדוע הוא עדיין צריך לבוא רק לאחר שעברה שבת על התינוק?
3. באיזה מובן נצח, השלב האחרון שבנתינה, מושרש בדרגה שלמעלה מסדר ההשתלשלות, וכיצד הדבר מתבטא בעמידתו של אדם מול היצר הרע?
4. כיצד מסביר המשל על עירוב וטלטול מדוע מעשי ברית המילה אינם נחשבים מלאכה בשבת?
5. מה מבחין בין הכינור בעל שבעת הנימים לכינור בעל שמונת הנימים, ומה ישתנה כאשר השם ייקרא "ככתבו"?

הערות

פסוקה 1

1 "וביום השמיני ימול בשר ערלתו". פסוק זה בפרשת תזריע הוא נקודת המוצא של המאמר כולו.

Leviticus 12:3 ויקרא י"ב:ג'

וביום השמיני ימול בשר ערלתו:

And in the eighth day the flesh of his foreskin shall be circumcised

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 2

2 למנצח על השמינית

ההערה מציינת שמאמר זה נאמר בשנת תקס"ז (1806-07), על סמך רשימת המאמרים שבספר המאמרים תקס"ז, הערה 40.

הערת קה"ת

נאמרה בשנת תקס"ז (ראה רשימת המאמרים בסה"מ תקס"ז הערה 40). הנחת אדהאמ"צ נדפס בסידור קלט, א. הגהות באוה"ת ויקרא-ב ע' תקב. הגהות על קיצורים שלקמן כא, ד באוה"ת ויקרא-ד ע' א"מו. ראה תו"ח ס"פ לך. דרך מצותיך מצות מילה ט, ב ואילך.

3 למנצח על השמינית

"למנצח על השמינית, מזמור לדוד". חז"ל דרשו את "השמינית" על ברית המילה הניתנת ביום השמיני.

Psalms 12:1 תהילים י"ב:א'

לְמַנְצֵחַ עַל־הַשְּׁמִינִית מְזֻמֹּר לְדָוִד:

.For the Leader; on the Sheminith. A Psalm of David

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים יב, א.

4 כשנכנס דוד לבית המרחץ וראה את עצמו עומד ערום, אמר: "אוי לי, שאני עומד ערום בלא מצווה!" כשנוכר בברית המילה שבבשרו נחה דעתו, ואחר כך שר "למנצח על השמינית", על ברית המילה הניתנת ביום השמיני.

Menachot 43b:11 מנחות מ"ג ב:י"א

ובשעה שנכנס דוד לבית המרחץ וראה עצמו עומד ערום אמר אוי לי שאעמוד ערום בלא מצוה וכיון שנוכר במילה שבבשרו נתייבשה דעתו לאחר שיצא אמר עליה שירה שנאמר (תהלים יב, א) למנצח על השמינית מזמור לדוד על מילה שניתנה בשמיני

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

5 התלמוד הירושלמי מספר את אותו הסיפור: דוד נכנס לבית המרחץ, ראה את עצמו ערום וקונן על כך שהוא חשוף ממצוות; כשבמבטו הבחין בברית המילה שלו, החל לשבח את ה' באומר: "למנצח על השמינית, מזמור לדוד".

Jerusalem Talmud Berakhot 9:5:21 תלמוד ירושלמי ברכות ט:ה:כ"א

תני בשם רבי מאיר אין לך אחד מישראל שאינו עושה מאה מצות בכל

יום. קורא את שמע ומברך לפניה ולאחריה ואוכל את פתו ומברך לפניה ולאחריה ומתפלל שלשה פעמים של שמונה עשרה וחזור ועושה שאר מצות ומברך עליהן. וכן היה רבי מאיר אומר אין לך אדם

מישראל שאין המצות מקיפות אותו תפילין בראשו ותפילין בזרועו ומזוזה בפתחו מילה בבשרו ארבע ציציות בטליתו מקיפין אותו. הוא שדוד אמר שבע ביום היילתיה ...

It was stated 43b) has the formulation that "every man in Israel is obliged to recite 100 benedictions every day." In the Yerushalmi and the Tosephta, not only benedictions are counted but all religious deeds, and it is asserted that the number 100 is reached automatically. in the name of Rabbi Meir: There is no one in Israel who does not perform 100 commandments every day. He recites the Shema' and benedictions before and after, eats his bread and recites benedictions before and after, prays 18 benedictions three times ... and then

The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY) • The Jerusalem Talmud, translation and commentary by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY)

פסוקה 3

6 למה היתה השירה על שניתנה בשמיני דוקא

דרך מצוותיך מחדד את השאלה, כפי שמצוטט בהערה: "ומה לו אם ניתנה בשביעי, שהרי עיקר שירתו הוא הברית שחתם בבשרו, כידוע".

הערת קה"ת

בדרך מצותיך מבאר הקושיא "ומה לו אילו היתה ניתנה בשביעי מאחר שעיקר השירה שלו על הברית שחתם בבשרינו כידוע" ע"ש.

7 וביום השמיני ימול

הפסוק המצווה על ברית מילה ביום השמיני, שחכמים למדו ממנו שהיא דוחה אפילו את השבת.

Leviticus 12:3 ויקרא י"ב:ג'

וביום השמיני ימול בשר ערלתו:

And in the eighth day the flesh of his foreskin shall be circumcised

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא יב, ג.

8 וביום השמיני ימול כו' ואפילו בשבת

הגמרא מצטטת: "וביום השמיני ימול בשר ערלתו", ומוסיפה: "ואפילו בשבת" — וזה המקור להלכה שברית מילה בזמנה דוחה את השבת.

Shabbat 132a:1-2 שבת קל"ב א:א-ב'

שכן אם עבר זמנה בטלה. אלא היינו טעמא דרבי אליעזר, דאמר קרא: "וביום השמיני ימול בשר ערלתו", ואפילו בשבת. וליכתוב רחמנא במילה, וליתו הנה וליגמרו מיניה! משום דאיכא למיפרה: מה למילה שכן נכרתו עליה שלש עשרה בריתות.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

9 כי בו שבת

"ויברך ה' את יום השביעי ויקדש אותו, כי בו שבת מכל מלאכתו". המאמר

ממשיך ומסביר מהי שביתה זו.

Genesis 2:3 בראשית ב:ג

וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־יְמֵי הַשָּׁבָעַי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מְקַל־מְלָאכְתּוֹ
אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת:

And G-d blessed the seventh day, and hallowed it; because that in it He rested from all His work which G-d in creating .had made

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, ג.

10 ואפי' בשבת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה שבת קל-קלב.

פסקה 4

11 באחד ואהבת

"שמע ישראל, ה' אלקינו, ה' אחד. ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך."
אדמו"ר הזקן רומז כאן לקריאת שמע: חיותו של המזון נעשית חלק מקבלת
אחדותו של ה' ומאהבתו של האדם לה'.

Deuteronomy 6:4-5 דברים ו:ד-ה'

שְ�מַע יִשְׂרָאֵל הָאֱלֹהִינוּ אֶחָד: וְאָהַבְתָּ אֶת ה'
אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

HEAR, O ISRAEL: THE L-RD OUR GOD, THE L-RD IS ONE.
And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
.with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 5

12 האורג שני חוטין

רשימת שלושם ותשע המלאכות העיקריות האסורות בשבת שבמשנה
כוללת "האורג שני חוטין".

Shabbat 73a:7 שבת ע"ג א:ז

הַגִּזְזוּ אֶת הַצֵּמֶר, הַמְלַבְּנוּ, וְהַמְנַפְּצוּ, וְהַצּוֹבְעוּ, וְהַטּוֹוּ, וְהַמִּסֵּה,
וְהַעוֹשֶׂה שְׁתֵּי כְּתִי נִירִין, וְהָאֹרֵג שְׁנֵי חוּטִין, וְהַפּוֹצֵעַ שְׁנֵי חוּטִין.
הַקּוֹשֵׁר, וְהַמְתִּיר, וְהַתּוֹפֵר שְׁתֵּי תַּפְרִיּוֹת, הַקּוֹרֵעַ עַל מְנַת לְתַפּוֹר [שְׁתֵּי
תַּפְרִיּוֹת].

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת עג, א.

13 ויכולו

"ויכולו השמים והארץ וכל צבאם". כאן יש לקרוא "נכללו" בתענוג העליון.

Genesis 2:1 בראשית ב:א

וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל־צְבָאָם:

And the heaven and the earth were finished, and all the host
.of them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

14 בביאור ע"פ כי כאשר השמים

שם מסביר אדמו"ר הזקן שאצילות הוא עולם התיקון, שכבר תוקן כך
שהאורות והכלים שבו הם אחד, ואילו בריאה, יצירה ועשיה באו משבירת
הכלים של עולם התוהו. לכן נדרשת עבודה שלמה כדי להמשיך לתוכם אור
חדש מלמעלה, עד שבריאה תיכלל באצילות עצמה.

הערת קה"ת

תזריע ג, ב.

15 "כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים
לפניי..." אדמו"ר הזקן מפנה להסברו על פסוק זה בתורה אור.

Isaiah 66:22 ישעיהו ס"ו:כ"ב

כִּי כַאֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם הַחֲדָשִׁים וְהָאָרֶץ הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה עֹמְדִים לִפְנֵי
נְאֻמִּי: כִּי יַעֲמִד וְרַעְיָכֶם וְשִׁמְכֶם:

For as the new heavens and the new earth, which I will
make, shall remain before Me, saith the L-RD, so shall your
.seed and your name remain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

16 צדיק אוכל לשובע נפשו

"צדיק אוכל לשובע נפשו, ובטן רשעים תחסר". אכילת שבת נמשלת
לאכילת הצדיקים.

Proverbs 13:25 משלי י"ג:כ"ה

צִדִּיק אֹכֵל לְשֹׁבַע נַפְשׁוֹ וּבֶטֶן רָשָׁעִים תִּחְסַר:

The righteous eateth to the satisfying of his desire; But the
.belly of the wicked shall want

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי יג, כה.

17 בד"ה יגלה לן טעמי

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תזריע טו, ג.

18 ויכל לשון כלות הנפש

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה במדבר פ"י, א.

19 ויכל לשון כלות הנפש

המדרש קורא את "ויכולו" (בראשית ב, א) כביטוי לכמיהה, ומביא את
הפסוק "נכספה וגם כלתה נפשי". הערת קה"ת מפנה לכאן להבנת "ויכלו"
כ"כלות הנפש".

Bamidbar Rabbah 10:1 במדבר רבה י:א

20 ויכל אלקים ביום השביעי

"ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה, וישבות ביום השביעי".

Genesis 2:2 בראשית ב:ב'

וַיְכַל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי מְלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
מְקַל־מְלָאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה:

And on the seventh day G-d finished His work which He had
made; and He rested on the seventh day from all His work
.which He had made

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, ב.

21 מי שטרח בע"ש

"מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת; מי שלא טרח בערב שבת, מניין יאכל בשבת?" אדמו"ר הזקן מיישם זאת על השבת, כאתערותא דלעילא הבאה כמענה לעמל של ימי השבוע.

Avodah Zarah 3a:10 עבודה זרה ג' א"י

אָמרו לַפְּנִי: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, תִּנֶּה לָנוּ מְרָאשׁ וְנַעֲשֶׂנָה. אָמַר לָהֶן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: שׁוּטִים שֶׁבְּעוֹלָם! מִי שֶׁטָּרַח בְּעֶרֶב שַׁבָּת יֵאָכֵל בַּשַּׁבָּת, מִי שֶׁלֹּא טָרַח בְּעֶרֶב שַׁבָּת מֵהֵיכָן יֵאָכֵל בַּשַּׁבָּת? אֲלֹא אֶף עַל פִּי כֵן, מִצָּוָה קְלָה זֶשׁ לִי וְסוּכָה שְׁמָה, לָכוּ וְעֲשׂוּ אוֹתָהּ.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ע"ז ג, א.

22 ע"פ ראו

במאמר זה מסביר אדמו"ר הזקן שכל מצווה ממשיכה תענוג מיוחד משלה, ואילו שורש כולן הוא "מקור התענוגים", שלמעלה מכל תענוג מסוים. המצוות הן "דרכי נועם" שבאמצעותן התענוג העליון הנסתר בא לידי גילוי. הדבר מאיר את משמעות התענוג העליון שלפי הקטע הזה נמשך בשבת.

הערת קה"ת

לקו"ת בשלח ב, א.

23 ראו כי ה' נתן לכם השבת

"ראו כי ה' נתן לכם את השבת". אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על פסוק זה.

Exodus 16:29 שמות ט"ז כ"ט

רְאוּ כִּי־יָיָהּ נָתַן לָכֶם הַשַּׁבָּת עַל־כֵּן הוּא נָתַן לָכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי לָחֶם יוֹמִים שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתּוֹ אֶל־יָצָא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי:

See that the L-RD hath given you the sabbath; therefore He giveth you on the sixth day the bread of two days; abide ye every man in his place, let no man go out of his place on the seventh day.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

24 וירא אלקים את כל אשר עשה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בראשית א, לג.

25 וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד

"וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד". כאן יש להבין: הבריאה התאימה מאוד בעיני ה', ולכן ניתן היה לכנס אותה לתוך תענוג השבת.

Genesis 1:31 בראשית א:ל"א

וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה־טוֹב מְאֹד וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי:

And G-d saw every thing that He had made, and, behold, it was very good. And there was evening and there was morn-ing, the sixth day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

26 כי בו שבת

"כי בו שבת מכל מלאכותיו". כאן הדבר מוסבר באמצעות דימוי של אדם

המפסיק לעבוד ותודעתו חזרת אל עצמה.

Genesis 2:3 בראשית ב:ג

וַיְבָרֶךְ אֱלֹקִים אֶת־יְמֵי הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מְקַלְמֶלְאָכָתוֹ אֲשֶׁר־בָּרָא אֱלֹקִים לַעֲשׂוֹת:

And G-d blessed the seventh day, and hallowed it; because that in it He rested from all His work which G-d in creating had made

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 6

27 וימלך וימת כו' מלך שמיני הדר

המילים כאן מצטטות את Genesis 36:32. הקטע מופיע למטה.

Genesis 36:32 בראשית ל"ו:ל"ב

וַיִּמְלֹךְ בְּאֶדוֹם בֶּלַע בֶּן־בְּעוֹר וְשֵׁם עִירוֹ דִּנְהָבָה:

And Bela the son of Beor reigned in Edom; and the name of his city was Dinhabah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית לו, לב-לט.

28 וימלוך וימת כו' עד מלך השמיני הוא הדר

המלכים שמלכו בארץ אדום: על כל אחד משבעת הראשונים אומרת התורה "וימת", ואילו על השמיני, הדר, לא נאמר שמת (פסוק 39). בקבלה, המלכים שמתו הם הכלים שנשברו בתוהו, והדר הוא השורש של התיקון.

Genesis 36:37-39 בראשית ל"ו:ל"ז-ל"ט

וַיָּמָת שַׁמְלָה וַיִּמְלֹךְ תַּחְתּוֹ שְׂאוּל מֶרְחֹכֹת הַנָּהָר: וַיָּמָת שְׂאוּל וַיִּמְלֹךְ תַּחְתּוֹ בְּעַל חֲנָן בֶּן־עֶקְבֹר: וַיָּמָת בְּעַל חֲנָן בֶּן־עֶקְבֹר וַיִּמְלֹךְ תַּחְתּוֹ הָדָר וְשֵׁם עִירוֹ פְּעוֹ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהִיטָבָאֵל בַּת־מִטְרָד בַּת מִי זָהָב:

And Samlah died, and Shaul of Rehoboth by the River reigned in his stead. And Shaul died, and Baal-hanan the son of Achbor reigned in his stead. And Baal-hanan the son of Achbor died, and Hadar reigned in his stead; and the name of the city was Pau; and his wife's name was Mehetabel, the daughter of Matred, the daughter of Me-zahab

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

29 מ"ה שהוא ממצחא דא"ק

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.

הערת קה"ת

ראה ע"ח שער התיקון פ"ב-ד.

30 ממצחא . . פנימי

הערת קה"ת מפנה להערה של הרבי הרש"ב על מילים אלה, שנדפסה בהוספות לעיל בכרך זה, 18c.

הערת קה"ת

ראה לעיל בהוספות יח, ג הערת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע. מובא בד"ה והי אמר — תרע"ט ע' פג.

31 כתר עליון

בתפילת הפתיחה של אליהו נאמר בתיקוני זוהר שכתר עליון הוא כתר מלכות, ושיבתוכו נמצא שם הוי' במילוי אלפיי"ן (שערכו 45, מ"ה),

37 שחכמה ועשי שוין שם

ההערה מפנה לאנציקלופדיה חב"ד, כרך 4, עמ' 585, ולמקורות המצוינים שם, בעניין שוויון חכמה ועשיה לפני ה'.

Tanya, Likkutei Amarim 2:3 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים ב'ג: הגהה וְהוּדוּ לוֹ חֻקֵּי הַקְּבִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב בַּפָּרָדֵס מִהֶרְמֶ"ק. וגם לְפִי קְבִלַת הָאֲרִי זְכֵרֹנוּ לְבִרְכָּה יִצְיָא מִיִּלְתָּא, בְּסוּד הַתְּלַשּׁוֹת אוֹר־אִיִּר סוּף בְּרוּךְ־הוּא, עַל־יְדֵי צִמְצוּמִים רַבִּים, בְּכָלִים דְּחֻכְמַה־בִּינְה־דְעַת דְּאֲצִילוּת, אֲךָ לֹא לְמַעַלָּה מִהֶאֱצִילוּת, וְכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּמָקוֹם אֲחֵר, שְׁאִיִּר סוּף־בְּרוּךְ־הוּא מְרֹמֶם וּמְתַנַּשֵּׂא רוּמָמוֹת אֵין קִץ. לְמַעַלָּה מִעַלָּה מִמַּהוּת וּבְחִינַת חֻכְמַה־בִּינְה־דְעַת, עַד שְׁמַהוּת וּבְחִינַת חֻכְמַה־בִּינְה־דְעַת נֶחֱשָׁבֶת כַּעֲשִׂיָּה גּוֹפְנִיַת אֶצְלוֹ יִתְבָּרָךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה ספר הערכים-חב"ד כרך-ד ע' תקפה. וש"נ. וראה גם בדרך מצותיך נ, ב. נז, א. בלקו"ש-ה ע' 90 הערה 30 מציין "ובפנים שמדובר במצות מילה גילוי א"ק, לכן השייך כאן — הוא שהחכ"י ועשי שוין (ראה דרמ"צ נב, א שמחלק "קמ"י ית' ואפילו לגבי אורו כו"). וראה תניא פ"ב בהגה"ה, שהיהו"א פ"ט (הובאו בדרמ"צ שם — מז, רע"א) עוד פ"י בכולם בחכ"י עשית, אשר רק "נחשבת כעשי גופנית". ובשהיהו"א שם מפורש יותר: "נחשבת כאילו היא בחי' ומדרגת עשי" שמצד זה א) אפשר דקמ"י עשי — למטה מזה, למטה מעשי גופנית ב) ג"ז נחשבת כו' הרי הוא רק 1) נחשבת 2) כעשי: כאילו — כף הדמיון — שזה שייך גם בעו"ע — משא"כ האופן ששוין (ובפרט עפמשי"כ בדרמ"צ שם נב, א: שוים ממש) — עכ"ל בלקו"ש שם.

38 בדי"ה אנת הוא חד

שם מסביר אדמו"ר חוקן שחכמה דאצילות היא "מקור המקור", אך כדי שאור אין סוף יימשך בחכמה, "החכמה מאין תמצא"; בכך מתבטאת ענוות ה'. המילה אצילות, כמו "ואצלת" מן הרוח שעליך, שנאמר על משה ושבעים הזקנים, פירושה המשכה כלפי מטה ממדרגתו העליונה.

הערת קה"ת

תו"א יד, א.

39 ומבואר בע"ח שמ"א פ"ד ובשע"ק ח"ג

הקטע מסביר שבסדר העולמות בכללותו אדם קדמון נקרא "אדם דבריאה"; עקודים, נקודים או עתיק ואריך נקראים "אדם דיצירה"; ואצילות בכללותה נקראת "אדם דעשיה", ואילו ה"אצילות" של כללות הסדר היא אור אין סוף עצמו.

הערת קה"ת

מובא לקמן פ' מסעי צה, א.

40 אצילות הוא חכמה וא"ק הוא כתר

רבי חיים ויטאל מסביר שחמשת העולמות יחד יוצרים שם הוי' אחד: קוצו של יו"ד הוא אדם קדמון, הוי"ו היא אצילות, ה"א הראשונה היא בריאה, וא"ו היא יצירה וה"א האחרונה היא עשיה.

Sha'arei Kedusha, Part 3 1:6-7 שרי קדושה, חלק ג א'ו-ז

והאציל חמשה עולמות, זה נשמה לזה וזה לזה, והן, אדם הקדמון הנזכר בספר התקונים (בתקון י"ט ובריש תיקון ע' ובכמה מקומות) ובלשון הגאונים נקרא צחצחות, השני עולם האצילות, השלישי עולם הבריאה, הרביעי עולם היצירה, החמישי עולם העשיה. ואלו החמשה עולמות נקראו הוי"ה אחת, כי קוצו של יו"ד הוא א"ק [אדם קדמון], והיו"ד אצילות, וה"א ראשונה בריאה והוא"ו יצירה, וה"א אחרונה עשיה. ולפי שא"ק לרוב העלמו אין לו תמונת אות אלא קוצו של יו"ד

"שהוא הדרך של אצילות".

Tikkunei Zohar 17a:18-20 תקוני זוהר י"ז א:י"ח-כ'

כתר עליון איהו כתר מלכות. ועליה *אתמר מגיד מראשית אחרית. ואיהו קרקפתא דתפלי (נ"א קרקפתא דלא מנח תפלי). *מלגו איהו יוד קא ואו קא דאיהו ארח אצילות. איהו שקיו דאילנא בדרועיו וענפיו (נ"א ואנפיו). כמ"א דאשקי לאילנא ואתרבי בההוא שקיו. רבון העולמים אנת הוא עלת העלות סבת הסכות דאשקי לאילנא בההוא נביעו.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

32 כתר עליון . . מלגאו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה.

33 בדי"ה ענין האבות הן הן המרכבה

המאמר מסביר שהאבות הם חסד, גבורה ותפארת של אצילות, ושואל מה משמעות היותם "מרכבה". הוא מביא את דברי זוהר שאבא ואמא יוצאים ממוחא סתימאה, ואילו ז"א "אתדבק ותליא בעתיקא", ומסביר שהמדות מושרשות במקום נעלה יותר מן השכל המגלה אותן.

הערת קה"ת

תו"א עג, א.

34 בביאור דמיונה מימין

בקטע שאליו מפנה ההערה מתאר אדמו"ר חוקן את העלאת התפילה לשורשה בכתר, שבו יש רחמים פשוטים הנושאים עוון, ומשם נמשכות אותיות חדשות; והוא מחיל זאת גם על המצוות. הדיון באור שבכתר וכו"א שייך להסבר זה של המזוזה.

הערת קה"ת

תו"א מג, ב.

35 הוא מבחי' רעוא דכל רעיון

שם כותב אדמו"ר חוקן שאדם קדמון הוא הנקרא "רעוא דכל רעיון", ומפנה בחזרה למאמר זה, על "למנצח על השמינית". הוא מוסיף שמטעם זה, בכתיבת יו"ד עושים תחילה את קוצה העליון: מן הקוץ, כתר שהוא אדם קדמון, נמשך גוף הוי"ד, חכמה ואצילות.

הערת קה"ת

ומובא לקמן פ' מסעי צה, ב. ובאזה"ת ויקרא-ב ע' תקה.

36 בחי' כולם בחכמה עשית

"מה רבו מעשיך ה', כולם בחכמה עשית". יש לקרוא כאן כך: לפני אדם קדמון, חכמה עצמה היא בבחינת "עשייה".

Psalms 104:24 תהילים ק"ד:כ"ד

מַה־רְבוּ מַעֲשֵׂיךָ ה' כָּל־מַחְכְּמָה עָשִׂיתָ מְלֶאכֶה הָאָרֶץ תְּגַנְנֶהּ:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou made them all; The earth is full of Thy creatures

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, כד.

כי האין סוף אפילו תמונת קוץ אין לו לכן אין אנו מזכירין לעולם אלא ארבעה עולמות אצילות ...

He emanated five worlds, one world being the soul for the next, and the next world being the soul for the next. These are: Primordial Man-Adam Kadmon, as mentioned in Sefer Tikkunim, which in the nomenclature of the Ge'onim is called, "Exceedingly Brilliant-Tzachtzechoot." The second is the world of Emanation-Atzilut. The third is the world of Creation-Briyah. The fourth is the world of Formation-Yetzirah. The fifth is the world of Action-Asiyah. These five "worlds" are considered as One Being-Havayah Achat ... is (י) For, the thorn of the letter Yod

Shaarei Kedusha (Public Domain) • Gates of Holiness, translated by Rabbi Amiram Markel, 2013 (CC-BY)

41 ולכן שבת נוהגת בכל מקום

גרסה מכתב יד: בוך 4 גורס "לכן שבת שייכת גם בחוץ לארץ, במקום עובדי כוכבים". ההערה מציעה שגרסה זו מסבירה את הנוסח הנדפס "גם במקום שיש בו יזה לעומת זה", ושהנוסח שונה אולי מחמת החשש.

הערת קה"ת

בבוך 4 ובאוה"ת ויקרא-ב ע' תקז: "ולכן שבת נוהגת אפי' בחו"ל במקום עובדי" (באוה"ת שם ליתא תי' "במקום עובדי"). וע"פ זה יובן מה שכתוב לקמן "אפי' במקום שיש זה לעומת זה". ואולי עשו השינוי מפני היראה.

42 זה לעומת זה

"גם את זה לעומת זה עשה האלקים". לכל דרגה של קדושה יש כוח מקביל של קליפה.

Ecclesiastes 7:14 קהלת ז':י"ד

ביום טובה ה'יה בטוב וביום רעה ראה גם את־זה לעֲמִתֹּה עֲשֵׂה הָאֱלֹקִים עַל־דִּבְרֹת שְׁלֵא יִמָּצֵא הָאָדָם אַחֲרָיו מְאוּמָה:

In the day of prosperity be joyful, and in the day of adversity consider; G-d hath made even the one as well as the other, to the end that man should find nothing after him.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43 התלבשות אצילות בעשי

ההערה מפנה לקטע מאוחר יותר בלקוטי תורה, ניצבים, 49b, בעניין התלבשות אצילות בעשיה.

הערת קה"ת

ועל"ק בנצבים מט, ב. [כ].

44 וכמ"ש בספר הגלגולים פרק ב

לשון ספר הגלגולים, פרק 20, מועתקת באור התורה, ויקרא כרך 2, עמ' 507.

הערת קה"ת

נעתק לשונו באוה"ת ויקרא-ב ע' תקז.

45 הובא בסש"ב

שם כותב התניא שאור אין סוף ממלא גם את העולם הנמוך ביותר באמצעות התלבשותו בעשר הספירות של ארבעת העולמות — אצילות, בריאה, יצירה ועשיה — ומביא את עץ חיים ואת ספר הגלגולים, פרק 20.

הערת קה"ת

פ"ו בהג"ה.

46 אברהם שיצא ממנו ישמעאל ויצחק שיצא ממנו עשו

לפני מותו חשש יעקב שאחד מבניו אינו ראוי, "כמו שאירע באברהם שיצא ממנו ישמעאל, וביצחק אבי שיצא ממנו עשו"; בניו השיבו לו ב"שמע ישראל". המאמר מביא זאת בהקשר של קליפות המקבילות אפילו לאבות.

Pesachim 56a:7 פסחים נ"ו א:ז

דאמר רבי שמעון בן לקיש: "ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם". ביקש יעקב לגלות לבניו קץ תמיו, ונסתלקה ממנו שכינה. אמר: שמה חס ושלום יש במטתי פסול, באברהם שיצא ממנו ישמעאל, ואבי יצחק שיצא ממנו עשו? אמרו לו בניו: "שמע ישראל, ה' אלקינו ה' אחד". אמרו: קשם שאין בלבך אלא אחד, כה אין בלבנו אלא אחד. באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

פסחים נו, א.

47 רישי דעשו בעטפוי דיצחק

ההערה מפנה לקטע מאוחר יותר בלקוטי תורה, דברים, 96c, על "ראש עשו בחיק יצחק", ומציינת שהביטוי מובא מתרגום יונתן על פרשת ויחי.

הערת קה"ת

ועל"ק ח' דברים צו, ג והוא מת"י ויחי נ, ג. [כ]. ראה תו"א כ, ב.

48 שו"ה בבריאה — במקום הקליפות

באור התורה, ויקרא כרך 2, עמ' 508, במקום המילים "במקום הקליפות" מופיע "במקום עובדי כוכבים וקליפות".

הערת קה"ת

באוה"ת שם ע' תקח: במקום עכו"ם וקליפות.

49 ולכן . . שבת לישראל

פרק 46 בתניא מתאר כיצד ה' הוציא את ישראל ממצרים, "ערוות הארץ, מקום הטינופת והטומאה", וכיצד הוא שוכן בכל נשמה יהודית העוסקת בתורה ובמצוות גם כשאינה מרגישה זאת. הדבר מקביל לקדושת השבת המגיעה לבני ישראל גם במקום הקליפות.

הערת קה"ת

וע' בסש"ב סופמ"ו. [כ].

פסקה 7

50 ואתה את בריתי תשמור

"ויאמר ה' אל אברהם: ואתה את בריתי תשמור, אתה וזרעך אחריך לדורותם".

Genesis 17:9 בראשית י"ז:ט'

ויאמר אלקים אל־אברהם ואתה את־בריתי תשמר אתה וזרעך אחר־ך לדורתם:

And G-d said unto Abraham: 'And as for thee, thou shalt keep My covenant, thou, and thy seed after thee throughout their generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית יז, ט.

51 ועל זכר אשר לא ימול

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם יז, יד.

52 וערל זכר אשר לא ימול כו' ונכרתה הנפש ההיא

"וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו, ונכרתה הנפש ההיא מעמיה."

Genesis 17:14 בראשית י"ז:יד

וְעֶרְלֹ זָכָר אֲשֶׁר לֹא־יְמַל אֶת־בְּשָׁר עֶרְלָתוֹ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִיא מֵעַמֶּיהָ אֶת־כְּרִיתִי הִפֵּר:

And the uncircumcised male who is not circumcised in the flesh of his foreskin, that soul shall be cut off from his people; he hath broken My covenant

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) · JPS 1917 (Public Domain)

53 אמלים

"סבכוני כדבורים... בשם ה' כי אמלים." כאן השורש של "מילה" פירושו כריתה.

Psalms 118:12 תהילים קי"ח:יב

סִבְכֹּנִי כְּדָבוּרִים דַּעְכוּ כְּאֵשׁ קוֹצִים בְּשֵׁם ה' כִּי אֲמַלֵּם:

They compass me about like bees; They are quenched as the fire of thorns; Verily, in the name of the L-RD I will cut them off.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) · JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קיח, יב.

54 שיהא גילוי בחיי א"ק

שם מוסבר שגילוי זה של אדם קדמון נמצא במסירות נפש על קידוש ה', המצויה בכל יהודי.

הערת קה"ת

ראה סה"מ תרע"ח ע' קצו ושם: שגילוי זה הוא בהמס"נ על קדה"ש שיש בכאוי"א מישראל.

55 כדי שיעבור עליו שבת אחת

מלך נכנס לעיר וגזר שאף אורח לא יראה את פניו לפני שיראה תחילה את פני הגבירה; לכן אין מקריבים קרבן עד שעוברת עליו שבת, "שאין שבעה ימים בלא שבת, ואין מילה בלא שבת".

Vayikra Rabbah 27:10 ויקרא רבה כ"ז:

הערת קה"ת

ראה זח"ג רע"מ מד, א. ויק"ר כז, י. ראה הביאור בדרך מצותיך ט, ב.

56 כדי שיעבור עליו שבת אחת

"ברעיא מהימנא" על תוריע נאמר שהתינוק, כמו קרבן, ממתין שמונה ימים, כדי שתעבור עליו שבת אחת; אז הוא מתחבר לאותה שבת, שהיא סוד הברית הקדושה.

Zohar, Tazria 7:29-11:40 ספר הזהר, תוריע ז':כ"ט-י"א:מ'

57 פתחי לי

"אני ישנה ולבי ער; קול דודי דופק: פתחי לי, אחותי רעייתי." אדמו"ר הזקן מפנה למאמר שלו על פסוק זה.

Song of Songs 5:2 שיר השירים ה:ב'

אָנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עֵר קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק פִּתְחֵי־לִי אֲחֹתִי רַעֲיִתִי יוֹנְתִי תַפְתִּי שְׂרָאשִׁי נִמְלֵא־טָל קְוֹצוֹתִי רְסִיסֵי לִילָה:

I sleep, but my heart waketh; Hark! my beloved knocketh: 'Open to me, my sister, my love, my dove, my undefiled; For my head is filled with dew, My locks with the drops of the night.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) · JPS 1917 (Public Domain)

58 בדי"ה אני ישנה

הקטע שאליו מפנה ההערה פותח את המאמר "להבין ביאור ענין אני ישנה ולבי ער: הנה הנשמה ירדה מלמעלה", מיד לאחר רשימה של מקורות ממדרש ומזוהר על הפסוק הזה. אדמו"ר הזקן מפנה למאמר זה בעניין "פתחי לי... ואני אפתח לך".

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש לה, א.

59 וראשונה לא נצטוו אלא במילה . . נצטוו על הפריעה

"פריעה של מילה לא ניתנה לאברהם אבינו", כפי שנאמר: "כעת ההיא אמר ה' ליהושע: עשה לך חרכות צורים".

Yevamot 71b יבמות ע"א ב

הערת קה"ת

יבמות עא, ב. ראה אוה"ת לך לך כרך-ד דף תשכט, א שכאן מבואר כדברי המא"א דמילה במלי' ופריעה ביסוד, דכתב כשאין הגילוי ממקום גבוה כ"כ א"צ להסיר רק הערלה והיינו כשהגילוי מהמלי', אבל כשהגילוי נמשך מבחי' גבוה יותר אזי צריך להסיר גם עור הפריעה ע"י הפריעה . . אבל בסידור בדרוש חרכות צורים משמע כהפרדס [ערך מילה דהמילה ע"י יסוד וממילא הפריעה במלי'] דהא אמר אשר אברהם לפי שהי' גבוה יותר במדרגה לא הי' צריך לפריעה כי עור הפריעה אינו מסתיר לו, אי"כ זה כנ"ל שמצד היסוד בא מצות מילה ומצד המלי' שלמטה מיסוד צ"ל ג"כ פריעה, ועי' כה"ג בלקו"ת פי' מטות בדי"ה ושמע אבי' את נדרה, ע"ש. וראה גם בדרך מצותיך מצות מילה יא, ב.

60 ואח"כ במדבר נצטוו על הפריעה

"פריעה של מילה לא ניתנה לאברהם אבינו", כפי שנאמר: "כעת ההיא אמר ה' ליהושע: עשה לך חרכות צורים".

Yevamot 71b יבמות ע"א ב

הערת קה"ת

ראה יבמות עא, ב ובתוס' שם. נתבאר באוה"ת שבועות ע' קט. וראה גם בדרך מצותיך י, ב "בכואם לארץ ארץ אשר ה' דורש אותה ועיני ה' בה נצטוו גם על הפריעה". וכ"ה בסידור קמד, ב. ובביאור"ז להצ"צ כרך-ב ע' תשמ' ולכן דורו של יהושע נצטוו בפריעה" ע"ש.

61 ולכן הי' אברהם נביא

שם מסביר אדמו"ר הזקן שאברהם המשיך אלקות רק בפנימיות, ולכן המצוות עדיין לא התגלו במעשה גשמי; כשהיה בן תשעים ותשע ניתנה לו המילה במתנה, במעשה בפועל, כדי שיולדו יצחק ואחר כך יעקב, שבניהם יקבלו את התורה כמצוות המתקיימות בפעולה גשמית.

הערת קה"ת

ראה תו"א יא, ד. ביאור"ז לצ"צ ע' רנג — "י"ל שעדיין לא היה [יכול] להיות המשכת התורה שהיא אצילות שתהיי' נמשך למטה בעשי' עד שנכנס הרע . . ועיין בתו"א . . גבי ניתנה לו במתנה מצות מילה במעשה ממש בכדי כו' ויקבלו התורה בהתגלות חיצונית מצוה מעשה ממש כו' וצ"ע בלק"ת פי' תוריע . . גבי ולכן הי' אברהם נביא גם קודם המילה כו' שהי' מרכבה לבחי' אצילות כו' אבל בכדי כו' ועי' במדרש רבות פי' וירא בעינין סוד ה' ליראיו". באוה"ת יתרו ע' תתי מבאר דשם אלקים הי' מתגלה לו גם קודם שנימול, ע"ש.

62 ויאמר ה' אל אברהם

"ויאמר ה' אל אברהם: לך לך מארצך." זו הייתה הנבואה הראשונה

לאברהם, זמן רב לפני שנימול.

Genesis 12:1 בראשית י"ב:א

ויאמר ה' אל־אברהם לך־לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל־הארץ אשר אראך:

Now the L-RD said unto Abram: 'Get thee out of thy country, and from thy kindred, and from thy father's house, unto the land that I will show thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית יב, א.

63

רבי אלעזר בן רבי אבינא: "מצוות" של שבת נכתבת בכתיב מלא, כדי ללמד ששבת שקולה כנגד כל מצוות התורה; ואף על פי כן, מילה דוחה אותה, כפי שעולה מהמשל לשתי מטרונות, שבה האחת מפנה את הדרך ומראה בכך שחברתה גדולה ממנה.

Jerusalem Talmud Nedarim 3:9:3 תלמוד ירושלמי נדרים ג:ט:ג

ביום השמיני ימול. אפילו בשבת. מה אני מקיים מחלליה מות יומת. אף במילה. מה אני מקיים בשמיני ימול. חוץ מן השבת. תלמוד לומר וביום. אפילו בשבת. בתורה ובנביאים ובכתובים מצינו שהשבת שקולה כנגד כל המצוות שבתורה. בתורה. דכתיב עד אנה מאנתם לשמור מצוותי ותורותיי. וכתיב ראו כי יי נתן לכם את השבת. בנביאים. דכתיב וימרו בי הבנים בחוקותי לא הלכו וגו'. וכתיב ואת שבתותי חיללו מאוד. בכתובים. דכתיב ...

On the eighth day one shall circumcize. 12:2., "even on the Sabbath. How can I confirm "its desecrator shall certainly die. 31:14.?" Even for circumcision? How can I confirm "on the eighth day one shall circumcize"? Even on the Sabbath? The verse says ". 12:2.But on the eighth day one shall circumcize," even on the Sabbath 132a, Sifra Tazria' Pereq 1(4)] the argument for performing circumcision on the Sabbath is based on the expression "on the Sabbath day" and not simply "on the Sabbath".. In Torah, Prophets, and ... Hagiographs we

The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY) • The Jerusalem Talmud, translation and commentary by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY)

64 ראו כי ה' נתן לכם השבת

"ראו כי ה' נתן לכם את השבת". אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על פסוק זה.

Exodus 16:29 שמות ט"ז:כ"ט

ראו כייה' נתן לכם השבת עליכן הוא נתן לכם ביום הששי לחם יומים שבו איש תחתיו אל־יצא איש ממקומו ביום השביעי:

See that the L-RD hath given you the sabbath; therefore He giveth you on the sixth day the bread of two days; abide ye every man in his place, let no man go out of his place on the seventh day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

65 במשנה ספ"ג דנדרים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לא, ב.

66

"שבת שבתון היא לכם". אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על מילים אלה.

Leviticus 23:32 ויקרא כ"ג:ל"ב

שבת שבתון הוא לכם וענינתם את־נפשתיכם בתשעה לחדש בערב מערב עד־ערב תשבתו שבתכם:

It shall be unto you a sabbath of solemn rest, and ye shall afflict your souls; in the ninth day of the month at even, from even unto even, shall ye keep your sabbath

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 בד"ה ראו

שם מסביר אדמו"ר הזקן את דברי חז"ל ששבת שקולה כנגד כל המצוות: באמצעות המצוות האור נותר נסתר, ואילו בשבת הוא נמשך לגילוי. לכן בשבת אומרים "קדשנו במצותיך" בלשון נוכח, כבקשה שמה שכבר מוכן יבוא לידי גילוי.

הערת קה"ת

לקרית בשלח ב, ב.

68

"ואת שבת קודשך הודעת להם, ומצוות וחוקים ותורה ציווית להם". כאן המילה "מצוות" נכתבת בכתיב מלא, בשתי וי"וים.

Nehemiah 9:14 נחמיה ט:יד

ואת־שבת קדשך הודעת להם ומצוות וחקים ותורה צוית להם ביד משה עבדך:

and madest known unto them Thy holy sabbath, and didst command them commandments, and statutes, and a law, by the hand of Moses Thy servant

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

69 רבי ישמעאל אומר: "גדולה מילה, שנכתרו עליה שלוש עשרה בריתות".

Mishnah Nedarim 3:11 משנה נדרים ג:יא

קונם שאיני נהנה לבני נח, מתר בישראל ואסור באמות העולם. שאיני נהנה לזרע אברהם, אסור בישראל ומתר באמות העולם. שאיני נהנה לישראל, לזרע ביותר ומוכר בפחות. שישראל נהנין לי, לזרע בפחות ומוכר ביותר, אם שומעין לו. שאיני נהנה להן והן לי, ינהג לזכרים. קונם שאיני נהנה לערלים, מתר בערלי ישראל ואסור במולי הגוים. קונם שאיני נהנה למולים, אסור בערלי ישראל ומתר במולי הגוים, שאין הערלה קרויה אלא ...

Konam that I do not benefit from the Children ["If one says] of Noah," he may benefit from Israelites, and he is forbidden to benefit from the nations of the world. [If one says, "Konam] that I do not benefit from the seed of Abraham," he is forbidden [to benefit] from Israelites, but permitted [to benefit] from the nations of the world. [If one says, "Konam] that I do not benefit from Israelites", he may buy things from ... them for more [than their worth] and sell them for less. [If

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

פסוקה 8

70 בת"ז תמן מל

ההערה מציינת שבהמשך המאמר הזה (21d) מביא אדמו"ר הזקן את הוזהר, פינחס, כמקור לאמירה זו, וחוזר אליה בסעיף 3 של הסיכום (22a): "וזהו פירוש ילמנצח על השמינית: במקום שיש נצח יש מ"ל".

הערת קה"ת

And he said: 'If now I have found grace in Thy sight, O L-rd, let the L-rd, I pray Thee, go in the midst of us; for it is a stiff-necked people; and pardon our iniquity and our sin, and 'take us for Thine inheritance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לד, ט.

77 בבואור ע"פ אלה מסעי

שם מסביר אדמו"ר הזקן שנצח, הוד ויסוד, ה"רגליים" הנושאות את הראש, נמשכים מכתר, הרצון העליון המתגלה בתורה שבעל פה. לכן הגאולה באה באמצעות "ה' העליון". הוא מפנה בחזרה למאמר הזה על "למנצח על השמינית" בעניין הנצח, ומוסיף שהנצח הוא ענף של החסד.

הערת קה"ת

לקמן פ' מסעי צ, ד.

78 ובמ"א נתבאר

שם מסביר אדמו"ר הזקן שחסד הנובע מגדלות שייך רק לאין סוף, "אשר אין חקר לגדולתו". לנבראים, שהם באמת כאין לפניו, אין מידת הגדלות; ולכן בקדושה יש ביטול, שהוא היפך הגדלות.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת פ' עקב יז, ד. וראה גם סה"מ תרס"ח ע' כז.

79 ויגבה לבו בדרכי ה'

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

דברי הימים-ב יז, ו.

80 נאמר על המלך יהושפט: "ויגבה לבו בדרכי ה'". כאן מדובר בתחושת ערך עצמי קדושה, המחזקת את האדם מול היצר הרע.

II Chronicles 17:6 דברי הימים ב יז:ו'

וַיִּגְבֶּה לְבֹו בְּדַרְכֵי ה' וַעֲזָב הַסִּיר אֶת־הַקְּמוֹת וְאֶת־הָאֲשֵׁרִים מִיְּהוּדָה:

And his heart was lifted up in the ways of the L-RD; and furthermore he took away the high places and the Asherim out of Judah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

81 כי מי גוי גדול

"כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו, כה' אלקינו בכל קראנו אליו?"

Deuteronomy 4:7 דברים ד:ז'

כִּי מִי־גוֹי גָּדוֹל אֲשֶׁר־לוֹ אֱלֹקִים קְרֹבִים אֵלָיו כֹּה' אֱלֹקֵינוּ בְּכָל־קְרָאנוּ אֵלָיו:

For what great nation is there, that hath G-d so nigh unto ?them, as the L-RD our G-d is whensoever we call upon Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ד, ז.

82 ואעשך לגוי גדול

הבטחת ה' לאברהם: "ואעשך לגוי גדול".

Genesis 12:2 בראשית י"ב:ב'

וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי גָּדוֹל וְאֶבְרַכְךָ וְאֶגְדָּלְהָ שְׁמִי וְהָיָה בְּרַכָּה:

And I will make of thee a great nation, and I will bless thee, and make thy name great; and be thou a blessing

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ע' רע"מ פנחס (רכג, ב). ומ"ש ת"ז אולי כוונתו לתי"ג כח, ב. ועל"ק (כא, ד) מביא הוז"ג פנחס. ושם פ"ג (כב, א). [כ]. בדרך מצותיך מצות מילה י, ב מציין לזהר.

71 תמן מל תמן נצח

ברעיא מהימנא על פינחס, הוזהר קורא את "למנצח" כ"יש נצח" ומדבר על "מל עם נצח"; הוא מוסיף של"מל" (70) "יש שבעים שמות", ו"בשמיני" פירושו שנצח אינו מתרחק מהוד, הספירה השמינית.

Zohar, Pinchas 35:189-37:202 ספר הזהר, פנחס ל"ה:קפ"ט-ל"ז:ר"ב

72 לית מחשבה תפיסא

בתפילתו של אליהו: "אתה נעלה מכל הנעלים, נסתר מכל הנסתרים; שום מחשבה אינה יכולה להשיג אותך כלל".

Tikkunei Zohar 17a:10-12 תקוני הזהר י"ז א:י"ב

אנת הוא עלאה על כל עלאין סתימא על כל סתימין. לית מחשבה תפיסא כך כלל. אנת הוא דאפיקת עשר תקונין. וקרינן לון עשר ספירן. לאנהגא בהון עלמין סתימין דלא אתגליין. ועלמין דאתגליין. ובהון אתכסיאת (נ"א אתכסייא) מבני נשא. ואנת הוא דקשיר לון ומיחד לון. ובגין דאנת מלגאו. כל מאן דאפריש חד מן חבריה מאלין עשר. אתחשיב ליה כאלו אפריש כך.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

73 שהז"ת . . מלוכשים באו"א

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

[ע"ח] בש' הנסירה פ"ו. [כ].

74 וע"ז אמר

ההערה מפנה לקטע מאוחר יותר בלקוטי תורה, בדרושים לראש השנה, סוף 57b, ולמקורות המצוינים שם, בעניין "אבא תלוי בחסד ואימא בגבורה".

הערת קה"ת

זח"ג ר"פ במדבר קיח, ב. וע' ע"ח ש' עתיק רפ"א. ובש' או"א רפ"א. על"ק דרושים לר"ה נז, סעי"ב וש"נ. [כ].

75 אבא אחיד ותליא בחסד

"מצד אבא תלוי חסד העליון; מצד אמא תלויה גבורה".

Zohar, Bamidbar 3:27-38 ספר הזהר, במדבר ג:כ"ז-ל"ח

Then the last He denotes the west. The south is thus inter-linked with the east, which constitutes the starting-point of the sun. Hence we have learnt that it is the side of the Father to which is attached the supernal Hesed (Mercy), and the .side of the Mother from which depends Geburah (Might)

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

פסקה 9

76 כי עם קשה ערף הוא וסלחת

משה מתפלל: "ילך נא ה' בקרבנו, כי עם קשה עורף הוא, וסלחת לעווננו ולחטאתנו". אדמו"ר הזקן קורא את המילה "כ"י כסיבה: הסליחה באה בזכות קשה העורף.

Exodus 34:9 שמות ל"ד:ט'

וַיֹּאמֶר אֱסִינָא מְצֵאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנָי וְלֹהֲנָא אֲדֹנָי בְּקֶרְבְּנוּ כִּי עִם־קִשָּׁה־עֶרֶף הוּא וְסִלְחָתְ לַעֲוֹנוֹ וְלַחֲטָאתָנוּ וְנִחַלְתָּנוּ:

הערת קה"ת

בראשית יב, ב.

83 ואעשך לגוי גדול

אברהם טען שכבר יצאו מנח שבעים אומות; ה' השיב שממנו יקים "את אותו העם שעליו נאמר: 'כי מי גוי גדול'".

Bereshit Rabbah 39:11 בראשית רבה ל"ט:יא

"ואעשך לגוי גדול" אמר לו ומנח לא העמדת שבעים אומות אמר לו אותה אומה שכתוב בה (דברים ד, ז): "כי מי גוי גדול". אני מעמיד ממך אמר רבי ברכיה אתנך ואשימך אין כתיב כאן אלא "ואעשך" משאני עושה אותך בריה חדשה את פרה ורכה. רבי לוי בר חייט ורבי אבא בריה דרבי חייא בר אבא אמרו שלשה גדולות וארבע ברכות כתיב כאן בישרו שהן שלש אבות וארבע אמהות אמר רבי חייא לפי שהדרך מגרמת לשלשה דברים: ממעטת פריה ורכיה וממעטת את היציאה וממעטת את השם. ממעטת פריה ורכיה - ...

"I will make you a great nation, I will bless you" [vaavarekhekha], I will render your name great, and you shall be a blessing" (Genesis 12:2). "I will make you a great nation" - he said to Him: 'Did you not [already] produce seventy nations from Noah?' He said to him: 'That nation in whose regard it is written: "For who is a great nation [to whom G-d is so close]?" (Deuteronomy 4:7), I will produce from you.' Rabbi Berekhya said: "I will give you" and "I will ... "place you

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

84 כמ"ש ברבות ר"פ לך

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לט, יד.

85 ולגדולתו אין חקר

"גדול ה' ומהולל מאוד, ולגדולתו אין חקר". הדברים מיושמים על סוכב כל עלמין, שורש הנשמות.

Psalms 145:3 תהילים קמ"ה:ג

גָּדוֹל ה' וּמְהֻלָּל מְאֹד וּלְגִדְלוֹתָיו אֵין חֶקֶר:

Great is the L-RD, and highly to be praised; And His greatness is unsearchable

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, ג.

86 וקרבנתו מלכנו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ברכת ק"ש.

87 ומה תעשה לשמך הגדול

תחינתו של יהושע לאחר התבוסה בעי: "ומה תעשה לשמך הגדול?"

Joshua 7:9 יהושע ז:ט

וַיִּשְׁמָעוּ הַכְּנַעֲנִי וְכָל יִשְׂרָאֵל הָאֲרֶץ וַיִּסְבּוּ עָלֵינוּ וַהֲכִרִיתוּ אֶת־שְׁמִנוּ מִן־הָאֶרֶץ וּמִהַתְּעֹשֶׂה לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל:

For when the Canaanites and all the inhabitants of the land hear of it, they will compass us round, and cut off our name 'from the earth; and what wilt Thou do for Thy great name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

88 לך ה' הגדולה כו'. והנצח

"לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד". הנצח מופיע ברשימה אחרי הגדולה.

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ"ט:יא

לְךָ ה' הַגְּדֹלָה וְהַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנִּצָּח וְהַהוֹד כִּי־כָל בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ לְךָ ה' הַמִּמְלָכָה וְהַמְתַּנְשָׂא לְכָל לְרֹאשׁ:

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glory, and the victory, and the majesty; for all that is in the heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O L-RD, and Thou art exalted as head above all

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

89 וגם נצח ישראל

"וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם, כי לא אדם הוא להנחם".

I Samuel 15:29 שמואל א ט"ו:כ"ט

וְגַם נִצָּח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקֹר וְלֹא יִנָּחֵם כִּי לֹא אָדָם הוּא לְהִנָּחֵם:

And also the Glory of Israel will not lie nor repent; for He is 'not a man, that He should repent

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמואל-א טו, כט. [כ].

90 כי לא אדם הוא

באידרא רבא נקראות כל עשרים וארבע החצרות שב"מצח הרצון" נצח. הוזהר מפרש את המילים "כי לא אדם הוא" על הנצח המתגלה באותו מצח, שבו אין פנים מתגלות, ולכן הוא אינו נקרא "אדם".

Zohar, Idra Rabba 28:199-29:209 ספר הוזהר, האדרא רבא כ"ח:קצ"ט-כ"ט:ר"ט

91 כי לא אדם הוא שהוא בחינה . . כמ"ש במ"א

שם מסביר אדמו"ר הזקן ש"צורת אדם" שלמעלה היא הספירות בשלושת הקווים, ואילו כתר הוא למעלה מהתחלקות ומהשתלשלות, ולכן נאמר עליו "כי לא אדם הוא". משום כך המצח, שהוא הכלי לגילוי הרצון, נמצא למעלה מבחינת "אדם"; בדומה לכך, באדם, הפנים עצמן מתחילות מהאף ומטה.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת שה"ש כג, ג.

92 בזה"ג דקל"ו ע"ב

נוסח קטע הוזהר הזה מועתק באור התורה, בראשית, 82b.

הערת קה"ת

ראה לעיל פי' ויקרא ג, ב. הלשון נעתק באוה"ת בראשית פכ, ב.

93 וברבות אמור פי' לי

מדרש זה מצוטט באור התורה, בשלח, עמ' 675.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת פי' בשלח ע' תרעה.

94 כברייא בשם רבי עקיבא, הדורשת את הפסוק "לך ה' הגדולה...": "והנצח

— זו ירושלים.

Berakhot 58a:17 ברכות ג"ח א"י

בְּמִתְנֵיתָא תַנָּא מִשְׁמִייה דְּרַבִּי עֲקִיבָא: "לָךְ ה' הַגְדֵּלָהּ" — זו קריעת ים סוף. "וְהַגְבֹּרָה" — זו מַכַּת בְּכוֹרוֹת. "וְהַתְּפָאֶרֶת" — זו מִתֵּן תּוֹרָה. "וְהַנְּצַח" — זו יְרוּשָׁלַיִם. "וְהַהוּד" — זו בֵּית הַמִּקְדָּשׁ.

In a Baraita it is taught in the name of R. 'Akiba: "Thine, O L-rd, is the greatness" — that refers to the division of the Red Sea. "And the power" — that refers to the smiting of the first-born. "And the glory" — that refers to the giving of the Torah, "And the victory" — that refers to Jerusalem. "And the majesty" — that refers to the Temple.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

95 לך ה' הגדולה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

דברי הימים-א כט, יא.

96 יראת ה' אוצרו

"יראת ה' היא אוצרו". הדבר מיושם על ירושלים, מלשון "יראה שלם" — יראה שלמה.

Isaiah 33:6 ישעיהו ל"ג ו'

וְהָיָה אֲמוֹנַת עֲתִידָה חֶסֶן לְשׁוֹעַת חֲכָמָה וְדַעַת יִרְאָתָה ה' הִיא אוֹצְרוֹ:

And the stability of thy times shall be a hoard of salvation—wisdom and knowledge, And the fear of the L-RD which is His treasure.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי לג, ו.

פסקה 10

97 "אם חומה היא": זהו אברהם. אמר הקדוש ברוך הוא: אם יעמוד איתן בדבריו כחומה, "נבנה עליה טירת כסף": נציל אותו ונגדל אותו בעולם.

Shir HaShirim Rabbah 8:9:1 שיר השירים רבה ח':ט"א

אם חוֹמָה הִיא נִבְנָה עָלֶיהָ טִירַת כֶּסֶף, אִם חוֹמָה הִיא, זֶה אַבְרָהָם, אֲמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אִם מַעְמִיד הוּא דְּבָרִים בְּחוֹמָה, נִבְנָה עָלֶיהָ טִירַת כֶּסֶף, נִצְיָלָנוּ וְנִבְנָה אוֹתוֹ בְּעוֹלָם. וְאִם דָּלֶת הִיא נִצְוָר עָלֶיהָ לֹחַ אֶרֶז, אִם דָּל הוּא מִמְצוֹת וּמִטְשֵׁל מַעֲשֵׂיו בְּדָלֶת, נִצְוָר עָלֶיהָ לֹחַ אֶרֶז, מֶה צוּרָה זֶה אֵינָה מִתְקַיֶּמֶת אֶלָּא לְשַׁעֲה אַחַת, כִּי אֵינִי מִתְקַיֶּם עָלָיו אֶלָּא לְשַׁעֲה אַחַת. אֲנִי חוֹמָה, אֲמַר אַבְרָהָם לִפְנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֲנִי חוֹמָה, וְאֶעֱמִיד מַעֲשִׂים טוֹבִים בְּחוֹמָה, וְשָׂדִי כַּמְגִדְלוֹת, שְׂאֲנִי ...

If she is a wall, we will build upon her a silver turret; and if she is a door, we will affix upon her a cedar panel. I am a wall, and my breasts are like towers; then I was in his eyes as one who finds peace" (Song of Songs 8:9-10). "If she is a wall, we will build upon her a silver turret"; "if she is a wall" — this is Abraham. The Holy One blessed be He said: If he ... stands firm in his convictions like a

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

98 אם חומה היא

"אם חומה היא, נבנה עליה טירת כסף; ואם דלת היא, נצור עליה לוח ארז".

Song of Songs 8:9 שיר השירים ח':ט'

אִם-חוֹמָה הִיא נִבְנָה עָלֶיהָ טִירַת כֶּסֶף וְאִם-דָּלֶת הִיא נִצְוָר עָלֶיהָ לֹחַ אֶרֶז:

If she be a wall, We will build upon her a turret of silver; And if she be a door, We will enclose her with boards of cedar

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 11

99 בדיה וכל בניך

המאמר מלמד שאי אפשר להגיע למדרגת תורה שבעל פה בלי להיות תחילה "כל בניך", שהרי "כל האומר אין לי אלא תורה, אפילו תורה אין לו"; והוא מסביר מדוע יש לשמח חתן: בתחילה הוא דומה לבן שעליו לעזוב את אביו ואת אמו.

הערת קה"ת

לקרית ראה ל, א.

100 וכל בניך למודי ה'

"וכל בניך יהיו לימודי ה', ורב שלום בניך".

Isaiah 54:13 ישעיהו נ"ד:י"ג

וְכָל-בְּנֵיךְ לְמוֹדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיךְ:

And all thy children shall be taught of the L-RD; and great shall be the peace of thy children

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נד, יג.

101 וכל בניך למודי ה'

רבי אבא מביא את הפסוק "וכל בניך יהיו לימודי ה'": הם ולא אחרים; בהמשך הקטע מדובר במי שלא נימול ולא נכנס בברית.

Zohar, Emor 15:54-17:63 ספר זוהר, אמור ט"ו:נ"ד-ט"ז:ס"ג

R. Hiya said: 'Israel from the eighth day cleave to G-d and are impressed with His name and become His, but the other peoples do not cleave to Him nor conform to His rules, and they remove from themselves the holy impress until they cleave to the other side which is not holy. When G-d came to give the Law to Israel, before doing so He summoned the children of Esau and said to them: Do you desire to accept ... the Law?1v. T. B. Abodah Zara, 2b. At that moment

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

102 אני חומה

"אני חומה ושדיי כמגדלות".

Song of Songs 8:10 שיר השירים ח':י'

אֲנִי חוֹמָה וְשָׂדִי כַּמְגִדְלוֹת אֲזַיְיִתִּי כַּעֲיִנִּי כַּמְצָאֶת שְׁלוֹם:

I am a wall, And my breasts like the towers thereof; Then was I in his eyes As one that found peace

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

103 בדיה לסוסתי

שם מבחין אדמו"ר הזקן בין ה"סוסות", שהן אתערותא דלתתא, לבין ה"רמכים", שהם אתערותא דלעילא; והוא מוסיף שיש אתערותא דלעילא

108 משל מעירוב והוצאה שברשות אי א"צ עירוב להוצאה כך כל העולם שלו הוא

כופר שאל מדוע ה' אינו שומר שבת. השיבו החכמים שאדם רשאי לטלטל בשבת בתוך חצרו שלו, והעולמות העליונים והתחתונים כולם הם חצרו של הקדוש ברוך הוא, ככתוב: "מלא כל הארץ כבודו".

Shemot Rabbah 30:9 שמות רבה ל:ט'

... כתיב (ירמיה כג) הלא את השמים ואת הארץ אני מלא. דבר אחר: מגיד דבריו ליעקב אמר רבי אבהו בשם רבי יוסי ב"ר חנינא: משל למלך, שהיה לו פרס ויהי נוטע בו כל מיני אילנות, ולא היה נכנס לתוכו אלא הוא שהיה משמרו, משעמדו בניו על פרקו, אמר לו: בני, הפרס הזה אני הייתי משמרו, ולא הנחתי אדם להכנס בתוכו, אתם תהיו משמרין אותו כדרך שהייתי אני משמרו. כך אמר האלקים לישראל: עד שלא בראתי את העולם הזה, התקנתי את התורה, שנאמר (משלי ח): ואהיה אצלו אמן. מהו אמן? אומן. ...

Another matter, "these are the ordinances" (Exodus 21:1), that is what is written: "He declares His words to Jacob" (Psalms 147:19); these are the commandments, "His statutes and ordinances to Israel" (Psalms 147:19); these are the ordinances. Because the attributes of the Holy One blessed be He are unlike the attributes of flesh and blood. The attribute of flesh and blood is that he instructs others to perform, but he does not perform anything. The Holy One blessed be He ... is not so. What He performs, He says to Israel

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

109 ולכאורה אינו מובן

שם שואל אדמו"ר הזקן אותה שאלה: שלושים ושמונה אבות המלאכה האחרים, מלבד מלאכת ההוצאה, אינם תלויים כלל ברשויות, שהרי חרישה וזריעה אסורות ברשות היחיד כשם שהן אסורות ברשות הרבים. הוא משיב שמנוחה שייכת רק בתוך השתלשלות, שבה יש מדרגות רבות הדומות לרשויות נפרדות; אך למעלה מהמדרגה שמקיפה את כל העולמות בשווה, "העולם כולו שלי" ו"החוץ כאורי".

הערת קה"ת

ראה תו"א צט, ד. לקו"ש ח"א ע' 68 — ולכאוי תמוה בתשובתו של ר"ע מתורצת רק הקושי בענין מלאכת ההוצאה מרשות לרשות — והלא כל שאר המלאכות אינן תלויות בהוצאה מרשות לרשות. [וכן הקשה ביפ"ת (שמ"ר שם), מהר"ו לבי"ר שם, ומה שתירצו צ"ע] — שהרי לא נזכר כלל בהמענה דר"ע. ועכ"ל שמלאכת ההוצאה היא הנקודה העיקרית בכל מלאכות שבת, והיא היסוד והשורש שממנה מסתעפים כל אבות מלאכות, תולדותיהן, ושבותים דרבנן. [ועפ"י מובן מה שהשיב לו משל מעירוב והוצאה למטה, כי זה שהוצאה היא כללות מלאכת שבת היא לא רק לגבי הקב"ה (כביפ"ת ובמהר"ו שם) כ"א גם במלאכת שבת בהאדם למטה]. ולכן, מכיון שלגבי הקב"ה לא יתכן הענין דהוצאה מרשות לרשות (כי כל העולם כולו שלו), במילא בטל היסוד ונתינת מקום גם לשאר המלאכות שאינן אלא הסתעפות ממלאכת ההוצאה, ע"ש בארוכה.

110 מר' עקיבא

בבראשית רבה מובא רבי עקיבא, כפי שמצוין כאן; במקבילה שבתורה אור מיוחסת התשובה לרבי יהושע.

הערת קה"ת

וכ"ה בב"ר שם. בתו"א שם הגי' לר' יהושע. וראה הערת כ"ק אדמו"ר במ"מ לתו"א צט, ד. ראה סה"מ תרע"ח ע' כו.

שאינה באה בעקבות אתערותא דלתתא כלל, ונמשכת מעתיקא, והיא נותנת את הכוח לאתערותא דלתתא לעלות.

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש יא, ד.

104 לסוסי ברכבי

"לסוסתי ברכבי פרעה דמיתך רעיי". אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על פסוק זה.

Song of Songs 1:9 שיר השירים א:ט'

לְסוֹסְתִי בְרֻכְבִּי פְרָעָה דְּמִיתִיךָ רַעֲיָתִי:

I have compared thee, O my love, To a steed in Pharaoh's chariots

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

105 כי אמרתי עולם חסד יבנה

"כי אמרתי עולם חסד יבנה".

Psalms 89:3 תהילים פ"ט:ג'

כִּי־אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה שָׁמַיִם תָּכֵן אֲמִוּנָתְךָ כָּהֶם:

For I have said: 'For ever is mercy built; In the very heavens Thou dost establish Thy faithfulness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

12 פסקה

106 מה דאיתא במדרש . . שאל מין אחד

ההערה מפנה לסידור, 141b, לדיון במדרש זה.

הערת קה"ת

ראה סידור קמא, ב. ד"ה מצה זו-תר"מ פרק נו. ד"ה ברוך שעשה ניסים תש"כ-הנחה.

107

כופר שאל את רבי עקיבא: "אם הדבר הוא כפי שאתה אומר, שהקדוש ברוך הוא מכבד את השבת, שלא יפריח בה רוחות, שלא יוריד בה גשמים ושלא יצמיח בה עשבים". השיב רבי עקיבא: שניים הדברים בחצר אחת אינם רשאים לטלטל בה בלי עירוב, אבל אדם הדר לבדו רשאי לטלטל בכל החצר; כך גם אצל ה', מכיוון שאין עמו רשות אחרת וכל העולם שלו.

Bereshit Rabbah 11:5 בראשית רבה י"א:ה'

טורנוסרופוס הרשע שאל את רבי עקיבא, אמר: מה יום מיומים? אמר ליה: ומה גבר מן גוברין, אמר מה אמרית לך, ומה אמרת לי, א"ל אמרת לי מה יום מיומים, מאי שנא יומא דשבתא מכל יומא, ואמרית לך ומן גבר מגוברין, מאי שנא טורנוסרופוס מכל גוברין, א"ל שרצה המלך לכבדני, א"ל אף זו שרצה הקב"ה לכבדה, א"ל מנא את מודע לי, א"ל הרי נהר סמבטיון יוכיח שמושך אבנים כל ימות השבת, ובשבת הוא נח, א"ל לנגדא את נגיד לי, אתמהא, א"ל והרי המעלה את המת בזכורו יוכיח, שהוא עולה כל ימות ...

The wicked [governor] Tinneus Rufus asked Rabbi Akiva: 'How is this day [Shabbat] different from the other days of the week?' He said to him: 'How is this man [Tinneus Rufus] different from other men?' He said: 'What did I say to you and what did you say to me?' He said to him: 'You said to me: How is this day different from the other days of the week, meaning, in what way is Shabbat different from every ... day? And I said to you: How is this man different

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

פסוקה 13

111 עד הפרסא שבין אצ"י לבי"ע

ההערה מפנה לספר המאמרים תקס"ה לאדמו"ר הזקן (1804-05), עמ' 326, בעניין הפרסא שבין אצילות לעולמות התחתונים.

הערת קה"ת

ראה סה"מ תקס"ה ע' שכו. וביאה"ז להצ"צ כרך-א ע' רס. ובליקוט פי' לאגה"ק סי' כ.

112 רגליי א"ק הם בעשיי ממש

ההערה מפנה לקטע מאוחר יותר בלקוטי תורה, מסעי, 95c, בעניין הגעת רגלי אדם קדמון לתוך עשיה.

הערת קה"ת

עלי"ק מסעי צה, ג. ב' ע"ח. [כ].

113 תחתית העקב שלו הוא ראש העשיי

אור התורה, ויקרא כרך 2, עמ' 513, מפנה הן לקטע הזה הן לאיגרת הקודש כ'.

הערת קה"ת

ראה באוה"ת ויקרא-ב ע' תקיג שמציין לכאן ולאגה"ק סי' כ.

פסוקה 14

114 כחשכה כאורה

"גם החושך אינו חשך בעיניך, והלילה מאיר כיום: החושך הוא כאור."

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב

גם-חֹשֶׁךְ לֹא-יִחְשֹׁךְ מִמֶּךָ וְלֵילָה כִּי־אֵיךְ פָּחַשְׁכָּה כְּאוֹרָה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלט, יב.

115 בביאור ע"פ יונת בחגוי

שם מבאר אדמו"ר הזקן את "יונתי בחגוי הסלע" כמתייחס לנפש האלקית הנתונה ב"חגוים", ולכן אינה יכולה לעורר אהבה ויראה. העצה "הראיני את מראיך" היא לזכור שהיא ירדה לעולם רק כדי לעלות שוב, ובכך לעורר רחמים רבים ולשוב בתשובה. הוא מוסיף שבמקום שבו בעלי תשובה עומדים, צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד.

הערת קה"ת

לקו"ת שה"ש יז, ג.

116 יונתי בחגוי

"יונתי, בחגוי הסלע, בסתר המדרגה, הראיני את מראיך, השמיעיני את קולך." אדמו"ר הזקן מתייחס למאמרו על פסוק זה.

Song of Songs 2:14 שיר השירים ב':י"ד

יוֹנָתִי בַּחֲגֵי הַסֵּלַע בְּסֶתֶר הַמְּדֻרָּגָה הָרְאֵינִי אֶת־מְרָאֶיךָ הַשְּׁמִיעֵנִי אֶת־קוֹלְךָ כִּי־קוֹלְךָ עֶרֶב וּמְרָאֶיךָ נְאוּה:

O my dove, that art in the clefts of the rock, in the covert of the cliff, Let me see thy countenance, let me hear thy voice; 'For sweet is thy voice, and thy countenance is comely

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

117 כי לא מחשבותי מחשבותיכם

"כי מחשבותיי אינן מחשבותיכם, ודרכיכם אינן דרכיי, אומר ה'."

Isaiah 55:8 ישעיהו נ"ה:ח'

כִּי לֹא מַחְשְׁבוֹתַי מַחְשְׁבוֹתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם דַּרְכֵי נְאֻם ה'

For My thoughts are not your thoughts, Neither are your ways My ways, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 15

118 סדי"ה ויאמר משה אכלוהו היום

המאמר שואל מדוע ברכת המזון מסתיימת במילה "מזון", ומסביר את הכוונה הפנימית שבאכילה: "על כל מוצא פי ה'" — הניצוץ האלקי מן המאמר "תדשא הארץ", שמתלבש בלחם באמצעות מדרגות רבות מספור. הוא שואל מדוע האדם, שגם הוא נברא במאמר, זקוק ללחם.

הערת קה"ת

תו"א סה, ד.

119 ויאמר משה אכלוהו היום

"ומשה אמר: אכלוהו היום, כי שבת היום לה'". אדמו"ר הזקן מפנה למאמר שלו על פסוק זה.

Exodus 16:25 שמות ט"ז:כ"ה

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶקְלְהוּ הַיּוֹם כִּי־שַׁבַּת הַיּוֹם לַה' הַיּוֹם לֹא תִמְצָאֻהוּ בַּשָּׂדֶה:

And Moses said: 'Eat that to-day; for to-day is a sabbath unto the L-RD; to-day ye shall not find it in the field

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

120 שנתעלו . . בבחי' חו"ב

אור התורה מציין שהדברים האלה נאמרו מפי מהר"ל, שהיה, כפי שמוסבר בהערה, אחיו של אדמו"ר הזקן.

הערת קה"ת

באוה"ת ויקרא-ב ע' תקיג מציין כאן: מהר"ל [שזה הוא מאחי כ"ק אדה"ז].

121 כדי"ה יביאו לבוש מלכות

כפי שמצוטט בהערה, התהוות הגשמיות, יש מאין, היא מאור אין סוף, סובב כל עלמין, המקיף הכול בשווה; הקטע עוסק במידת הרוממות שבה הי מתלבש כדי להמשיך את מלכותו, וממנה נובעת מציאותו של העולם הגשמי.

הערת קה"ת

תו"א צ, ג: שהתהוות מאין ליש הגשמי שבהם הוא מאווא"ס ב"ה הסוכ"ע ומקיף כולו בהשוואה אחת.

122 יביאו לבוש מלכות

"יביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך, וסוס אשר רכב עליו המלך, ואשר ניתן כתר מלכות בראשו".

Esther 6:8 אסתר ו':ח'

יָבִיאוּ לְבוֹשׁ מַלְכוּת אֲשֶׁר לְבָשָׁבוּ הַמֶּלֶךְ וְסוֹס אֲשֶׁר רָכַב עָלָיו הַמֶּלֶךְ וְאֲשֶׁר נָתַן כֶּתֶר מַלְכוּת בְּרֹאשׁוֹ:

let royal apparel be brought which the king useth to wear, and the horse that the king rideth upon, and on whose head a crown royal is set

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

123 כמשל חילוק רשויות

ההערה מפנה לאור התורה, שמות כרך 8, למאמר הפותח "וידע אלקים", לעניין משל חלוקת הרשויות.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת שמות-ח ד"ה וידע אלקים.

124 כחשכה כאורה

"החושך כאור": לפני הבחינה המקיפה את הכול, אין הבדל בין הבחינות.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:י"ב

גַּם־חֹשֶׁךְ לֹא־יִחְשֶׁיךָ מִמֶּךָ וְלֵילָה כִּי־אֵר כְּחֹשֶׁכְךָ כְּאוֹרָה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

125 סדי"ה עד דלא ידעי

שם, לאחר הסבר המשל של עירוב והוצאה, אדמו"ר הזקן מיישם אותו לשאלה מדוע מלאכה מותרת בפורים: כאשר הגילוי נמשך מדרגה נעלית יותר, איסור מלאכה אינו חל.

הערת קה"ת

תו"א ק, א.

126 עד דלא ידעי בין

"חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי". אדמו"ר הזקן מפנה למאמר שלו על מילים אלה.

Megillah 7b:7-8 מגילה ז' ב:ז-ח

אָמַר רַבָּא: מִי־חַיִּיב אֵינִישׁ לְבִסּוּמִי בְּפּוּרִיאַ עַד דְּלֹא יָדַע בֵּין אֲרוּר הָמָן לְבָרוּךְ מֶרְדֳּכַי. רַבָּה וְרַבִּי זִירָא עֲבָדוּ סְעוּדַת פּוּרִים בְּהַדֵּי הָדָדִי. אֵיבְסוּם. קָם רַבָּה שְׁחָטִיָּה לְרַבִּי זִירָא. לְמַחֵר, בְּעֵי רַחֲמֵי וְאַחֲיָיָה. לְשָׁנָה, אָמַר לְקָה: נִיתִי מָר וְנַעֲבִיד סְעוּדַת פּוּרִים בְּהַדֵּי הָדָדִי. אָמַר לְקָה: לֹא בָּכַל שְׁעָתָא וְשְׁעָתָא מִתְּרַחֵשׁ נִיָּסָא.

Rava said: One is obligated to become inebriated [with wine] on Purim until he cannot tell the difference between cursed be Haman and blessed be Mordecai. Rabbah and R. Zera joined together in a Purim feast. They became inebriated, and Rabbah arose and cut R. Zera's throat. The next day he prayed on his behalf and revived him. Next year he said: Will the master come and we will have the Purim feast together. He replied: A miracle does not take place on every occasion.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

127 וקרוב לזה נת' בענין עבדים היינו

ההערה מציינת שההסבר ל"עבדים היינו לפרעה" נמצא בסידור, 294c ואילך.

הערת קה"ת

סידור רצד, ג ואילך.

128 עבדים היינו לפרעה

"עבדים היינו לפרעה במצרים, ויוציאנו ה' ממצרים ביד חזקה".

Deuteronomy 6:21 דברים ו':כ"א

וְאָמַרְתָּ לְבָנְךָ עַבְדִּים הָיִינוּ לְפֶרַעַה בְּמִצְרַיִם וַיּוֹצִיאֵנוּ ה' מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה:

then thou shalt say unto thy son: 'We were Pharaoh's bondmen in Egypt; and the L-RD brought us out of Egypt with a

mighty hand

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

129 יאר ה' פניו אליך

ברכת כהנים: "יאר ה' פניו אליך ויחנך".

Numbers 6:25 במדבר ו':כ"ה

יָאֵר Havaayah פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחֲנֶךָ:

The L-RD make His face to shine upon thee, and be gracious unto thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר ו, כה.

130 בעטרה שעטרה לו אמו

"צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו".

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג:י"א

צָאנָה וּרְאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעֶטְרָה שְׁעֶטְרָהּ־לוֹ אִמּוֹ בְּיוֹם חֲתֻנָּתוֹ וּבְיוֹם שְׂמֻחָתָּ לָבֹו:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ג, יא.

פסקה 16

131 לגבי בחי"א א"ק שהוא המקיף

בלקוטי שיחות מצוין שגם ביחס לחיצוניות דאדם קדמון אין מלאכות השבת נחשבות למלאכה.

הערת קה"ת

הוא גם בנוגע לבחי" חיצוניות א"ק — לקו"ש ח"ט ע' 223. וראה גם המשך תערי"ב סעי' סא וסעי' רמז.

132 הדר מלך השמיני

"וימת בעל חנו בן עכבור וימלוך תחתיו הדר": המלך השמיני של אדום.

Genesis 36:39 בראשית ל"ו:ל"ט

וַיָּמָת בַּעַל חָנָן בֶּן־עַכְבּוֹר וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו הָדָר וְשֵׁם עִירוֹ פְּעוֹ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ מְהִיטָבָאֵל בַּת־מִטְרָד בַּת מִי זָהָב:

And Baal-hanan the son of Achbor died, and Hadar reigned in his stead; and the name of the city was Pau; and his wife's name was Mehetabel, the daughter of Matred, the daughter of Me-zahab

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה בראשית לו, לט.

133 וכה' ברבות בהעלותך פט"ו

המדרש הועתק באור התורה, נח, כרך ב', עמ' 919.

הערת קה"ת

נעתק באוה"ת נ"ך-ב ע' תתקיט.

134

רבי יהודה אומר: בכינור של המקדש היו שבעה נימים, כמו שנאמר "שובע שמחות", ונדרש כאילו כתוב "שבע שמחות"; בכינור של ימות המשיח יהיו

שמונה נימים, ובכינור של העולם הבא — עשרה.

Arakhin 13b:11-13 ערכין י"ג ב:י"א-י"ג

ושל ימות המשיח שמונה, שנאמר: "למנצח על השמינית", על נימא שמינית. של עולם הבא עשר, שנאמר: "עלי עשור ועלי נבל עלי הגיון ככנור". ואומר: "הודו לה ככנור כנבל עשור וזמרו לו שירו לו שיר חדש!"

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

135 למנצח על השמינית

רבי יהודה דורש זאת כ"על הנמא השמינית" בכינור של ימות המשיח.

Psalms 12:1 תהילים י"ב:א'

למנצח עלי השמינית מזמור לדוד:

.For the Leader; on the Sheminith. A Psalm of David

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

136 ופי מהרש"א . כל הקדושות הולכים בשבע

ביהל אור מצוטטת הגמרא בערכין, ומובאים כמה מקורות העוסקים במספר שבע.

הערת קה"ת

ביהל אור ע' מט מביא הגמרא דערכין, ומציין כמה מקומות לענין שבע ע"ש.

137 ופי מהרש"א . . ושל ימות המשיח נוסף בחי"א

הרבי מציין שלשון המהרש"א עצמו היא: "נוסף שיר אחד (נימא אחת), על פי מה שנאמר: אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות" — ענין החירות; ולקוטי תורה מוסיף ומסביר "שממנה נמשכת החירות".

הערת קה"ת

"ולהעיר שלשון המהרש"א שם: "נוסף שיר א' (נימא אחת), ע"פ מ"ש אין בין עוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות" — ענין החירות. ובלקו"ת מוסיף ומפרש "שמשם נמשך החירות". — משיחת ש"פ לך לך תנש"א (סה"ש תנש"א ח"א ע' 92) הערה 32.

138 בת"ז סוף תיקון כ'

ההערה מפנה גם לאור התורה, ויקרא, כרך ב', עמ' 430, בענין קטע זה מתיקוני זוהר.

הערת קה"ת

ראה גם אוה"ת ויקרא-ב ע' תל.

139 כנור כ"ו נר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ועי לעיל כא ריש ג ושי"ג. [כ].

140 כנור כ"ו נר הקב"ה דאיהו הוי נהיר בנר דאיהי שכינתא

"כינור: כ"ו נר. הקדוש ברוך הוא, שהוא הוי', מאיר בנר, שהיא השכינה, מצוותו, ושמח בה".

Tikkunei Zohar 52a:8-10 תקוני זוהר נ"ב א:ח-י'

כנור כ"ו נר. קב"ה דאיהו יקו"ק דאתמר ביה יי אורי וישעי. נהיר בנ"ר דאיהו שכינתא מצוה דיליה וחדי בה. צלצלי שמע חסד גבורה. צלצלי תרועה נצח והוד. ובכלהו כל הנשמה תהלל יק דאיהו חכמה ובינה. די בהון יהא פורקנא ל"ו ול"ה דאינון בן ובת. ובהון יתמחון עמלקים מעלמא ודא איהו סו"ף פסוק.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

141 "תודיעני אורח חיים; שובע שמחות את פניך".

Psalms 16:11 תהילים ט"ז:י"א

תודיעני ארץ חיים שבע שמחות את פניך נעמות בימיך נצח:

Thou makest me to know the path of life; In Thy presence is fulness of joy, In Thy right hand bliss for evermore

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 17

142 כי אתה נרי הוי'

שירת דוד: "כי אתה נרי, הוי', והוי' מאיר את חשכי"; שם הוי' מופיע פעמיים.

II Samuel 22:29 שמואל ב כ"ב:כ"ט

כי־אתה נִירִי Havayah וְנִירִי Havayah יְגִיהָ חֲשָׁכִי:

For Thou art my lamp, O L-RD; And the L-RD doth lighten my darkness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

143 נר הוי' נשמת אדם

"נר ה' נשמת אדם, חופש כל חדרי בטן".

Proverbs 20:27 משלי כ':כ"ז

נר ה' נשמת אדם חפש כל־חדרי־בטן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 18

144 נר ה' נשמת אדם

"נר ה' נשמת אדם".

Proverbs 20:27 משלי כ':כ"ז

נר ה' נשמת אדם חפש כל־חדרי־בטן:

The spirit of man is the lamp of the L-RD, searching all the inward parts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כ, כז.

145 לך הוי' הגדולה והגבורה

"לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד, כי כל בשמים ובארץ; לך ה' הממלכה": בקבלה הפסוק נקרא כנגד שבע המדות, מחסד ועד מלכות.

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ"ט:י"א

לך ה' הגְדֹלָה והַגְּבוּרָה וְהַתְּפָאֶרֶת וְהַנִּצָּחַ וְהַהוֹד כִּי כָל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ לך ה' הַמְּמַלְכָה וְהַמִּתְנַשֵּׂא לְכָל לְרֹאשׁ:

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glory, and the victory, and the majesty; for all that is in the heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O L-RD, and Thou art exalted as head above all

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

And thou shalt make a plate of pure gold, and engrave upon it, like the engravings of a signet: HOLY TO THE L-RD
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 21

152 למנצח על השמינית

ברעיא מהימנא על פינחס: "למנצח על השמינית" — שהנצח לא יתרחק מההוד, שהיא הספירה השמינית.

Zohar, Pinchas 35:189-37:202 ספר הזהר, פנחס ל"ה:קפ"ט-ל"ז:ר"ב

153 על השמינית

"דוד התקין אפוא כלי בעל שמונה מיתרים ושיבת את הקדוש ברוך הוא בשמונה, כמו שנאמר: 'למנצח על השמינית'; הקטע קושר זאת לשמונה האותיות של צירוף השמות הוי' ואדני'."

Tikkunei Zohar 51b:10-11 תקוני הזהר נ"א ב:י"א

ודוד בגין דא תקין מנא בתמניא נימין ושבת לקב"ה בתמניא הה"ד למנצח על השמינית. ותמניא אתון לכל חד תמניא. סלקין כלהו ע"ב. יאקדונק"י תמניא. ותליין מנייהו ס"ד. תמניא לכל חד סלקין כלהו ע"ב. דא איהו רזא דחשמל. ואית נגונא דסלקא בעשר. ודא איהו יו"ד קא ואו קא ועלייהו אתמר ידיו גלילי זהב. ואית נגונא דסליק בשית הה"ד שוקיו עמודי שש

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

154 למנצח על השמינית

"למנצח על השמינית: מהי השמינית? הוד; והוא נצח על גביה." בהערת קה"ת מובא תיקון י"ג כמקור ל"הוא נצח והיא בהוד".

Tikkunei Zohar 28b:21-22 תקוני הזהר כ"ח ב:כ"א-כ"ב

שביעאה בנצח דאיהו נצח ישראל. ועליה אתמר וגם נצח ישראל לא ישקר. ועליה אתמר למנצח על אילת השחר. למנצח על השמינית מאן שמינית הוד. ואיהו נצח עליה. תמינא בהודא וביה הוה משבח דוד הודו ליי. ודא הוד ודאי. למנצח הודו. בהון רמזין נצח והוד. ואינון נסין.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

155 דני"א סע"א

ההערה מתקנת את ההפניה לצד כי (דף נ"א ע"ב) ומצינית שהקטע הזה מתיקוני הזהר מובא ב"האל אור", עמ' 31.

הערת קה"ת

ע"ב [כ]. מובא ביהל אור ע' לא ע"ש.

156 איהו בנצח ואיהי בהוד

ההערה מפנה לקטע מאוחר יותר בלקוטי תורה, שיר השירים, 28b, ולמקורות המצוינים שם, בעניין "הוא בנצח והיא בהוד".

הערת קה"ת

הוא ב[תז"ז] תי"ג כח, ב. כט, א. ועל"ק שה"ש כח, ב וש"נ. [כ].

157 ביום ההוא יהי הוי' אחד ושמו אחד

"יוהיה ה' למלך על כל הארץ; ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד."

Zechariah 14:9 זכריה י"ד:ט

וְיִהְיֶה ה' לְמֶלֶךְ עַל-כָּל-הָאָרֶץ בְּיוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וּשְׁמוֹ אֶחָד:

And the L-RD shall be King over all the earth; In that day shall the L-RD be One, and His name one

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 19

146 ועיין זח"א ס"פ מקץ דף ר"ד ע"ב

בסוף פרשת מקץ מדבר הזהר על שבע מדרגות עליונות, "סוד שלמות האמונה", ועל שבע מדרגות שמתחתיהן, שכולן יוצרות חיבור אחד, כמו "שבעה ימים ושבעה ימים, ארבעה עשר יום".

Zohar, Miketz 15:261-269 ספר הזהר, מקץ ט"ו:רס"א-רס"ט

147 הנה ישכיל עבדי

"הנה ישכיל עבדי, ירום ונישא וגבה מאד": נאמר על משיח.

Isaiah 52:13 ישעיהו נ"ב:י"ג

הִנֵּה יִשְׁכִּיל עַבְדִּי יָרוּם וְנִשָּׂא וְגָבַהּ מְאֹד:

Behold, My servant shall prosper, He shall be exalted and lifted up, and shall be very high

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נב, יג.

148 והטיבך והרבך מאבותיך

"והביאך ה' אלקיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך ... והטיבך והרבך מאבותיך."

Deuteronomy 30:5 דברים ל"ה:

וְהִבִּיֵּאךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-יִרְשׁוּ אֲבוֹתֶיךָ וִירְשָׁתָהּ וְהִטִּבְךָ וְהִרְבְּךָ מֵאֲבוֹתֶיךָ:

And the L-RD thy G-d will bring thee into the land which thy fathers possessed, and thou shalt possess it; and He will do thee good, and multiply thee above thy fathers

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

149 ומל ה"א את לבבך

"ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך, לאהבה את הוי' אלקיך בכל לבבך."

Deuteronomy 30:6 דברים ל"ו:

וּמֵל ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת-לִבְּךָ וְאֶת-לִבְּב זַרְעֶךָ לְאַהֲבָה אֶת-ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ לְמַעַן חַיֶּיךָ:

And the L-RD thy G-d will circumcise thy heart, and the heart of thy seed, to love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, that thou mayest live

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ל, ו.

פסוקה 20

150 בד"ה ועשית ציצ

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תו"א פג, א.

151 ועשית ציצ

"ועשית ציצ זהב טהור, ופתחת עליו פתוחי חותם, קודש לה". אדמור"י הזקן מפנה למאמרו על פסוק זה.

Exodus 28:36 שמות כ"ח:ל"ו

וַעֲשִׂיתָ צִיצִית זָהָב טָהוֹר וּפְתַחְתָּ עָלָיו פְּתוּחֵי חֹתֶם קֹדֶשׁ לַה'

158 בביאור ע"פ וקבל היהודים בסופו

שם אדמו"ר הוקן מסביר שבפסוק מאוחר יותר כתוב "וקיבל" (לשון יחיד), אך קוראים "וקיבלו" (לשון רבים): בשעת הגזירה, כאשר התגלתה מסירות נפשם, הם היו כאחד; לאחר מכן כל אחד קיבל לפי תפיסתו וכליו, ואף על פי כן נשאר הכתיב בלשון יחיד.

הערת קה"ת

תו"א צח, א.

159 ולא יכנף עוד מוריד

"ולא יכנף עוד מוריד, והיו עיניך רואות את מורידך."

Isaiah 30:20 ישעיהו ל:כ

וְנָתַן לָכֶם אֲדֹנָיִי לֶחֶם צָר וּמִים לְחֹץ וְלֹא־יִכְנֹף עוֹד מוֹרִידָה וְהָיוּ עֵינֶיךָ רְאוּת אֶת־מוֹרִידָה:

And though the L-rd give you sparing bread and scant water,
Yet shall not thy Teacher hide Himself any more, But thine
eyes shall see thy Teacher

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"ל, כ.

160 ויקרא ה' ה'

"ויעבור ה' על פניו ויקרא: הוי', הוי', אל רחום וחנון" — תחילת שלוש עשרה מידות הרחמים, שבה שם הוי' מופיע פעמיים.

Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו

וַיַּעֲבֹר ה' עַל־פְּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חַסְדִּים וְאֱמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The
L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering,
;and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לד, ו.

161

על הפסוק "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" אומרת הגמרא שהעולם הבא אינו כמו העולם הזה: בעולם הזה השם נכתב באותיות יו"ד-ה"א ונקרא באל"ף-דל"ת, אך לעולם הבא הוא ייקרא כפי שהוא נכתב.

Pesachim 50a:21 פסחים נ"א:כ"א

רבי אבינא רמי: קתיב ז'ה שמי לעלם — וז'ה זכרי לדור דור. אמר הקדוש ברוך הוא: לא קשאני נכתב, אני נקרא. נכתב אני ביום ה', ונקרא אני בא"לף דל"ת.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 22

162 ושמו אחד

"ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד."

Zechariah 14:9 זכריה י"ד:ט

וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל־כָּל־הָאָרֶץ בְּיוֹם הַהוּא יְהִי־ה' אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד:
And the L-RD shall be King over all the earth; In that day
shall the L-RD be One, and His name one

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

163 מי יעלה לנו השמימה

"לא בשמים היא, לאמור: מי יעלה לנו השמימה ויביא אותה לנו?"

Deuteronomy 30:12 דברים ל:י"ב

לֹא בַשָּׁמַיִם הִיא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה־לָנוּ הַשָּׁמַיִמָה וַיִּקְחֶהָ לָנוּ וַיִּשְׁמַעֲנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה:

It is not in heaven, that thou shouldest say: 'Who shall go up
for us to heaven, and bring it unto us, and make us to hear
'?it, that we may do it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ל, יב.

164 מי יעלה לנו השמימה

בתיקוני זוהר: סוד המילה נרמז ב"מי יעלה לנו השמימה": האותיות הראשונות הן מילה, והאותיות האחרונות הן הוי'.

Tikkunei Zohar 2b:2 תיקוני זוהר ב' ב:ב

... עולם הוא, ובגין דא אות תפלין נוקבא, אות פריית דכורא, ורזא דמילה (דברים ל יב) מ"י ג"עלה ל"נו ה"שמימה, ברישי תיבין מיל"ה ובסופי תיבין יהו"ה, בתפלין נוקבא הךא הוא דכתיב (שמות יג טז) וְהָיָה לְאוֹת עַל יָדְכֶם יַד פָּהָה

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

165 ר"ת מילה וס"ת הוי'

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

הקדמת ת"ז ב, ב. סה, ב. סו, א. קלא, א [כ].

פסוקה 23

166 קיצור ענין

הגהות על תמצית זו, בשינויי נוסח, מופיעות באור התורה, ויקרא כרך 4, עמ' 1047.

הערת קה"ת

באזה"ת ויקרא כרך ד ע' אימו הגהות ובשינויים.

167 כנור של ימיה"ש

לנבל שבבית המקדש היו שבעה מיתרים, ולזה שיהיה בימות המשיח יהיו שמונה.

Arachin 13b:10 ערכין י"ג ב:י

לא היו אומרים לא בנבל ולא בכנור, אלא בפס כו'. למימרא דנבל לחוד וכנור לחוד? לימא מתניתין דלא כרבי יהודה, דתנא: רבי יהודה אומר: כנור של מקדש של שבעת נימין ה'ה, שנאמר: "שבע שמחות פניה", אל תיקרי "שוכע" אלא "שבע".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ערכין יג, ב.

168 חצר הפנימית הפונה קדים כו' וביום השבת יפתח

"שער החצר הפנימית הפונה מורחה יהיה סגור בשבת ימי המעשה, וביום השבת יפתח, וגם ביום ראש חודש יפתח."

Ezekiel 46:1 יחזקאל מ"ו:א

כה"אמר אד"ני ה' שער החצר הפנימית הפונה קדים יהיה סגור ששת ימי המעשה וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח:

פסוקה 24

172 בשעה שהקדימו ישראל נעשה

"כאשר ישראל הקדימו 'נעשה' ל'נשמע', באו שש מאות אלף מלאכים משרתים וקשרו שני כתרים על כל יהודי."

Shabbat 88a:7-8 שבת פ"ח א"ז:ח'

דַּרְשׁ רַבִּי סִימַאי: בְּשָׁעָה שֶׁהִקְדִּימוּ יִשְׂרָאֵל "נַעֲשֶׂה" לִ"נִשְׁמָע" בָּאוּ שְׁשִׁים רִיבּוֹא שֶׁל מַלְאָכֵי הַשָּׁרָת, לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל קָשְׁרוּ לוֹ שְׁנֵי כְּתָרִים, אֶחָד כְּנָגֵד "נַעֲשֶׂה" וְאֶחָד כְּנָגֵד "נִשְׁמָע". וְכִינּוּן שֶׁחֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל, יָרְדוּ מֵאֶה וְעֲשָׂרִים רִיבּוֹא מַלְאָכֵי חֶבְלָה וּפִירְקוּם, שֶׁנֶּאֱמָר: "וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֲדֵים מֵהָר חוֹרֵב". אָמַר רַבִּי חֵמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא: בַּחוּרֵב טַעֲנוּ, בַּחוּרֵב פָּרְקוּ. בַּחוּרֵב טַעֲנוּ — בְּדַאמְרוּ, בַּחוּרֵב פָּרְקוּ — דְּכַתִּיב: "וַיִּתְנַצְּלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'". אָמַר ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

173 ובד"ה ששת ימים תאכל מצות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לעיל ד, ד.

174 ששת ימים תאכל מצות

"שישה ימים תאכלו מצות, וביום השביעי עצרת לה' אלקיך."

Deuteronomy 16:8 דברים ט"ז:ח'

שֵׁשֶׁת יָמִים תֹּאכַל מִצֹּת וּבְיוֹם הַשְּׁבִיעִי עֲצָרָתָּ לַהֲוָיָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה:

Six days thou shalt eat unleavened bread; and on the seventh day shall be a solemn assembly to the L-RD thy G-d; thou shalt do no work therein

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

175 ברוח קדים עזה

"וה' הסיע את הים ברוח קדים עזה כל הלילה, והפך את הים ליבשה."

Exodus 14:21 שמות י"ד:כ"א

וַיֹּט מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ עַל־הַיָּם וַיּוֹלֶךְ ה' אֶת־הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עֹזָה כָּל־הַלֵּילָה וַיִּשֶׁם אֶת־הַיָּם לַחֲרֹבָה וַיִּבָּקְעוּ הַמַּיִם:

And Moses stretched out his hand over the sea; and the L-RD caused the sea to go back by a strong east wind all the night, and made the sea dry land, and the waters were divided.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

176 ובכל נפש צ"ל

אור התורה, ויקרא vol. 4, p. 1047, מפנה כאן לסעיף 2 של הסיוכום.

הערת קה"ת

באוה"ת ויקרא-ד ע' א"מזו מצייין כאן לקיצור סעי' ב.

177 בד"ה ולא אבה

המאמר שואל מה כל כך מופלא בכך שה' לא שעה לבלעם, ומסביר שבלעם הוא המקטרג המחפש את עוונות ישראל, כשם ששופר ראש השנה מבלבל את המקטרג; השבח הוא שלמרות שבא בטענה, ה' לא שעה אליו.

הערת קה"ת

לקר"ת תצא לח, ג.

Thus saith the L-rd GOD: The gate of the inner court that looketh toward the east shall be shut the six working days; but on the sabbath day it shall be opened, and in the day of .the new moon it shall be opened

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

169 בד"ה והיה מדי חדש בחדשו

שם מבאר אדמו"ר הזקן שבראש חודש הדיבור מקבל מחכמה עצמה, הנקראת "שער החצר הפנימית הפונה מזרחה" (קדים), כלומר קודם (קודם) למעשה בראשית; חכמה כפי שהיא מלוכשת במידות נסתרות בתוכן, בשונה מגילוי החכמה עצמה, הנעלה מהן בהרבה.

הערת קה"ת

לקו"ת ברכה צו, ג בענין ומדי שבת בשבתו. (כן מצויין באוה"ת ויקרא-ד ע' א"מז).

170 והיה מדי חדש בחדשו

"והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפניי." אדמו"ר הזקן מתייחס למאמרו על פסוק זה.

Isaiah 66:23 ישעיהו ס"ו:כ"ג

וְהָיָה מִדִּי־חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבְּתוֹ יָבֹא כָּל־בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לִפְנֵי אֲמֵר ה'

And it shall come to pass, that from one new moon to another, and from one sabbath to another, shall all flesh come to worship before Me, Saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

171 נכרתו עליה שלש עשרה בריתות

"גדולה מילה, שנכרתו עליה שלוש עשרה בריתות."

Mishnah Nedarim 3:11 משנה נדרים ג':י"א

... רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר, מֵאוֹסָה עָרְלָה שֶׁנִּתְּנָה בָּהּ הַרְשָׁעִים, שֶׁנֶּאֱמָר, כִּי כָל הַגּוֹיִם עָרְלִים. רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵאל אוֹמֵר, גְּדוּלָּה מִלָּה שֶׁנִּכְרְתוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה בְרִיתוֹת. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, גְּדוּלָּה מִלָּה, שְׂדוּחָה אֶת הַשִּׁבְתָּ הַחֲמוּרָה. רַבִּי הוֹשֶׁעַ בֶּן קֶרֶחַ אוֹמֵר, גְּדוּלָּה מִלָּה, שֶׁלֹּא נִתְּלָה לוֹ לְמִשְׁה הַצָּדִיק עָלֶיהָ מְלֶא שְׁעָה. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר, גְּדוּלָּה מִלָּה, שְׂדוּחָה אֶת הַנִּגְעִים. רַבִּי אוֹמֵר, גְּדוּלָּה מִלָּה, שֶׁכָּל הַמִּצְוֹת שֶׁשָּׂעָה אֲבָרְהָם אָבִינוּ לֹא נִקְרָא שָׁלֵם, עַד שֶׁמָּל, ...

Konam that I do not benefit from the Children" ["If one says] of Noah," he may benefit from Israelites, and he is forbidden to benefit from the nations of the world. [If one says, "Konam] that I do not benefit from the seed of Abraham," he is forbidden [to benefit] from Israelites, but permitted [to benefit] from the nations of the world. [If one says, "Konam] that I do not benefit from Israelites", he may buy things from ... them for more [than their worth] and sell them for less. [If

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

פסוקה 26

184 שבעה רועים ושמונה נסיכי אדם

”ונקים עליו שבעה רועים ושמונה נסיכי אדם.”

Micah 5:4 מיכה ה:ד

והיה זה שלום אשור כִּי־יבוא בְּאַרְצָנוּ וְכִי יֵדְרֶה בְּאַרְמְנוֹתֵינוּ וְהִקְמֵנוּ
עָלָיו שְׁבַע רְעִים וְשִׁמְנָה נְסִיכֵי אָדָם:

And this shall be peace: When the Assyrian shall come into
our land, And when he shall tread in our palaces, Then shall
we raise against him seven shepherds, And eight princes
among men

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

185 סדיה ת"ר נר חנוכה

שם אדמו"ר חזקן מבחין בין ה"רועים", השייכים לפנימיות, לבין "נסיכי
אדם", השייכים לבחינה חיצונית אך נעלית. מכיוון שבחנוכה הגיעה
הטומאה עד חכמה ובינה, היה התיקון צריך לבוא באמצעות אורות מקיפים
שלמעלה משורש החכמה. הוא קושר את שלושה־עשר הפרים של סוכות
לשלושה־עשר תיקוני הדיקנא.

הערת קה"ת

תו"א לד, ג. "ולהעיר מלקו"ת [כאן] כב, א שמציין לסדיה נר חנוכה בענין
שמונה נסיכי אדם. וכן בתו"א דס"ה ת"ר נ"ח (לד, ג): ועמ"ש ע"פ למנצח על
השמינית, שמקשר ענין ח' נרות חנוכה עם כנור של ח' נימין" — לקו"ש ח"ב
ע' 346.

186 וזהו שאמרו בירושלמי

ההערה מציינת את המקור בירושלמי (סוף פרק 3 של נדרים), וכן מציינת
שאור התורה, נ"ך, כרך 1, עמ' 276, מפנה לקטע זה.

הערת קה"ת

ספ"ג נדרים. באוה"ת נ"ך כרך א ע' רעו מציין לכאן.

187 מצוות שבת מלא

בתלמוד הירושלמי נאמר: את המילה "מצוות" בהקשר של שבת כותבים
בכתיב מלא, כדי ללמד ששבת שקולה כנגד כל מצוות התורה, ואף על פי
כן מילה דוחה אותה.

Jerusalem Talmud Nedarim 3:9:3 תלמוד ירושלמי נדרים ג:ט:ג

... דְּכַתִּיב וְעַל הַר סִינִי יִרְדֶּת וְכַתִּיב וְאֵת שַׁבָּת קִדְשָׁהּ הוֹדַעְתָּ לָהֶם וּגְוִי.
אָמַר רַבִּי אֱלֶעָזָר בִּירְבִי אֲבוּנָא. מִצְוֹת שַׁבָּת מְלֵא. לְהוֹדִיעָהּ שְׁהִיא
שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל מִצְוֹתֶיהָ שֶׁלְתוֹרָה וְהַמִּילָה דוֹחָה אוֹתָהּ. מִשָּׁל לְשָׁנִי
מִטְרָנִיּוֹת שְׁהִי קְאוֹת זֶה עַל גִּבּוֹ וְאִין אֵת יוֹדֵעַ אִי זֶה גְדוּלָה מִחִבְרָתָהּ.
זֶה שְׁהִיא יוֹרְדֶת מִפְּנֵי חִבְרָתָהּ אֵת יוֹדֵעַ שֶׁחִבְרָתָהּ גְדוּלָה מִמֶּנָּה.

On the eighth day one shall circumcize. 12:2.,” even on the“
Sabbath. How can I confirm “its desecrator shall certainly
die. 31:14.” Even for circumcision? How can I confirm “on
the eighth day one shall circumcize”? Even on the Sabbath?
The verse says “ 12:2.But on the eighth day one shall cir-
cumcize,” even on the Sabbath 132a, Sifra Tazria’ Pereq
1(4)] the argument for performing circumcision on the
Sabbath is based on the expression “on the Sabbath day”
and not simply “on the Sabbath”.. In Torah, Prophets, and
... Hagiographs we

The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De
Gruyter, 1999-2015 (CC-BY) • The Jerusalem Talmud, translation and
commentary by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015
(CC-BY)

178 ולא אבה הוי אלקיך לשמוע אל בלעם

”אך הוי אלקיך לא רצה לשמוע אל בלעם, והוי אלקיך הפך לך את
הקללה לברכה, כי הוי אלקיך אוהב אותך.”

Deuteronomy 23:6 דברים כ"ג:ו

וְלֹא־אָבָה ה' אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֹעַ אֶל־בָּלָעַם וַיַּהֲפֹךְ ה' אֶת־הַקְּלָלָהּ
לְבִרְכָּהּ כִּי אָהָבָה ה' אֱלֹהֶיךָ:

Nevertheless the L-RD thy G-d would not hearken unto
Balaam; but the L-RD thy G-d turned the curse into a bless-
ing unto thee, because the L-RD thy G-d loved thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

179 בדיה ענין ק"ש בפ' ואתחנן

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

לקו"ת ואתחנן יב, א.

פסוקה 25

180 בדיה הוי לי בעוזרי

שם מסביר אדמו"ר חזקן שה' כסובב כל עלמין קדוש ונבדל מן העולמות,
ואילו החיות שבתוכם היא ממלכותו בלבד, כמו שם, שקיים רק עבור
אחרים. זהו פירוש "שמע ישראל..." ה' אחד", וכן לכך שכל העולמות
בטלים לפני "כבוד מלכותו".

הערת קה"ת

לקו"ת שמע"צ פח, ג. וסה"מ תקס"ד ע' רלא.

181 הוי לי בעוזרי

”ה' לי בעוזרי, ואני אראה [במפלת] אויביי.” אדמו"ר חזקן מתייחס
למאמרו על פסוק זה.

Psalms 118:7 תהילים קי"ח:ז

ה' לִי בְּעֹזְרִי וְאֲנִי אֶרְאֶה בְּשֹׁנְאָי:

The L-RD is for me as my helper; And I shall gaze upon
them that hate me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

182 כל האזרח בישראל

הגהה באור התורה, ויקרא כרך 4, עמ' 1047, מבארת את משמעות המילה
”אזרח” כאן.

הערת קה"ת

ראה הגה"ה באוה"ת ויקרא-ד ע' אמוז בפ"י אזרח ע"ש.

183 כל האזרח בישראל

”בסוכות תשבו שבעת ימים; כל האזרח בישראל ישבו בסוכות.”

Leviticus 23:42 ויקרא כ"ג:מ"ב

בְּסֻכּוֹת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל־הָאֲזָרָה בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בְּסֻכּוֹת:

Ye shall dwell in booths seven days; all that are home-born
;in Israel shall dwell in booths

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
בראשית ב, טו.

194 זו רמ"ח מ"ע

"לעבדה" — אלו 248 האברים העליונים; "ולשמרה" — 365 האברים התחתונים; העליונים הם בבחינת "זכור" והתחתונים בבחינת "שמור". הערת קה"ת מפנה כאן ל"לעבדה" כמצוות עשה.

Zohar II, 165b זח"ב קסח, ב

הערת קה"ת
ראה זח"ב קסח, ב.

195 ע"פ מאמר הזח"ג

ההערה מפנה לביאור הקטע הזה מהזוהר בספר ביאורי זוהר של אדמו"ר האמצעי, פ ע"ג ואילך.

הערת קה"ת
ביאה"ז לאדה"א פ, ג. ואילך.

196 בזמנא דנטלא מבי אבא

בהתייחס ליום הכיפורים, הזוהר אומר שהייחוד הוא "בשעה שהיא מקבלת מבית אבא, ולא בשעה שהיא מקבלת מבית אמא".

Zohar, Emor 38:202-40:226 ספר זוהר, אמור ל"ח:כ"ב-מ:רכ"ו

This is the purpose which these blasts should serve, being accompanied by repentance before G-d. Thus when Israel produce the blasts of the shofar with proper devotion, the supernal Shofar returns and crowns Jacob so that all is properly arranged. Another throne is set up and joy is universally diffused and G-d has mercy on the world. Happy are Israel who know how to divert their Master from justice to mercy and to be the instruments for establishing all worlds. Corresponding to the three series of blasts three books are

...
The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

197 ונוצר ונקח

"נוצר חסד לאלפים... ונקח": שתיים משלוש עשרה מידות הרחמים, שהן על פי הקבלה שני המזלות.

Exodus 34:7 שמות ל"ד:ז

נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחסאָה ונקח לא ונקח פקד עון אבות על־בנים ועל־בני בנים על־שלישים ועל־רבעים:

keeping mercy unto the thousandth generation, forgiving iniquity and transgression and sin; and that will by no means clear the guilty; visiting the iniquity of the fathers upon the children, and upon the children's children, unto 'the third and unto the fourth generation

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
שמות לד, ז.

פסוקה 28

198 ושלש עשרה בריתות שנכרתו עליה

"גדולה מילה, שנכרתו עליה שלוש עשרה בריתות."

Mishnah Nedarim 3:11 משנה נדרים ג:י"א

... רבי אלעזר בן עזריה אומר, מאוסה ערלה שנתגנו בה הרשעים, שְנִאָמֵר, כי כל הגוים ערלים. רבי ישמעאל אומר, גדולה מילה שנקרתו

188 מצוות שבת מלא בשני ווי"ן

"ואת שבת קדשך הודעת להם, ומצוות וחוקים": המילה "מצוות" כתובה בשתי וי"ן.

Nehemiah 9:14 נחמיה ט:יד

וְאֶת־שַׁבַּת קִדְשְׁךָ הוֹדַעְתָּ לָהֶם וּמִצְוֹת וְחֻקִּים וְתוֹרָה צִוִּיתָ לָהֶם בְּיַד מֹשֶׁה עַבְדְּךָ:

and madest known unto them Thy holy sabbath, and didst command them commandments, and statutes, and a law, by ;the hand of Moses Thy servant

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

189 בזח"ב יתרו ס"ח א' שהן בחי' משה ויוסף

אור התורה, שיר השירים, עמ' 689, אומר שהם "בחינת ו', שני וי"ן כאחד, וזהו ויקח משה את עצמות יוסף עמו"; ראו גם אור התורה, במדבר, עמ' 17.

הערת קה"ת

ראה לקמן פ' חקת נח, א. ובאורה"ת שה"ש ע' תרפט "שהן בחי' וי"ו תרין וי"ין כחדא והיינו מ"ש ויקח משה את עצמות יוסף עמו". ובאורה"ת במדבר ע' יז.

190 שהן בחי' משה ויוסף

הזוהר אומר שמשה ויוסף עומדים בסוד אחד — סוד האות וי"ו וי"ו, "שתי וי"וין כאחת".

Zohar, Yitro 1:18-28 ספר זוהר, יתרו א':י"ח-כ"ח

פסוקה 27

191 ונהר יוצא מעדן

"ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם הוא נחלק".

Genesis 2:10 בראשית ב:י

וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת־הָגֶן וּמִשָּׁם יִפְרָד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רְאשִׁים: And a river went out of Eden to water the garden; and from .thence it was parted, and became four heads

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
בראשית ב, י.

192 כונן שמים בתבונה

"ה' ייסד את הארץ בחכמה; כונן שמים בתבונה".

Proverbs 3:19 משלי ג:י"ט

ה' בְּחִכְמָה יִסְד־אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתַבּוּנָה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding .He established the heavens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
משלי ג, יט.

193 ויניחהו בג"ע לעבדה

"ויקח ה' את האדם ויניחהו בגן עדן, לעבדה ולשמרה".

Genesis 2:15 בראשית ב:ט"ו

וַיִּקַּח ה' אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם וַיִּנְחֵהוּ בְּגֶן־עֵדֶן לְעַבְדָּהּ וּלְשִׁמְרָהּ:

And the L-RD G-d took the man, and put him into the gar- .den of Eden to dress it and to keep it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

זכרי' יד, ד.

203 נצח ומצח הכל אחד

באידרא רבא נאמר שכל עשרים וארבע החצרות שב"מצח" נקראות נצח.

Zohar III, 136b זח"ג קלו, ב

הערת קה"ת

ע"י זח"ג קלו, ב. רחג, א [כ].

204 שתוק כך עלה במחשבה

כאשר הראו למשה את תורתו של רבי עקיבא, ולאחר מכן את מיתתו על קידוש השם, והוא שאל: "זו תורה וזו שכרה?", השיב ה': "שתוק, כך עלה במחשבה לפניי."

Menachot 29b:5 מנחות כ"ט ב:ה'

חזר ובא לפני הקב"ה אמר לפניו רבונו של עולם יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה ע"י אמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפני אמר לפניו רבונו של עולם הראיתני תורתו הראני שכרו אמר לו חזור [לאחור] חזר לאחריו ראה ששוקלין בשרו במקולין אמר לפניו רבש"ע זו תורה וזו שכרה א"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות כט, ב.

205 ועשית ציץ

"ועשית ציץ זהב טהור." אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על פסוק זה.

Exodus 28:36 שמות כ"ח:ל"ו

וְעָשִׂיתָ צִיץ זָהָב טָהוֹר וּפְתַחְתָּ עָלָיו פְּתוּחֵי חֹתֶם קֹדֶשׁ לַה'

And thou shalt make a plate of pure gold, and engrave upon it, like the engravings of a signet: HOLY TO THE L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

206 ולגדולתו אין חקר

"גדול ה' ומהולל מאוד, ולגדולתו אין חקר."

Psalms 145:3 תהילים קמ"ה:ג'

גָּדוֹל ה' וּמְהֻלָּל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֶקֶר:

Great is the L-RD, and highly to be praised; And His greatness is unsearchable

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 31

207 משל מעירוב והוצאה שברשות אחד א"צ עירוב להוצאה כך כל

העולם שלו הוא

תשובתו של רבי עקיבא: מי שגר לבדו בחצר רשאי לטלטל בכל החצר בלי עירוב; כך גם אצל ה', מכיוון שאין עמו רשות אחרת וכל העולם שלו.

Bereshit Rabbah 11:5 בראשית רבה י"א:ה'

טורנוסרופוס הרשע שאל את רבי עקיבא, אמר: מה יום מיומים? אמר ליה: ומה גבר מן גוברין, אמר מה אמרית לך, ומה אמרת לי, א"ל אמרת לי מה יום מיומים, מאי שנא יומא דשבתא מכל יומא, ואמרית לך ומן גבר מגוברין, מאי שנא טורנוסרופוס מכל גוברין, א"ל שרצה המלך לכבדני, א"ל אף זו שרצה הקב"ה לכבדה, א"ל מנא את מודע לי, א"ל הרי נהר סמבטיון יוכיח שמושך אבנים כל ימות השבת,

עליה שלש עשרה בריתות. רבי יוסי אומר, גדולה מילה, שדוקה את השבת החמורה. רבי יהושע בן קרחה אומר, גדולה מילה, שלא נתלה לו למשה הצדיק עליה מלא שעה. רבי נחמיה אומר, גדולה מילה, שדוקה את הנגעים. רבי אומר, גדולה מילה, שכל המצות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם, עד שמל, ...

Konam that I do not benefit from the Children" [If one says] of Noah," he may benefit from Israelites, and he is forbidden to benefit from the nations of the world. [If one says, "Konam] that I do not benefit from the seed of Abraham," he is forbidden [to benefit] from Israelites, but permitted [to benefit] from the nations of the world. [If one says, "Konam] that I do not benefit from Israelites", he may buy things from ... them for more [than their worth] and sell them for less. [If

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

199 כמ"ש בוח"ג פ' אחרי דס"ו ע"ב

רבי יצחק אומר שהאות ו', כשהיא נכתבת במילואה, כוללת שלוש עשרה מידות, ויורשת את שלושה עשר המעיינות של המקור הקדוש והנסתר.

Zohar, Achrei Mot 29:182-31:193 ספר הזהר, אחרי מות כ"ט קפ"ב-ל"א:קצ"ג

פסוקה 29

200 תמן נצח תמן מל

ברעיא מהימנא לפרשת פנחס מפרש הזוהר את המילה "למנצח" כ"ש נצח", ומדבר על "מל עם נצח".

Zohar, Pinchas 35:189-37:202 ספר הזהר, פנחס ל"ה:קפ"ט-ל"ז:ר"ב

201 מדלג על ההרים

"קול דודי, הנה זה בא, מדלג על ההרים, מקפץ על הגבעות". אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על פסוק זה.

Song of Songs 2:8 שיר השירים ב':ח'

קוֹל דָּוִדִּי הִנֵּה-זֶה בָּא מְדַלֵּג עַל-הַהָרִים מְקַפֵּץ עַל-הַגְּבָעוֹת:

Hark! my beloved! behold, he cometh, Leaping upon the mountains, skipping upon the hills

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 30

202 ועמדו רגליו

"ורגליו יעמדו ביום ההוא על הר הזיתים אשר על פני ירושלים מקדם."

Zechariah 14:4 זכריה י"ד:ד'

וְעָמְדוּ רַגְלָיו בַּיּוֹם-הַהוּא עַל-הָהָר הַזֵּיתִים אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי יְרוּשָׁלַם מִקְדָּם וַיִּנְבְּקֵם הָר הַזֵּיתִים מִחֲצִי מִזְרְחָהּ וַיָּמָה גֵּיא גְדוֹלָה מְאֹד וּמִשׁ חֲצִי הָהָר צְפוֹנָה וְחֲצִי-נֶגְבָּה:

And His feet shall stand in that day upon the mount of Olives, Which is before Jerusalem on the east, And the mount of Olives shall cleft in the midst thereof Toward the east and toward the west, So that there shall be a very great valley; And half of the mountain shall remove toward the north, And half of it toward the south

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

פסוקה 33

211 ולא יכנה עוד

”מורִיךְ לא יסתיר את עצמו עוד, ועיניך יראו את מורִיךְ.”
Isaiah 30:20 ישעיהו ל:כ

וְנָתַן לָכֶם אֲדֹנֵי לֶחֶם צָר וּמִים לַחֵץ וְלֹא־יִכְנֶנּוּ עוֹד מוֹרִיךְ וְהָיוּ עֵינֶיךָ
ראות אֶת־מוֹרִיךְ:

And though the L-rd give you sparing bread and scant water,
Yet shall not thy Teacher hide Himself any more, But thine
eyes shall see thy Teacher

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

212 והי' הוי' לי לאלקים

נדרו של יעקב: ”ואשוב בשלום אל בית אבי, והוי' יהיה לי לאלקים.”

Genesis 28:21 בראשית כ"א:כ

וְשָׁבְתִי בְּשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהָיָה ה' לִי לְאֱלֹקִים:

so that I come back to my father's house in peace, then shall
the L-RD be my G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 34

213 בדיה והבדילה הפרוכת

המאמר פותח בתורת עץ חיים על קיומה של פרסא (מחיצה), ובתיאור
התלמודי של שלוש עשרה הפרוכות שבמקדש השני, שנעשו לשם צניעות:
בלילה היו השערים נעולים, ואף ביום, כשהיו פתוחים, היה תלוי פרוכת
בכל שער. הוא קושר את חצר המקדש ואת לשכותיה למלכות דאצילות.

הערת קה"ת

תו"א יב, ג.

214 והבדילה הפרוכת

”הפרוכת תבדיל לכם בין הקודש ובין קודש הקודשים”. אדמו"ר הזקן
מתייחס למאמרו על מילים אלה.

Exodus 26:33 שמות כ"ו:ל"ג

וְנָתַתָּה אֶת־הַפְּרוֹכֶת תַּחַת הַקְּרָסִים וְהָבֵאתָ שָׁמָּה מִבֵּית לַפְּרוֹכֶת אֶת אָרוֹן
הָעֵדוּת וְהַבְּדִילָה הַפְּרוֹכֶת לָכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים:

And thou shalt hang up the veil under the clasps, and shalt
bring in thither within the veil the ark of the testimony; and
the veil shall divide unto you between the holy place and the
most holy

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

215 העשיר לא ירבה

”העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל.”

Exodus 30:15 שמות ל:ט"ו

הָעֹשִׂיר לֹא־יִרְבֶּה וְהַדָּל לֹא יִמְעֹט מִמִּחְצִית הַשֶּׁקֶל לְתַת אֶת־תְּרוּמַת ה' לְכַפֵּר עַל־נַפְשֵׁיכֶם:

The rich shall not give more, and the poor shall not give
less, than the half shekel, when they give the offering of the
L-RD, to make atonement for your souls

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ובשבת הוא נח, א"ל לנגדא את נגיד לי, אתמהא, א"ל והרי המעלה את
המת בזכורו יוכיח, שהוא עולה כל ימות ...

The wicked [governor] Tinneus Rufus asked Rabbi Akiva:
‘How is this day [Shabbat] different from the other days of
the week?’ He said to him: ‘How is this man [Tinneus Rufus]
different from other men?’ He said: ‘What did I say to you
and what did you say to me?’ He said to him: ‘You said to
me: How is this day different from the other days of the
week, meaning, in what way is Shabbat different from every
... day? And I said to you: How is this man different

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah,
2022 (CC-BY)

208 משל מעירוב והוצאה שברשות אחד א"צ עירוב להוצאה כך כל

העולם שלו הוא

החכמים השיבו למין שהעולמות העליונים והתחתונים הם כולם חצרו של
הקדוש ברוך הוא, ולכן פעולתו בשבת דומה לטלטול בתוך חצרו שלו.

Shemot Rabbah 30:9 שמות רבה ל:ט

... כתיב (ירמיה כג) הלא את השמים ואת הארץ אני מלא. דבר אחר:
מגיד דבריו ליעקב אמר רבי אבהו בשם רבי יוסי ב"ר חנינא: משל
למלך, שהיה לו פרדס והיה נוטע בו כל מיני אילנות, ולא היה נכנס
לתוכו אלא הוא שהיה משמרו, משעמדו בניו על פרקן, אמר לו: בני,
הפרדס הזה אני הייתי משמרו, ולא הנחתי אדם להכנס בתוכו, אתם
תהיו משמרין אותו כדרך שהייתי אני משמרו. כך אמר האלקים
לישראל: עד שלא בראתי את העולם הזה, התקנתי את התורה, שנאמר
(משלי ח): ואהיה אצלו אמן. מהו אמן? אומן, ...

Another matter, “these are the ordinances” (Exodus 21:1),
that is what is written: “He declares His words to Jacob”
(Psalms 147:19); these are the commandments, “His statutes
and ordinances to Israel” (Psalms 147:19); these are the or-
dinances. Because the attributes of the Holy One blessed be
He are unlike the attributes of flesh and blood. The attribute
of flesh and blood is that he instructs others to perform, but
he does not perform anything. The Holy One blessed be He
... is not so. What He performs, He says to Israel

Daat Shemot Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022
(CC-BY)

209 שבחי א"ק רעוא דכל רעיון גבוה מהשבת

שם מסביר אדמו"ר הזקן שהנשמות מושרשות באדם קדמון, ושה"שבת
העליונה" של זמן העתיד היא עלייה שבה אפילו אדם קדמון, המכונה "אדם
דבריאה", עולה לאצילות, לגילוי אור אין סוף עצמו. מיד לאחר מכן הוא
שואל כיצד הדבר מתיישב עם מאמר זה, המציב את אדם קדמון למעלה
מעליות השבת.

הערת קה"ת

ראה לקמן מד, ג דשם מבאר דעליית שבת הוא אפילו בא"ק.

פסוקה 32

210 בתיא פ' לך לך

ההערה מציינת שהדיון ב"מגן אברהם" מופיע בתורה אור, לך לך, 12a.

הערת קה"ת

יב, א.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך מקורות מצוטטים, דרך (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); The Jerusalem Talmud, edition by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY); The Jerusalem Talmud, translation and commentary by Heinrich W. Guggenheimer. Berlin, De Gruyter, 1999-2015 (CC-BY); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Shaarei Kedusha (Public Domain); Gates of Holiness, translated by Rabbi Amiram Markel, 2013 (CC-BY); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); Daat Shemot Rabbah (Public Domain); Daf Shevui (CC0); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likutei-torah/tazria/4/](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/tazria/4/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק